

રોમ્યો અને જુલ્યટ

નામાંકિત નાટક—ગુરૂ શેક્સપીયરના રચેલા

એક ઉપરથી ઉપજાવેલો પાંચ અંકી

ના ટ ક

(જે શેક્સપીયર નાટક મહાનાને માટે ખાસ રચાવવામાં આવ્યો છે.)

બ ના ધ ના ર

"DELTA"

મુંબઈ,

"ફાઈ પ્રીટીંગ પ્રેસ" મધે, કાવરાજી પેસ્તનજીએ

કોઠા:—પારશી બજાર સિટ્ટા, નાં ૧૫

સને ૧૮૭૬.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ

૬૭૦

પ્રસ્તાવના.

નાટકપર લાગેલાં ચેટકે આજે મારાં માણસોની નજરમાં નાટકના નામને અતી અકાર્ણ કીધું છે, અને નાટક એ શબ્દ ધિકાર સાથે જોડાઈ ગયેલાં જોડાઈ જઈએ. તેનું કારણ શું? એજ કે નાટક કરનારાઓ નાટકની ખુખીના કરતાં તેની ખોડ અથવા બહો વધારે પકડી લે છે. પણ નાટકનો ખરી નેમ શું છે? ગમત માથે નશિયત અદ્વૈતી, રમુજ સાથે ખુખી યા ખોડ, બહો યા ખુરાઈનું તાજું અને ખરેખર ચિત્ર બતાવવું—જે પ્રકટ પૂરતકોના પાનામાંથી કઢી દેખાય નહીં—હજારે વરણે ઉપર બનેલા નામીઆ બતાવને ત્રણ ચાર કલાકમાં તમારી નજર આગળ તાજા કરી મુકવા, કોઈ તવારીખ રૂપી વાર્તા, કોઈ સ્કર્મિયા જુલમી શાહ, કોઈ જગતપ્રસિદ્ધ લડવૈયા, કોઈ વશદાર નરનારી, કોઈ કલ્પિત દેવ દેવી, કોઈ ભયંકર ભુતપણિત, કોઈ ખ્યાલી દિનપસંદ પરિચાં, હિંદુદિને તમારી નજર આગળ થોડે ખરચે, ખસ આકાર, દેખાવ, ધપ જપ, ને રાગરંગમાં હળાં કરી બતાવવા, જે જોવાથી કોઈની નાખુશ થશે? કે કામાં કહ્યે તે ગંડોના નાચ, મંદારીના એમ, તથા ભવાયાની ભવાઈ, જે જોનારના મન ઉપર અનાતિના કાલા છાપ ઝટ મારે છે, તેના કરતાં નાટકની નિર્દેશ રમત મનને મોટું, દિલને ખુશ, આંખને તાહડક અને નીતિને ગતિ આપે છે.

પણ અશ્વેશ! જેમ દીવા પાછળ આંધાર, તેમ નાટક પાછળ બહો પણ જોવામાં આવે છે, તે શાથી, તેની પાછળ આંખ વીંચ, ધંધો ચૂકા, અભ્યાસ ભૂલી, કેટલાક જુઝ્માનીઆઓ એકદમ તેના લખમાં પ્રવેશે તેથી. તેઓ તેની કેટલાં એટલાંતે ચક્રચૂર લે છે કે નાટકશાળા શીવાય તેઓને કંઈ એનું જાણ નથી. એ રીતે આપણે અશ્વેશ સાથે જોઈએ કે કેટલાંક ગરીબ કુટુંબના બેટાઓ હાથથી ગયાં છે, કેટલાંક વિદ્યાર્થીઓ પરિક્ષામાં નિવરણ થયાં છે, અને પાછલથી પસતાય છે.

હવે, આ રોગે એ જીવ્યતનો એમ, જે તમારી હજુર ધર્યો છે, તે શું છે? એક ખરી વશદારીના જુઝ્માને જોડાં વિષે જોડેલો કારસે જેને શેક્ષણીઅરેએના અંગ્રેજી એક સાથે સરખાવતાં આસમાન જોઈ રૂંધે ધર્યો જઈએ. તેની બતાવનાર પેતાની નોકશ શકતી શાળામાં કરી બતાવવા જોગ કરવાને પેતાની આતર કરી છે, જેમાં એ નામીઆ ગંભીર એક ઉપર પૂર્વો કહવાને કાંકો રાખતો નથી. તેણે પ્રકટ અંગ્રેજી સંક્ષેપ કાઢી પેતાની ભાષામાં રચ્યો છે.

નાજર આવે તે ઉપર દાનેશ વાચનાર

નાટક-પાત્ર,

એસકેલસ.....	વીરના શેહરના શાહનશા.
પારીસ.....	એક જીવાન ઉમરાવ, શાહનશાનો ખેરા
મોનટેગ } કેપ્યુલેટ }	વીરના કુટુંબના વડા (ઉમરાવો)
રોમ્યો.....	મોનટેગનો છોકરો.
મરકુશીયો.....	રોમ્યોના મિત્ર.
બેનવોલ્યો.....	રોમ્યોના મિત્ર, મોનટેગનો ભત્રિજો.
ટાઈમોલેટ.....	લેડી-કેપ્યુલેટનો ભત્રિજો.
ફરાયરલેરોન્સ.....	બુઢો સાધુ.
ફરાયરબોન.....	એક સાધુ.
બેલથાઝર.....	રોમ્યોના ચાકર.
સામસન } ગ્રેગરી }	કેપ્યુલેટના નોકરો.
એબ્રમ.....	મોનટેગનો ચાકર.
ગોમ્બાસ.....	એક કંગાલ બુઢો ગાંધી.
પોમ્બાસ.....	ગાંધીના ચાકર.
જુલ્યટ.....	કેપ્યુલેટની છોકરી.
લેડી-મોનટેગ.....	લાર્ડ મોનટેગની ધણીઆની.
લેડી-કેપ્યુલેટ.....	લાર્ડ કેપ્યુલેટની ધણીઆની.
ફેલેન.....	જુલ્યટની દાસી.

શેહરના લોક, ચોક્કીદારો, ઘન

હાથ મુખ કરીને વીરના શેહરના અંત

પ્રોલોગ.

કરી યાદ તું કીર્તીરની હૃમો પ્રથમ,
 માગી મદદ તારી નાટક કોશિશ પર હૃદયમ.
 ઘરી આ અમર કીર્તીના કવેસરનું નામ.
શેક્સપીયર-નાટક મંડલી શીર કરે કામ.
 બનાવવા સંપુરાણ એ કવેસરી ખેલ,
 સમજાવે સહી છે કે ॥ મુશકેલ.
 આજ રાતની કોશિસ શામ્યો ને જીવ્યટની ઉપર,
 જેમાં પુરેપુરા પાર ઊતરશું ખરેખર,
 એમ કેહેવાની કંઈ કરતા નથી વડાઈ,
 નથી રાખતા કાંકો, નથી કરતા ભડાઈ.
 સમજે સજન ત્યારે સાંચુ ઈટલીનું રાજ,
 તે મધ વીરોના શહેરમાં છેઓ તમે આજ.
 મોનટેગ અને ફ્રેચુલેટ એ વેરી કુટુંબ,
 કળ્યો અને કંકાસ વહેચી લેતાં રકમ.
 તોખમે ઉમરાવ, પણ વેરી હતા બહુ,
 હલકી હાથ ચાલાકીમાં હાથ ઘાલતા સહી.
 એવા વીરધ કુટુંબના ફ્રેન્ચેડો અકસમાત.
 ખરી મોહુબતમાં પડ્યાં એક મેકની સંગાત.
 લોરેન્સ બુઠા સાધુએ છુપાં લગાડ્યાં લગન,
 નેથી માંખાપો પણ અનબાણ્યાં હતાં તદ.
 એ નેક સાધુને ભરસો હતા પોતાને,
 કે વીરધ કુટુંબો સલાહ કરશે જે
 એટલામાં જીવ્યટના માખા
 લગન લગાડવા પારીખ
 જે જોર જીલમથી
 નેથી નીરખ.

રોમ્બોની મોહબત પર બુલયેટ ઉસ્તવાર.
 મુસીબત અને મોહતને મલવા થઈ તૈયાર.
 ચારે છુદા લોરેન્સે ઊપજવી એક તદબીર,
 મુએલી જેવી કરવાની દવા આપી અકસીર.
 જેથી પરીક્ષ સાથે પરાણતી અટકો પડે એકદમ,
 રોમ્બોને જઈ મલે, થઈ રહે તેનીજ હુરદંમ.
 અતે આ તી શોકથી બુલયેટને કીધી કબરવાસ,
 સર્વ સમજ્યાં કે રહુ તેણીનું જઈ પુગું આકાસ.
 હવે ખોળ હાથ પર રોમ્બો પર કરો વીચાર,
 ટાઈબોલ્ટના અકસમાત ખુનથી તે થયોતો તરીપાર.
 માઠાં લાયજો તેને આ તદબીરની પડી નહીં ખબર,
 કબર બુલયેટની જોઈ આવ્યોતો તેનો નફર.
 જઈ વીરેના તરત બુલયેટની કબરપર કાહડયો પ્રાણ
 નેક તે નારીને મુએલી સમજ્યો અનજાણ.
 પછી થઈ બુલયેટ જગરત, અરે! અફશોસ,
 રોમ્બોને મુએલો જોઈ ઊડી ગયો તેનો હોસ.
 સમજવી લોરેન્સે પણ સાંભળી નહીં કંઈ વાત,
 પ્રોચ પ્રાણનાથ ઊપર તેણીએ કીધો પ્રાણ ધાત.
 એ રીતે તવારીખમાં તાબુ રાખવા જોગ,
 જોકું એક કમનસીબના થઈ પડયો ભોગ.
 શેવટ મોનરેગ, ફેચુલેટ, અને બહુ પસતાઈ,
 સલાહ કીધી સાથે છોડી હલકી હટીલાઈ.
 હવે એવા એક ખેલ—ટ્રેક એક ખેલ,
 જે ઊપર દોશીસ કરીછે હુમોએ પેહુલ.
 તે ધ્યાનપર ધરી કરજો ખામી દરગુજર.
 નેક નેમ ને નીતી સારની બુજો તમો કદર.
 આકાશે તેજથી ફેંકજો તીર તમારા દુર,
 દોશીસ ઉપર બનશે નહીં બહુ ફર.

રોમ્યો અને જુદ્યટ.

નાટક પાંચ અંકી.

અંક પેહલો.

દ્રખાવ ૧ લો.

એક રસતો અથવા જાહેર જગા.

(સામસન અને ગ્રેગરી હાથમાં સોટા અને કોઈતાં લઈને આવેછે.)

લાવણી.

બધા—જા મલે મોનદેગ તોળી તેળોવાળાઓ રે,
આપણુ કેપુલેટનું બળ આજ ખતાવો.
એ રેજી પેજી માથે સોધા છિરતી સોધારે,
એના હાડકાં પાંસરાં કરે દોદરાં—હીંદા.

ગ્રેગરી—દોસ્ત સામસન આજે કરે માર શર અંગોને હુશવારે.

બધા—લેઈ સોટા લાકડી મારે મારે ધ્યાર—આવો.

સામસન—ધ્યાર ગ્રેગરી આજ કરે કંઈખી—શવોરે.

બધા—એ કુતરાઓને ખુબ ડફેણા પેહરાવો.

સામસન—ગ્રેગરી, ઘડી ઘડી હું કસમ લઈ કહી ચુકોકે મોન-
દેગ ટોલીવાલા ગોલામડાઓની ખેરડાઈ હવે જાણવાર આપણાથી
શાંખી શકાય નહીં.

ગ્રેગરી—તું કહેચ તે ખરોખર. એ લોકોની ખેરડાઈ હવે
જડાઈ ગેઈચ, વાસતે એકુ છે વાર આપણે હાથે ખુબ સેકાઈ
જાય તોજ તેઓ નરમ મીન જેવા બની જાય.

સામસન—હા, હા, એકવાર પાંસલાં સેકાયા વના તેઓ
પાંસરા ચાલનાર નથી. હવેતો જ્યાં મજે ત્યાં ખેંદે ચહુડાવ.
ઉધરાજ લેવા, સમશેર અને સોટાથીજ કરવી નેજા.
તે કુતરાઓનો કુટંખો કરી, કરી નાખવા મરન.

ઐગરી—પણ તું મનમાં હરખાય તેની અગાઉ વીચાર કર કે તે કુતરાં હરખાં છે, નથી તારા સરખાં.

સામસન—અરે ભલા માણસનાં ભાણુબ, કુતરાંના જેવું ભલું ને વફાદાર બીજું કોણ છે? તું જો મન કુતરાંના એલકાબ આપેતા હોતો મનમાં મગન, ને પેટમાં છગન થઈ છલકાઈ જાઉં, ને માન લઈ તારો ઉપકાર માનું. કારણ આખી દુનીઆમાં કુતરાં જેવું નીમકહુલાલ કોઈજ નથી—તેતો નીમકહુલાલીના નરો નમુનેજ છે. તું ફેટલીકવાર આજસુ થઈ હરામખોર બનીઆય, પણ હું તો + + +

ઐગરી—તું તો સદાજ હુલાલખોર. અરે, ચપજે હો, સાંખાજ કોઈ મોનટેગવાળા જે જન આવેચ. તલવાર ખેંચ.

હવે તો કાપાકાપી, જપાજપી, ટપાટપી, એજ કરવી વાત.

સામસન—ને દોલ ઠપા, ઘોલ ધભા ઝારી, લેવી ઉપરથી લાત. હવે આવ મારી નાગી સમશેર, તારો શેકાર સાંખે આવેચ, હું હવે છેરતી શોધીને પુઠ પકડું.

ઐગરી—શું હવે તું પીઠ ફેરવી પેંહતીઆં પકડેચ?

સામસન—અરે જારે, હું જરાખી બીહવાનો હુંતો કે? એવા એવા સાતને સુવાડી નાખું.

ઐગરી—હું તેઓ ઉપર ડોળા કકરાઉ, ને તું તારા અંગોઠાથી તેઓને ખીજવ.

(અપ્રમ અને બાલથાઝર આવેછે, તેઓને સામસન ખીજવેછે)

અપ્રમ—હું! તું કોણને ચીડવેચ? ખખરદાર!

સામસન—જે ચીરડાય તેને ચીડવુંચ. ચાલ ચાલ, ભરીઓ પુરીઓ સંધાવ, નહીં તો ઘર જરૂં ભારી પડશે.

અપ્રમ—એટલે! શું તારા મગજમાં પવન ઘણો રાખેચ કે?

સામસન—હા હા, હું તો પવન રાખુંચ, પણ તારામાં પાણી હાય તો ખતાવ, ને મારી સાંખે આવ. (ખોડે ચઢાવેછે)

ઐગરી—પણ તું શું છેરતી શોધવા આયોચ? આવ જોઈએ

તમે જેવા ચાંચીઆઓને ચાંચરની માફક ચમટીમાં ઢેસો? શું તારા ભગુડા શેઠના ભય ખતાવેચ કે?

એપ્રમ—ને હું શું તારા જીવ્યટ કેપ્યુલેટનો ભાર રાખુંય કે?

સામસન—અરે ભાર શું પણ માર ખાતો કુતરાને મોહતે મરશે. ચાલીઓ જાની (સોટો ઉઠાવે છે)

એપ્રમ—અરે જા, કુતરાં માર.

સામસન—તારી કુંદી કીધા વગર તું પાધરો જાય નહીં. (મારામારી કરે છે) ગ્રેગરી જાયય શું ધીસ.

(તેઓ લડે છે તેવામાં બેનવાલ્યો આવી લાગે છે)

બેનવાલ્યો—અરે ઓ બેબુનીઆદા, છોડો, છોડો, વલી એકદમ આંધળા કેમ બની ગયા. તમારી તલવાર મેઆન કરો, અને કજઆનું મોહકું કાળું કરો.

(એવામાં ટાઇમોલટ નીકલી આવે છે)

ટાઇમોલટ—બેનવાલ્યો ! આએ હીચકારા હેવાનો સાંખે શું બાહુદરી બતાવેય ? મારી સાંખે આવ ! (તલવાર ધુમાડે છે)

બેનવાલ્યો—આએ લોકોને સમજાવી સજાહ કરાઉંય, તારી માફક અધુરો ઘરો છલકાતો નથી. હું અતરે મારામારી કરવા નથી આચો.

ટાઇમોલટ—શું સમશેહર જોણી રાખી મુલેહનું ડોળ ઘાલેય ? બહુ સારાં તરકટ ! (ઘંત પીસી) મરકટને તરકટ બહુ મુજે. અરે ઓ બે બુનીઆદ ! જેમ હું દાજબને ધીક્કારુંય—તેમ તું મરકટને, તારાં મરકટને, તારા મોનટેગને, તેની સઘળી આલઓલાદને ધીકારુંય—તું ખચીત આજે મોહતને બેઆનું આપી આચોય.

(મારામારીકરે છે એટલામાં થોડક બન્ને ટોળીવાળાઓ દોડી આવી મારા મારા વધારી મુકે છે, પછી લોકો દંડુકા મારી તેઓને છુટા પાડે છે.)

શેહેરનાં લોકો—મારો, મારો, બેઉ ટોળીવાળાઓને ખુબ મારો—ડંગો, ફીસાદ, લાકડી, સોટા, સમશેહર, એથીજ તેઓ દેવાના બની ગીચાય.

(એટલામાં કેપ્યુલેટ અને લેડી કેપ્યુલેટ આવી લાગે છે)

કેપ્યુલેટ—અરે, વળી આએ ગડબડ શું છે ? લાવ મારી તલવાર, મારા બુઢાપાના વખતમાં દુશમેનો ઉપર બે હાત ધુમાવી

ધુમરી ખવારં. ડોળા કકરાવતો પેલો ચંડાલ મોનટોગ સાંખોજ આવેચ.

(મોનટોગ અને લેડી મોનટોગ દાખલ થાએછે)

મોનટોગ—કમજત કેપ્યુલેટ! તારી કમબખતીનો દાહડો નજદીક આયોચ. છોડ મને છોડ. (મારા મારી કરવાની ધાંધલ કરેછે)

લેડી મોનટોગ—એ લોકોની મંદક ઝેણુનીઆદો કરવી આપણને છાજે નહીં, નાહક કજીઓ વધારવો આપણને ઘટે નહીં.

(ઐત્રજામાં બાદ્યાહની સવારી આવી લાગેછે)

શાહ—(ડોળા કકડાવી)

કજીઆખાર લોકો, સુલેહના દુશ્મનો,
પોત પોતામાં નાહક વહેંચી લેએછો કીનો !
નથી સાંભળતા આ અહેવાનો, હજી મારા સંજુન !
નથી ખતમ કરતા, કાપા કાપી ને જુન !
રાખી દુશ્મન દાવો, કાંઈક સદીની સદી,
નાહક વેહતો કરેછો લોહીની નદી !
નાખી દેઓ હાથમાંથી, કરવીજી કોઇતાં ઐકદમ !
કેંકી દેઓ જટપટ સોટા લાકડી એક ગમ !
મોનટોગ અને કેપ્યુલેટ, સર્વે ઝગડાના મુળ,
જુઠાપો આપો તોખી કપટ નહીં છોડતા ખીલકુલ !
હવે ત્રીજી અને છેલ્લી વાર કરી જાહંચ જાહેર,
કદી ડંગો અને પ્રીમાદ કાહડીઓ પ્રરી બાહેર,
તો ધુનેગારીમાં આપવો પડશે ખ્યારો જન,
જન સાથ માલ પણ જપત થશે નદીઆન.
જાઓ તમે આજે તો, જાઓ મુઘજા કામો કામ,
ખખરદાર નો પ્રરી કોઇએ કીવું એવું કામ.
કેપ્યુલેટ ચાલો તમે, આવો મારી સંગાત,
જોઇએ તમારાં પેર વાંચે સાંભલીએ કંઈ વાત.
મોનટોગ, આવજો તમે પણ પાછલા પોહરના દરબાર,
તમારી પણ હકીકત ઉપર કરશું વીચાર.

(શાહ, અમલદારો, કેપ્યુલેટ, લેડી કેપ્યુલેટ, ટામેછાલટ,
લોકો, ચાકરો, સરવે જતા રહેછે)

મોનટોગ—ઝેનવોહયો, વળી કોણે આજે જીનો ઝગડો જાગરત કીધો ? વળી કોણે જીની વાત નવા લેબાસમાં બાહેર કાહડી ?

ઝેનવોહયો—સાહેબ, હું અતરે આવી પુગો તેની આગમનના

તમારા અને તમારા દુશ્મનના નોકરો ખુબ મારામારી કરતા હતા ; મેં તો તેઓને છુટા પાડી થંડા પાડ્ય, તેવામાંજ પેલો તીખાં મોજાજનો તીસમારખાં ટાઇમાલ્ટ નાગીતલવાર હાથમાં ઘુમાવતો, ને મારી સાંજે ધીધ્રારભરેલા બોલો બોલતો નીકલો આવ્યો. તેની સમશેહરના સપાટા ચોતરફ ચાલતા જોઈ હવા પણ હસવા લાગી. તે પછી જેમ હમારી જપાજપી વધી ગઈ, તેમ લોકોના જમાવ વધતો ગયો, અને શેવટ જેમ વરસાદના ઝાપટાંથી ધુલાકું ઉડતું નરમ પડે, તેમ શાહના આવી પોહ્યવાથી સઘળું - તોફાન નરમ પડી સમાધાન થઈ ગયું.

લેડી મોનટેગ—પણ આપણો રોમ્બો કાંહુ છે, તે આજે દેખાવો તો? સારું થયું કે તે આજે ટંટામાં સામેત્ર નહીં હતો.

બેનવોડચો—પાછલી રાતે પરોઢીઆમાં, શ્રવા જતાં બાહર,

બ્યારે આશ્તાખનું કીરણ પણ ન દીસતું લગાર,

એતરના કેઆરામાં રોમ્બો દેખાવો દુર,

ધામતીમાં ધરાયજો, ને ચીંતામાં ચકચુર.

જોઈ મને તે ચોકીને ચાલીઓ સરસરટ,

પ્રક મેં તેની પકડી, ને લીધા તેનો વટ.

પણ પલવારમાં નજર ચોરી ભરાઈ ગોઝો એક ઘોર,

જાણે સુપાઇઓથી નાસી મંતાઈ જાય એક ચોર.

પછી કનવાર ન કરતાં, પાછા ભરીઆં ગારાં કદમ,

રોમ્બોની ભમતી ચાલમાં દીસેય ભારે ભરમ.

મોનટેગ—ખરેખર, એજ પરમાણુ અજ ઘણાક દીવસ થયા તેણે કરવા માડીઉંચ—બડી બામદાદે ઉડી, પોતાની આંખના આંસુથી દવથી ભીંજાયલી જમીન તર કરી નાખેચ. અને અંધારી રાતના સીંહા પરદા ઉપર હાય અને અફશોસનો કાજો રંગ મારી તેને પુર ડરામણી બતાવી નાખેચ; પછી જેવો આક્રતાખ પોતાની આકાશ મધેની બોલો રી બારીએથી ડોકાવો ખુદરત ઉપરની કાળી કામર ઉઘાડો નાખેચ, તેવોજ તે ઘરમાં પાછો આવી બારણાં બારી બંધ કરી એકલો ભરાઈ બેસેચ, અને ચકચકીત દીવસના રળીઆમણા દેખાવને જાંડુજો લેબાસ આપેચ. રોમ્બોના આજે

સોંગ અને ઢોંગનું કારણ જો ઝટ જાણાયે નહીં, તો મને ધાસતી લાગેય કે પરીણામ બહુ મારું નીપજવાનું.

બેનવોલયો—મેહરબાન કાકા તમને એનું કારણ કંઈથી ખબર હશે ની?

મોનટેગ—મને તો કંઈજ ખબર નથી, અને તે તો મને કદી કંઈ કેહતો પણ નથી.

બેનવોલયો—તમે તેને કોઈવાર બજીત થઈને પુછીહંય?

મોનટેગ—હા, ઘણી વાર, મેં અને મારા કેટલાએક મિત્રોએ પણ બજીત થઈને એને ઘણુંબી પુછીહં, પણ એતો મનમાંજ રમેય અને મનમાંજ પરણેય. જે મીસાલે એક કુમળી કલીમાં કીડ પેવસ થઈ તેના ભીતરનો માવો ફેરી ખાએય, તે મીસાલે એ બુવાન જોતનું જીગર ગમથી ખવાતું જાયય, જેનો ઇલાજ મને જરા પણ સુજ પડતો નથી. એ જો પુલાસાથી પોતાની દલગીરીનું મુજ બતાવે તો એને હજારો ઇલાજ બતાવી આપું.

બેનવોલયો—લેઓ, એ નામદાર પોતેજ સાંચા આવેય. તમે મેહરબાની કરીને સોડમાં સટો જાઓ, હું એને પટાવીને પુછી જોઉં અને કંઈ ગળ મેળવું. કેહતો કેહું, નહીં તો મને ઉગવશે તો કંઈ બીજી તાલ શોધી કાઢશું.

(મોનટેગ અને લેડી જતાં રહે છે, રોમ્યો દાખલ થાય છે)

બેનવોલયો—મેહરબાન ભાઈ રોમ્યો કેમ કાંઈથી આવ્યો?

રોમ્યો—ભાઈ જાહનમની ખાડીમાંથી. હુમાણ વાગા તે કેટલા વારે?

બેનવોલયો—હુમાણ નવના ઠોકા પડીઆ.

રોમ્યો—અસ! અફશોસ, બજાપાના કલાક કેટલા લાંબા લાગેય! પેલું કોણ મારો બાપ અહીંથી ગાલી ગીઓ?

બેનવોલયો—હા, તારો બાપજ અહીંથી ગીઓ. પણ રોમ્યો, બજાપો તુને એટલો શાનો લાગેય વારે?

રોમ્યો—ભાઈ જવાદે ચાર, વળી તું કાંય નાહક બજાપાનું બજતું વીજણેય!

બેનવોલયો—પણ તુને બજાપો શાનો, તે તો જરા મને કેહ?

રોમ્યો.—ભાઈ, જે જાહનમ હોય, તે મેળવવા પાછલ રાત અને દાહડો લાગીએ, અને તે છતાં તે નહીં મળે તો બળપો કેવો લાગે?

ખેનવોહયો.—પણ તું એવું તે શું મેળવવા ચાહેય કે જે મળતું નથી. મને કેહ હું મેળવી આપું. આએ પૃથ્વી પર એવું કંઈ નથી કે જે ખેનવોહયો બંધાથી મેળવી નહીં શકાય. આસમાનમાં ઉડતી ખુશ્નુરત ચલ્લી, અથવા પૃથ્વીની પતાલમાં દટાયલા ચક્રચક્રીત હીરા એકબીજા તું માગે તે પણ હું મેળવી આપવાને સામર્થ્યવાન છેઉં.

રોમ્યો.—અરે, પણ જે ચીજ હું ચાહુય તે નથી દેખાતી, નથી વેચાતી, નથી ખેંચાતી; ત્યારે તું તે કાંઈથી મેળવી આપનાર હોતો?

ખેનવોહયો.—બસ, તું તે ચીજ તું નામ દે, એટલે તારું કામ થયું. એવી તે ચીજ કુદરતે તે માલમ તો પડે.

રોમ્યો.—ભાઈ, તે ચીજ મેહરબાની છે.

ખેનવોહયો.—મેહરબાની!! ઈએ, એટલી મોટી તે મેહરબાની તું કોણની માંગેય!

રોમ્યો.—તેણીની, ભાઈ તેણીની, કે જેણીની ઉપર હું દીલમાં મોહબત રાખુંચ.

ખેનવોહયો.—રે અફસોસ! પાક મોહબતથી રાખેલી મેહરબાની એટલી તુંને રોરવેચ? પણ રોમીએ, મોહબત જેવી નજીવી ચીજથી તું રાત અને દાહડો ખોહાર થઈ હાય અને અફસોસ કરતો ફરેચ! તારામાં કંઈજ મરદાનગી નથી.

રોમ્યો.—મોહબત નજીવી નથી, એ જાની તું જાણ, ધનસાનને તે જીવાડેછે, તેમજ લેછે તેનો પ્રાણ. અમતકારી ચીજ ખીજ, નથી એવી કોઈ, રમતો તે બતાવેછે, જો કે પોતે ન શકે નોંધ. ગરમી તે આપેછે, જો કે જાતે નથી તે ગરમ, જાતીમાનો છુપો સર્વ, જાણે છે તે ભરમ. માનવાને બતાવેછે, કોઈ વાર પેહલવાન, મરદને બતાવે છે, કોઈ વાર અહેવાન. જાહનમ એવી જીનસે, ઠોકી પેડી મુજ પર, છોડવે મુજને કોણ, તે જાહને અબર.

બેનવોલયો—નહીં, નહીં, રોમ્બો છે મોટી તારી ચુક,
જોડા મર્યં બેમ્બાલને ઉડારી તું ચુક.
સેવકની સલ્લાહ ઉપર ધરે તું કાન,
તો થાય નહીં હરગીજ, જરાબી હેરાન.

રોમ્બો—સલાહ તારી લઈશું ભત્રા મોત કદરદાન,
પણ હાજતો જવાદે, ભધ સહેબ મેહરબાન. (ચાલવા માંડે છે)

બેનવોલયો—અરે, તું જરા ઉભો તો રેહ, ચાલી કાંઈ બયચ?

રોમ્બો—ભઈ ઉભો રાખીને શું કરેચ? રોમ્બો કાંઈ
તારી આગલ ઉભેલો નથી; તેનું ખાલી જોખું તું તારી સાંબે
ઉણું રહેલું નેએચ, પણ રોમ્બોનો જીવ કાંઈ કાંઈ ભટકતો હોશે
તે તું બાણતો નથી.

બેનવોલયો—પણ નો, મેહરબાની કરી મને કેહ કે તું
એટલો કીદા થઈ જોહાર થાયચ તે કોણ ઉપર? તેનું મને
નામતો કેહ?

રોમ્બો—ભાઈ, મુએલાને મારેચ કાંએ મુગો એવો માર,
નામ કહેઆથી કામ શું મરીઈં વાર? માર?
પુર જગરથી ચાહું છું એક બાનુને હું,
જેની જીવસુરતીનું બેઆન હું કરી ન શકું.

બેનવોલયો—બરોબર, હુંબી એમજ, સમજીઓ તો.

રોમ્બો—તું એમજ સમજીઓ તો તે ખરું, પણ તે નથી
સમજતીતો.

બેનવોલયો—(મોહકું ખીડીને ડોકું હલાવી)

પણ સમજવવામાં તુંજમાં હશે ખરીકોતાઈ,
એવે સમય તો રાખવી જોઈએ પુરી પકાઈ.

રોમ્બો—પણ ભાઈ, તે એવો છે એક નાર,
જેને લાજચ નથી કોઈ લલચાવનાર,
જેને પદસા નથી કોઈ પીગજાવનાર,
જેને શબ્દો નથી કોઈ સમજાવનાર,
જેને નજર નથી કોઈ પસરાવનાર,
જેને ભેટ નથી કોઈ ભાજવનાર,
જેને સીસામાં નથી કોઈ ઉતારનાર.

બેનીવોલ્યો—તું ત એટલી પાક દામાનોનો દાવો કરેય?

રોમ્યો—હા ભાઈ, એવું છે તો ખરું.

બેનીવોલ્યો—પામીઆ, હવે રોમ્યો, તારા બીતરનો હું બેદ,

છાડી દે એક દમ, થવા વધારે તું બેદ.

આંબલ મુજ નાદાનનો હવે જરા વાત,

ઉઠાવ તું એકદમ એવી અબજાપરથી હાત.

બુલી જા એકદમ એવું મુખડું ખુબસુરત,

ઉઘાડ તારી આંધલી થયલી આંખોને તરત.

ખુદરતનું દરમિઆન, નથી ખુબસુરતીમાં કમ,

અતરે એક ઝરસ, તેથી સરસ બીજી ગમ.

વીરના શેહરમાં નથી પરીજાદીઓનો પાર,

એક નહીં, પણ હજાર તુંને મલશે એવી નાર,

જેની સાથ તું મેલવશે પરસપરનો પ્યાર,

તેઓ મધેથી નેક હોય તે પર કરશે તું વીચાર.

રોમ્યો—ભાઈ, તું મને નાહક ભોળવવા કાંઈ માંગેય?

બેનીવોલ્યો—તુંને ભોળવવા નહીં, પણ ભુલાવવા માંગુય.

તું જે એકજ મંગલ મુરતીને આંખ વીચી પુજવા પડ્યોય,

જે આડી નજરે પણ તુંને જોતી નથી, તેને એકદમ ભુલી જવાને,

અને બીજી પ્યારી પુતલીઓ જે હું તુંને બતાઉ, તેઓ ઉપર વીચાર

કરવાને તુંને ભલામાણ કરેય, વાસતે ચાલ.

રોમ્યો—ચાલ તું ચલાવે ત્યાં ચાલું.

(જતા રહેછે)

અંક પેહલો.

દેખાવ બીજો.

એક મોહલો.

(કેપ્યુલેટ, પારીસ, અને આકર દાખલ થાયછે.)

કેપ્યુલેટ—શાહે મારા અને મોનટેગના હાથમચકડા લખાવી

લીધા, કે હવે પછી જો હમો સુલેહમાં ખલલ કરી ઠંઠો કરીએ તો મોટી ધુનેગારી આપવી પડશે. હમો જેવા બેડ વીરધ કુટુંબના વડાઓ ચાલીએ તો સલાહ સંપન્ન સદા સાચવીએ, એમાં શક નહીં. ખુબ્બરગીએ ચહુડેલા કોરત દરબારે ચહુડે એમાં બહુ હલકાઈ જાણાય.

આકર—(મથકેરીમાં એક બાજુ) ખુબ હલકા થયા ત્યારે હલકાઈ જાણાઈ.

પારીસ—તમો બન્ને સાહેબો આબર અને ઇજત ધરાવનાર થઈ, એ પ્રમાણે અરસ પરસપર ઉતરી પડો એ ભારે અફસોસની વાત છે. પણ સાહેબ, પેલી વાતનું શું કીધું?

કેપ્યુલેટ—કેઈ વાતનું ભાઈ?

પારીસ—મારાં પોતાં વીશે?

આકર—સાહેબ, પોતાં હોય તો થોડાંક મોકલી દેઓ તો મોટી મેહુરબાની. બખરચીખાનામાં થઈ રહેઆંચ.

કેપ્યુલેટ—તું શું દેવાનો જેવો બકેચ.

આકર—નહીં સાહેબ, પારીસ શેઠ પોતાં પોતાં કરી બોલી આ, તથી હું સમજ્યો કે એવાણ પોતાંનો વેપાર કરતા હોશે, એવું હોય તો થોડાં પોતાં સાહેબ ખચીત મંગાવજો.

કેપ્યુલેટ—તું બરો અનારી છે.

આકર—એમતો એમ સાહેબ, હું નર નહીં ને નારી; જેમ તમો કેહવો તેમ.

કેપ્યુલેટ—ભઈ પારીસ, તમો વીશે જે મને કહી મુકીઈચ તે મને યાદ છે, પણ હજુર સુધી મેં મારી બેટીના લગન વીશે વીચાર કીધો નથી. તે હજુર નાદાન છે, અને દુનીઆદારીથી હજુર અનજાણ છે. હજુર તો તેણીની વય માત્ર ૧૪ વરશની છે, તથી બે ચાર બીજાં વરશ ગયા વના, નેકા સંબંધી ફરજે સમજવાને તે શકતી ધરાવતી હોય એવું મને લાગતું નથી.

પારીસ—પણ તેણીના કરતાંબી નાનીઓ આજે કેટલેક ટકાણે બહે બાલકોની સુખીઆરી માતા ગણાયચ.

આકર—(આસતો) હા સાહેબ, એક ખાંધે ને એક માથે.

કેપ્ચુલેટ—હા, પણ એવાં વેડલાં લગણનું પરીણામ પણ વેડલુંજ નીપળેય. મારું તો બચ્ચું એકપુરું અને એક મારગી છે. મારી છંદગીની સઘળી આશા તેણીમાંજ ભરી મુકીય. વાહલા પારોસ, તું અગર તેણીની મોહ્યત મેળવી હૃદ્યાં સાથે હૃદ્યું સાંધે તો તેમાં હું નારાજ નથી, પણ નેકા કરવાની બાબદ મારીજ ઉપર આધાર રાખે છે એમ નહીં માનવું. તેણીએ કીધેલી પસંદગી વાજખી હોય તો મારે તે નાપસંદ કરવી જોરવાજખી છે. પણ હવે જો, જાજું દુર જવું નથી. આજ રાતના આપણે ત્યાં ખાનું છે, તેથી ઘણાંએક મેળખાનાને નોતરીઆછે, તુંને પણ તે મેલાવડામાં સામેલ થયેલો જોઈ મને શોભા મળશે, અને મારું સર આસમાનસે લાગશે.

આકર—(ખાજી) હાલ તો બોંય સાથે લાગી રહ્યુંય, ને વળી આસમાનસે લાગશે.

પારીસ—હું મોટી ખુશો સાથે હાજર રેહવશ.

કેપ્ચુલેટ—તે વેળા જે સેતારા સરીખા શોભઈતા ચેહરાઓ ટીપી નીકલશે, અને ચંદ્ર સરીખાં હસતાં મુખડાં મધુર ગાયણ ગાશે, અને વળી નાજુક નાજનીઓ પોતાના ચાકાક પગથી નાચ કુદ કરશે, તેઓમાં જે સર્વથી સરસ માલમ પડે તેની ઉપર મોહ્યતને ગુપ્ત તીર ફેંકી હૃદ્યું પકડી લેજે. (આકરને) અહીં આવ, લે, આંખે નામની ટીપ પરમાણે આંખે ચીડીઓ ઠેકાણાસર પુગાડી આવજે, અને સાંજે તેઓની અચ્છી મેનીજ કરવાને હુશીઆરી રાખજે હો. (કેપ્ચુલેટ અને પારીસ જાય છે.)

આકર—વારું સાહેબ, હુશીઆરી રાખીને ટકોરાખંદ કામ કરી આઉંય. પણ આજે ટકોરો બીલકુંલ ચહડાવીઓ નથી, તેથી પાંચની હુશીયારી આવનાર નથી,—વારું, આંખે કાગજનાં ચીથડાંને લઈને કરે શું, કપાલ કુહું? એ વાંચી કોણ આપે? મેં તો બાપ દાદ પાટલાપર ધુળ નાખીજ નથી. હવે કરવું કેમ, શેઠતો મોહ્યતનું ચીથડું આપીને ચાલતા થયા. પણ કંઈ નહીં, કંઈની કરીને એને ઉકલાવવું—હું નહીં બોલજ તો કાગજ પોતેજ બોલશે.

(કાગળને મોહજાં સાંધુ થયે) આવ બેટા, બોલશું કેહવું. (વાંચે) રી જીનમખાડીની તારીખ ૩૨ મી જુલાઈ, માથે સુકરનો સેતારો, સને સનેપાત, ને વાર વાપર. શાઆશ બોલ બીજું શું લખીઉંયે મોચીની કાતર, ને દરજીની આર, વચે થઈ મોટો મારામાર. કડીઆના વાંસલા અને સુંથારની થાપી, વચે થઈ મોટી કાપાકાપી. માછીતા અસતરા ને હજમની જાલ, વચે થઈ મોટી જંજાલ. એ સરવેનો ફેસલો ઉજડ ગામના વડા પરધાન એરડાજીની હજુરમાં નીકળીઓ, જેણે એવો અદલ ચુકાદો કીધો કે ગામના સરવે નકટાઓનાં નાખ કાપી ગયેસ્વાર બતાવવા.

ગાયન

જમનનો અરાખો થાશે આજ ભારી—ગંધનોય પચાશિક વાનીરે,
મારા જેવાને મેનીજ શોપો—દીશેય ખરા દેહાતી રે.

ધભરાત અકરાતમાં જુલાઈ જવાશે—જો જવશ રાતે રોકાઈ રે,
અહાહું ટકરો ના પડું આ ખેવરો—નાખ જાયય ગહુ સુકાઈ રે.

ખાઈ લઉં પી લઉં નાચો લઉં કુડો લઉં—મારી છે આજ દીવારી રે,
શેઠ જોઈએતો મરે પોતે જોઈએ જનનગ ખારીરે.

પણ જોઈએ સાંચા કોણુ બે ગયેશ જેવા આવતા દીસેય તેઓની
પાસથી કાંઈ વધારે વીગત મેળવું.

(રોમ્યો અને બેનવોલ્યો દાખલ થાય છે)

બેનવોલ્યો—રોમ્યો, રોમ્યો, તું શું એમ માનેય કે ખુદરતની અંદર કશાની પણ ખુટ છે? નહીં, કોઈ સેર તો કોઈ સવાસેર. શું એમ ધારેય કે પેલી ડોલધાલુ રોઝેલીન એકલી ખુબસુરતીનો નમુંનો છે? નહીં, નહીં, તારો આંખમાં કંઈખી ખારીક અને ચમતકારીક ફેરફાર થયેલો માલમ પડેય. તું સઘળું પીળું તેટલું સોનું સમજતો ના. રોઝેલીન જેવી દેખાયય તેવીજ પાક દામન હોય એવું માનવું સરીઆમ ભુલ ભરેલું છે. વાસતે તારો આંખમાં જે ગુપત જેહર તેણીએ છાંટીઉંય તે કાહડી નહીં નાખે ત્યાં સુધી તું ઘેરાયલો, ઘેલો, ને ઘુવડ જેવો રહી જવાનો.

રોમ્યો—હું ઘેલો નથી—મારી નાર તપાસો જો.

બેનવોલિયો—તારી નાર શું તપાસું? તે નારે પોતાના મેનના જાદુઈ ભરેલા ઝમકારાથી તારે ચીત ચેરવી નાખ્યું.

(પેલો ચાકર આગલ આવે.)

ચાકર—શેઠા સાહેબ મેહરખાન તમને વાંચતાં આવડેય સાહેબ?

રોમ્યો—હા, મારી કમખખતી વાંચીજાણું.

ચાકર—અરે સાહેબ, એમ શું જોલોય, જોદા સારું કરશે, છાતીએ હાથ ધરો; જરા વાંચતાં આવડતું હોય તો જરા તસકીર લઈને એટલું મારું કામ કરી આપશો તો તમારુંબી કામ થશે.

રોમ્યો—શું, હમારું કામ શું થશે?

ચાકર—સાહેબ હું મારા શેઠનો વડો બખરચી થાઉં. તમે કાંઈ વાર આવો તો અચ્છી રીતે તમારી સેવા બજાઉં.

રોમ્યો—તું ચાકર કોણનો?

ચાકર—લોરડ કેપ્યુલેટ સાહેબનો.

રોમ્યો—જોઈએ ત્યારે શું લખેલું છે, લાવ વાંચી આપું.

ચાકર—ત્યારે તો તમારી બહુ મોટી મેહરખાની થાય. (આપે છે)

(રોમ્યો વાંચે છે)

રોમ્યો—સીનાર મારઢીના અને તેની ધની આણી તથા જેટીઓ, કાંઈં એનસેલમ ને તેની ખુશસુરત બેહને, સીનાર પત્રેસેનશીઓ અને તેની હેતવંતી ભતરીઓ, મરકુશીઓ, અને તેના ભાઈ વાલેન-ટાઈન, મારો કાકો કેપ્યુલેટ તથા તેની ઘણી આણી અને જેટીઓ. મારો ખુશસુરત ભતરીજી રોઝેલીન, ઓલીવીઆ સીનાર વાલેનટાઈન અને તેના પીતરાઈ ટાઈબોલટ. લુશીઓ અને સુંદર હેલીના-વાહ! શું સુંદર મેલાવડો! (ચીકી પાછી આપે છે) એ બધાંઓને ક્યાં બોલાવેલા છે?

ચાકર—સાહેબ, મારા શેઠને ઘેર આજ રાતે ખાનું છે ત્યાં આમે સઘણાંઓ ખીરાજશે, અને ખાનુ ખાઈરહયા બાદ સઘણાંઓ લાયમાં સામેલ થશે.

રોમ્યો—બધામાં કેટલીકે ખાનુઓ પણ આવનાર છે, નહીં?

આકર—નહીં સાહેબ દર નહીં, જોદા તમને જેડસત બખશો, સઘળાં મલો આસાંમી પંચાવન થશે, અને છપનમો હું.

બેનવોલિયો—તું છેજ બરો છપન.

આકર—તમેજી જે માનદેગ તરફના નહીં હોવ તો બેલાસિક આવજો, ને જે આગલે દરવાજેથી આવતાં ઓસકાઓ તો બેધડક પાછલે દરવાજેથી આવજો; શેવક તમારી અચ્છો મેનીજ કરશે, અને ફેક, મકરમ, સાથ પુડીંગ પણ ખુબ જમારશે. વળી આપણે સાથે બે ચાર બાટલાના માંધાં ભાંજી ટકોરો પણ ચહડાવશું. સાહેબ બહુ મોટી તસકીર પડીચ તે માફકરજો હો. (ગતો રહેચ)

બેનવોલિયો—લે, બોલ હવે, આંખે નાચતી અંદર તું આવશે? આપણે બેડ જણ મોહના પેહુરીને જઈએ, ત્યાં આપણને ઓળખવાનું કોણ હવું? ત્યાં તારી પેલી મોહબતની મુરતી રોઝેલીન પણ આવનાર છે, તેને તું જાણે, અને વીરોનાની બીજી ફેટલીક સેતારા સરખી સુંદ્રીઓ પણ આવશે તેઓનેજી જાણે. પછી તારી આંખો ઉગાડી તેની વચે, અને બીજી કોઈ સુંદરમાં સુંદર જે હું બતાવી આપશ તેની વચે, મુકાબલો કરી જાણે; ત્યારે તુને માલમ પડશે કે જેનાથી તું રાત અને દાહડો જોહાર થઈ ફરતો ફરેચ તે તારું બીજોરો બગલું નહીં, પણ એક કહોર કાગડો છે એમ તું માનશે.

રોમીયો—અગર આંખે ચશમ તારા ફેડવા મુજબ જોટારું બાહાલ રાખેતો આંખે નેનમાંથી આંમુનો નેહર નહીં, પણ આતશની નદીઓ નીકલશે, જેનો ગરમીથી આંખે જગતની જવાલામુખી એકદમ ફાટી, હાથને ધુંવે, બળાપાનું બળતું, અફરોસનો અંગાર, ધાસતીનો ધુજરો, સદા જરો રહેશે. પણ નહીં, ખુબસુરત રોઝેલીન કરતાં કોઈ બીજી નાર વધારે ખુબસુરતી રાખે એમ માનવું મારી અકલથી દુર છે. જ્યારની આ જહાન જનમ પામી ત્યારની એવી ખુબસુરત અનારના દાણા જેવી નાર સુરજના પણ દીકામાં આવી ન હશે એમ હું પડકું માનું છું.

બેનવોલિયો—રોમીયો, જોટાં તરાજવાથી જે તોલ કરે તેને ખરો તોલ કાંહથી મજે? જે માથુકની મોહબત ઉપર તું એટલો

લટી ગયોઅ, તેને તારી આંખના બીલોરી તરાંજવામાં અદલ તોલ કરે, તો બીજી ઘણીક વધારે વજનદાર સાબિત થશે, એવી મારી પુર ખાતરી છે. વાસતે ચાલ તું મારી સાથે આવ.

રોમ્યો—ચાલ હું આવ; પણ એવી ઉમેદથી કે તું મારાં કુખ ઊપર ડાહુમ નહીં દે, પણ આ કુખી દોલની દવા બતાવે.

અંક પેહલો

દેખાવ ત્રીજો.

કેપ્યુલેટના ઘરમઘેનો દેખાવ

લેડી કેપ્યુલેટ અને દાસી.

લેડી કેપ્યુલેટ—દાસી, આપરો જુલીયટ કાંડછે? બોલાવ બાઈને.

દાસી—કોણ બાઈ? જુલીયટ! મારી આંખનું તેજ? મારાં હુધડાંનો હાર? મારી મોતીની માળા? મારી જુલિયટને તેડોચ કે?

લે-કેપ્યુલેટ—હા, વેક ટાફેલું ના કર, જુલીયટને તેડી લાવ.

દાસી—તેડી લાવોજી. (હાક મારતી મારતી દાસી અંદર જઈને પાછી આવે છે અને સાથે જુલીયટ પણ આવે છે.)

જુલીયટ—કેમ વાહલી માતા મારું કંઈ કામ છે?

લે-કેપ્યુલેટ—હા દીકરી, તારી સાથ કામછે, બે વાત પુછવીચ. દાસી તું જરા બાહર જા, પછી હું તંકું ત્યારે આવજે.

દાસી—બાઈ હું બાહર જાઉં? જેમ તમારી મરજી.

(આજતી થાયચ.)

લે-કેપ્યુલેટ—અરે પણ અહીં આવ, પાછી આવ, તારાંબો કામ પડશે, તારી સેલાહ પણ લેવાની જરૂર છે. તું બોલશે તે ખરુંજ બોલશે, તારા બોલીઆમાં કંઈ ફેર આવનાર નથી.

દાસી—અરે બાઈ ફેરતો મને આવેચ, કુઆરના, આવેચ,

આવીઆજ કરેચ, ચાહેયી ઓતી, રોટનીયી ચાંપી, પાણુ જરા ફર ભાગતા નથી. શું કરું બાઈ, પેલો શેડવાલો જંજરવાઈન જરા આપો તો ઝટપટ ઝમઝમાટ છુટશે, ને આપો આપ ફર નરમ પડી જશે.

લે-કેળુલેટ—હા, તુને ઢીચવાનું મન થઈ આયુંચ તેથી આંખે ઢાંગ શોધી કાઢીઓચ તે હું બધું સમજુચ. હવે તુ મારી વાત સાંભળેચ કે તારા રોદરા રહેચ ?

દાસી—મારી વાતતો ઓટી, હવે તમારોજ ખરી વાત ચલાવોની ઓટલે બસ.

લે-કેળીઉલેટ—જે આગળ આવ, તુંતો સારી પંખેખરોખર જાણતી હોશે કે જીલીઅટની ઉંમર આજે કેટલાં વરસની.

દાસી—હા ; (દાહડી પકડીને વીચાર કરી) જીલીઅટની ઉંમર ? જરે જીવ્યટ નાની હતી, ને ચાલવા શીખતીતી, ત્યારે ઉંખરપરથી સજર ઝીકાઈ ગેઈતી, ત્યારે એની ઉંમર વરસ દાહડાની હતી, ને તેને આજે વરસ થયાં ૧૩, ત્યારે જીવ્યટની ઉંમર આજે વરસ ૧૪ ની ખરોખર ને તકોતક.

લે-કેળીઉલેટ—ખરોખર ?

દાસી—ખરોખર બાઈ ? જે એથીખી ખરોખર ઓલાવો તો તકોતક ને લગોલગ જીવ્યટની ઉંમર આજે ૧૪ વરસ સવા દાહડો ને હડી પલની નહી હોય તો આંખે મારા મોહડાંમાનાં ચઉદે દાંત કાહડી આપવા. પાણુ બળીઆ દાંતજ, મુદ્દલમાં ચાર રહેલાછે, ને તેખી દોદરા થઈ રહેયાચ. કેમ જીવ્યટ હું ખરી વાત ક્રેહુંચ કની ? તુને યાદ છે કે, તું ઘાઉ ઘાઉ ને ખાઉ ખાઉ ને મેઆઉ મેઆઉ કરતીતી ત્યારે હું તુને કેવું મીઠું મીઠું હજીસે ખવાડી ને મુગી રાખતીતી ?

જીલીઅટ—બસ બસ, તુંજ મુંગી રહે હવે, તારી ટકટક કરવાની ટેવ હજીર ગેઈ નહીં ની ?

દાસી—જીલીઅટ મેં તુને પાલી, પોસી, ને રમાડી જમાડીને ઓટી કીધી, તેથી આજે તુને ખુશી ખુબસુરતીમાં જોઈને મને થોડો સંતોશ થતો નથી. પાણુ હવે મારી એવી મરજી છે કે તારાં વેહલાં વેહલાં લગન થયલાં હું જોઉં, જેથી મારાં હૃદયમાં તાહ.

હક પડે ને વળી હાથમાં કંઈ તડાકોબી પડે. તે નેક દાહડો કે-
આરે આવે.

લે-કેપીઉલેટ—(નરા હસીને) દાસી, તું જાણે માઈન મોહકું
લઈને યોલી. હુંબી એજ વાત કેહવા માંગતી હતી ; અને એજ
બાબદ વીશે પુછવાને મેં જુલીઅટને તેડીય. કેમ જુલીઅટ પરણવા
વીશે તારો કેહવો વીચાર ?

જુલીઅટ—લગન સરખું માન મેલવવાનું મારા સપનામાં
પણ ધ્યાન નથી.

દાસી—જુલીઅટ તુંતો ડાહીછે ; અને ડાહપણુતો તારાં પાળ-
ણામાંથી શોખીય.

લે-કેપીઉલેટ—શાહદી કીધાથી ડાહપણમાં ઉમેરો થાયય ;
તેમજ મોજ મજહુ પણ વધતો જાયય.

દાસી—ને વળી સાહેદી કીધાથી સઉ કોઈનું ભલું થાયય,
ને યોદા પણ રાજ થાયય.

લે-કેપીઉલેટ—વાસતે વાહલી યેટી, શાહદો કરવા બાબે તુંને
વેહલો વિચાર કરવો જોઈએ. આજ તો તારા કરતાં નાનીઓ
માતાઓમાં ખપી માન પામેય. જો તું એ વાત મનપર લઈને
નક્કી વિચાર કરેતો તારે વાસતે લાયકીવાળો ભરથાર મેળવવાને
કંઈ દુર જવું નથી. તું આપણા પારીસ વીશે શું ધારેય ? તે
તારી સાથે નેકા કરવાની ખાહેશ રાખેય.

દાસી—પારીસ ! હા હા ! પારીસ વીશે શું પુછવું.—એક જાણે
જોલાબનો ખીલતો ગોટો, જાણે વીટીપરનો હીરો. નરો નગીનો
ને વળી નમાનો તો એવો કે એના જેવો નામીયો નર, ને હેતવંતો
વર, ચોખંડ ધરતીમાં મલવો મુશકેલછે.

લે-કેપીઉલેટ—કેમ તું શું ધારેય ? એ લાયકીવાળો ગ્રહસ્થ
આજ રાતે આપણે ત્યાં નાચમાં આવનારછે. તેની ખુબી અને
ખુબસુરતી ફક્ત તેના એહરા ઉપરથીજ તું વાંચી શકશે. એવા
ગ્રહસ્થ સાથે મોહબત બાંધી તેની મોહરદાર થાય તે તું ખરી
સુખી ગણાય એમ હું દીલોજનથી માનુય.

દાસી—હા, જીલીઅટ ખરું; માથે કુહાડ તો બધું ખરું છે. તું પારોસને કંઈ જેવો તેવો નર જાણતી ના; આજે આપણા આખા વીરોના વચ્ચે એકો ગણાયય.

લે-કેપીઉલેટ—વળી જીવન એ હાહપણવાલા જવાન સાથે તારા નેકા થયાથી તું ગોયા એક અમુલ્ય પોથી તારી પાસે રાખશે, જેનું સાંકળીઉ—તેના જે નેન—તેના સર્વ ભીતર ભરોલનો ખ્યાલ ઝટ તુને આપશે. એ પોથી તુંને દુનીઆદારી, સદ્ગુણ, વફાદારી, અને સુખનો સીધો માર્ગ બતાવશે; જેથી તું ખુશી ખુશાલીમાં રહી પમરી નીકળશે.

દાસી—ત્યારે તો તુંને અતરખતરનીખી જરૂર પડવાની નથી—એવી તું પોતાની મેળે પમરી નીકળશે.

લે-કેપીઉલેટ—ત્યારે કોહ જીલી રીતે, કે પારોસને તું તારી સાથે નેકા કરવાને લાયક ગણાય કે નહીં.

જીલીઅટ—મેહરબાન માતા, લાયક હોવું અને લાયક ગણવું એમાં આસમાન જમીનનો ફેર છે; વાસ્તે તમારી દરખાસોતને માન આપી માગી લેઉં કે મને વીચાર કરવાને પુરતો વખત આપો તો તમારો મોટી મેહેરબાની.

(મિવામાં એક ચાકર આવેય)

ચાકર—(ચાકર ધાંધળમાં ખેલે છે) બાઈ મેજબાનો બધા બો-રાજઆય, ટેબલ બીછાવી તદ્દઆર રાખીય, તમારીજ ખોટી છે; જીલીઅટની પણ રાહા જાયય. દાસીની ખુમ પડીય કે કાંહાં. દટાઈ મુઠ, મેહરબાની કરી વેહલાં ચાલો.

લે-કેપીઉલેટ—જીલીઅટ ખાના ઉપર બધાઓ જોતા હશે આપણી વાર.

દાસી—જીલીઅટ એ તકે તારાં લગન બાળે કરજે વીચાર.

(જતાં રહે છે)

અંક પહેલો.

દેખાવ ૪ થો.

એક મેદાન.

(જ્યાં બેનવોલીઆ અને મરકુશીઆ દેખાય છે.)

બેનવોલીઆ—મેંબી મારેં મોંહત ચેતી ખંજર કીધુંતું તઈઆર.

મરકુશીઆ—હું, એટલું બધું શું થઈ ગયું? પેલો તરકડો પોરીઆ ટાઈબિલેટ શું આપણને મારનાર હતો?

બેનવોલીઆ—મોહકાણ રોમીઆએ મોટી કીધી કે એણે સાદ કાહડ્યો, તેથી એ સપડાઈ ગયો. નહીંતો તાકાદ ફોણની હતી કે આપણને કોઈની ઓળખી શકતે.

મરકુશીઆ—ખચીત રોમીઆએ આપણો ઘાન કાહડ્યો હતે ; જ્યારે પારકે ડેકાણે, અને વળી આપણા હરરતા દુશમનને ઘેર, નાચમાં જઈ સાવકારીથી બીરાજવું, ત્યારે તો મનમાં જરા ધાસંતી રાખવી જોઈએ. તેમતો રોમ્યોએ કીધું નહીં, અને ભઈતો બેઘડક બોલવા મંડી ગયો. ટાઈબિલેટે તરત એના સાદ ઉપરથી પારખી કાહડ્યો કે એતો રોમીઆ. પછી તો તેણે ચોપડીબી ખરી. અને વધારે પણ બેહકતે, પણ બુદ્ધા કુપીઉલેટે એને અંદાજમાં રાખીને દાબીઆ કીધો, નહીંતો ફજેતી આપણી ને વળી એ લોકોની થઈ જતે. આખર કરે તોબી બુદ્ધાએ પોતાના વરસ વેચીઆં નહીં, પણ મનમાં ચેતીને પેલા ચીબાવલાને દમ ભરાવ્યા કીધો.

બેનવોલીઆ—હવે થયું તે થયું. પણ રોમ્યોને ક્યાં સેંધીએ-- એને ખાતર આપણે ઉંઘ વેચી, રંજ બેંચી, અરધી રાતે દુશમનને ઘેર પેઠા, અને સાહુકારીથી નાચમાં બેઠા, અને ત્યાંથી જીવ લેતા જોમ તેમ પાર પડ્યા, ત્યારે એને ઘેરે કે એકદમ આંખ ચોરાવીને આપણને છોડી દે? એ પંચી ઘેર જઈ પોંહચી મીઠી ઉઘમાં પડ્યો હશે, ને આપણે તો એની પાછલ ફાંફાજ મારીઆ કરીએચ.

મરકુશીઆ—લેન્તે, રોમ્મોજ પેલી ગમથો આવતો જાણાયમ.
રોમ્મો ! રોમ્મો !

(ખેલ જણુ તેને મળવા જતા હોય તેમ ચાલી જાય છે, ખીજે
રસતે રોમ્મો ભરાતો ભરાતો ઘખલ થાય છે.)

રોમ્મો—વળી લફડાં ડ્યાંથી લાગ્યા; રોમ્મો મોહુતને
શોકાર છોડી તમારી સાથ આવનાર હતો !

(એક ભીત ઉપરથી કુડી જાય)

બેનવોલ્યો—પેલી રોઝેલીન ખાતર એ રવડતો હોશે; એનું
દેવાનાપણું એ મુકનાર નથી.

મરકુશીઆ—અરે, આપણે હવડે જ્ઞેયો, ને ડ્યાં ગેપ થઈ ગયો !
કેથે એટલામાં ઝાડ પછવાડે ભરાઈ બેઠો હોશે. રોઝેલીનના
ધ્યારની કેફથી એ એટલો તો ધુન બની ગયોય કે એને સુધી
પણ રહી નથી. ત્યારે આપણે ત્યાં સુધી ડ્યાં વધારે રખડતા
રહીએ, ને વળી નાશીપાસ થઈએ; તેને બદલે બેડુતર કે ઘેર જઈને
મોડી ઉઘ લઈએની ?

બેનવોલ્યો—બસ, એતા હાથથી ગયો, હવે એની આગડી
ઠંકાણે આવનાર નથી, આપણે તો આપણી ફરજ સમજી ઘણોબો
સમજવીઓ પણ એ નહીં સમજીએ ત્યારે આપણા કંઈ ઇલાજ
રહેઓ નહીં.

મરકુશીઆ—એશકનો જખમ જખરો જેહરીછે યાર,
બજા બજા રીબી રીબી થઈ ગયા છે ઠાર(જતા રહે છે)

અંક બીજો

દેખાવ ૧ લો

જુલ્યટનો યાગ.

જુલ્યટ અને દાસી.

જુલ્યટ—દાસી અહીંઆ આવ, પેલા તરણ જણુ નવતરા
જેવા નાચમાં આવીઆતા તે કોણ વાર !

દાસી—તું નહીં જાણતી? એતા બધા માનદેગ તરફના હતા.
જુલ્યટ—ને પેલો જે નાચીઓજ નહીં, પણ ઊંચીજ રહેઓ
તો, અને મારી સાથ વાત કરતોતો તે કોણ?

દાસી—(જરા વીચાર કરી) તે! તેતો માનદેગનો છોકરો રોમ્બો—
તારા બાપના હરરતા વેરીના એક પુરો પોરીચો.

જુલ્યટ—વાહ! કેહવો લાયકીવાળો! ને વળી ખુબસુરતીનો
તો એક નમુનોજ જે થોડાજ ઊંચો એણે મારી સાથ ગોફતેગોમાં
કાહડ્યા તે ઉપરથી હું માનુંચ કે એ ખરી મોહબતને લાયક છે
એક મોતી પણ એના ચેહરા સાથ સરખાવતાં જાંખુ લાગે.

દાસી—બાઈ, તું જાણેચ? જેના વીશે તું બોલેચ તેના અને
તારા બાપની વચ્ચે કંઈ વરસોના વરસો થયાં દુશમન ઢાવો ચાલેચ.
જે દાવ આવે તો એક બોજનું ખુન કીધા વના રેહ નહીં.

જુલ્યટ—તેના અને મારા બાપદાદા વચ્ચે દુશમનો હોય
તોખી શું થયું? તે પોતે કદો હલકી હાથચાલાકીમાં સંભલાયો
નથી, અને તેની અને મારી વચ્ચે કોઈ દાહડો અદાવત છેજ નહીં.

દાસી—તુને તેની દાસતી છાજે નહીં.

જુલ્યટ—જો તેની મોહબત સાથ મારી, મોહબત બાજે, તો
તેની દાસતી મને નહીં કંચે છાજે? અને તે ઉપરથી તે મારો
સદાનો સાથી અને દીલદાર દોસ્ત થવાને લાયકછે એમ હું ધારુંચ.

દાસી—જુલ્યટ જરા મને કામછે હું જઈ આવેચ.

જુલીઅટ—તારું પણ મને કામછે જલદી આવજે.

(દાસી જતી રહેછે)

શંકડો મધે સોહાંમનો, મોહબતને લાએક;

મદ્યો આજ રાતે, દીલદાર મને એક;

જેના નેન મધે ધકધકે, મોહબતનો અંગાર;

જેના શબ્દો કહી આપે—તે ખરો શદાર.

(એટલામાં રોમ્બો ભગતો ભગતો દાખલ થાયછે.)

રોમ્યો—આહ ! સાંભી બારીએથી અજવાળું કોણ નાખેય !
 એતો ચેહરો જીહ્વકનો એટલો ચલકાટ રાખેય !
 એની આંખના ચમકાટ આગળ આપતાય બને ઝાંખો.
 એની મધુર વાણી સાંભળત્ર, માહતાય વળે પાંદો ;
 આહ ! પૃથ્વીના સેતારા ! આકાશના પ્રીય પરીઆં !
 દરશન તારા લેવા દોડયો આયો હું અહીયાં ;
 આપતાની આંખોના પ્રકાશે કીધું અંધારં નાશુદ્ધ ;
 તારા નેનની નજરબંદીએ મને જેંચીઆ અત્રે ખુદ.

જીહ્વક—ધ્રુમિ ખોદા !

રોમ્યો—આહા ! એ બોલવા માંડેય !

અરે બોલ ; ગેબી પ્રેસતા, બોલ તારા મધુર ;
 સાંભલી દીલખુશ કરવા, ઉમેદવારજી પુર.
 જેમ ઉપરથી સેતારા આકાશની આપે આશ,
 તેમ ઉપરથી મારાં દીલને તું આપેજ ઉન્નય.
 જે પાક માહુબતની આંચ બીતરમાં પજરાવેજે તું,
 તે આંધનાની મીસાલે જીગરમાં દેખુજી હું.

જીહ્વક—રોમ્યો ; અફશોસ રોમ્યો તારું નામ કોણે રાખ્યું ;
 નામે તું રોમ્યો નહીં હોતે તે કેહવું સારું ! માનદેગ તારો
 બાપ નહીં હોતે, અથવા તું માનદેગનો છોકરો નહીં હોતે તો કે-
 હવું સારું ! અથવા કસમ લઈ તું મારો દીલદાર ખસમ બને
 તો હું કેયુલેટની બેઠી નહીં. એવું માનું.

રોમ્યો—(બાજુએ જઈ.) અરે એ આગળ બોલશે કે બસ ?
 હું બોલવા માડું ?

જીહ્વક—શકત તારું નામ મુજને છે બહુ જેહરી ;
 માનદેગ તું છે, મારા ખેશીઆને વેરી ;
 પણ નહીં, ચુલાખના ફલને જો યુવર કરી કહીએ ;
 કેહનાર આપણુ પોતેજ મુરખમાં ધરીએ.
 તેથી નામપર નથી રેહતો મોટો આધાર,
 ધનસાનનું નામ ન દેખાડે તેનો બીતર ચીતાર ;
 તોખી, રોમ્યો તરફ કરે તારું નામ એક દમ,
 તો તારીજ હું છેઉં માશુક વાહલી હરદમ.

રોમ્યો—(નબદીકથી)

વાહલી, વાંધા મારાં નામમાં તું દેખે લગાર,
તો નામમાં હું કરું, તું કેહ તે ફેરફાર.
મને રોમ્યો ના કેહતી, પણ કેહજે દીનદાર,
સાથી એક સદાનો, ને વાહલો વશદાર.

બુદ્ધેટ—અરે ! એ અવાજ કોણનો અરધી રાતે ! અનબાણો!
અવાજ યુવાંથી આવેચ ?

રોમ્યો—એ અવાજ તેનો, કે જેનું નામ બોલાઈ શકાતું
નથી, કારણ તે નામ તારો દુશ્મનછે, અને જેનો તું તથા તારા
સર્વ ખેશીઓ ધીક્કાર રાખેચ.

બુદ્ધેટ—(અનખ ધધ) આ સાધના સૌ શબ્દો મેં પુરેપુરા
સાંભળ્યા નથી, તોખી ખચીત એ સાધ રોમ્યોનોજ;—અરે તું
કોણ રોમ્યો કે ? માનદેગનો છોકરો કે ?

રોમ્યો—નહીં, અગર માનદેગ એ બોલ તુંને નાપસંદ હોય
તો હું રોમ્યો નહીં, અથવા માનદેગનો છોકરોખી નહીં.

બુદ્ધેટ—અરે પણ એટલો રાતે તું કેમ આવ્યો ! અને
કીએ રસ્તે દાખલ થયો ! મારા બાગની ભોત ઉંચી અને કુદાવ-
વાને બહુ બીકછે, તે કુદાવી તું કેમ શરૂયો !

રોમ્યો—હડી, મોહબતનો પાંખપર, કુદી ભીતને હું આવ્યો ;
મોહબત મારેા મિત્રોએ અતરે મને લાવેા.

બુદ્ધેટ—પણ મારા ખેશીઓ અથવા મારા ચોકીબાનો તુને
જોશે તો તતકાલ કતલ કીધા વના રેહશે નહીં !

રોમ્યો—તારી ગેરમેહરબાનીથી ડરું નેટલો,
તારા મહદ્દસો ચોકીબાનોથી નથી ડરતો તેટલો.
છે મોહબતનું કડવટ ને કરામત અપાર,
યાય પોલાદના પાહડમાંથી મોહબત પસાર.
મોહબત આગળ ખુડી છે તલવારની ધાર,
તેઆંરે તારા ખેશીઓની કોણ કરે દરકાર.

બુદ્ધેટ—અરે, પણ તેઓ તુંને પકડીને કતલ કરેતો મારા-
થી કેમ દેખી શકાય ?

રોમ્ચો—એકતો, સાથે રાખ્યું આહળપતનું બખતર;
ખીજી મારે રાખ્યું આ સીઆહ છતર;
તારા એશીઆના હાથથી મરવું છે બેહતર,
તારી મેહબત વના જાહનમાં જીવવું બેતર.

જીવનપટ—પણ આખે મારી બારી તરફનું બેગાનું ખુલ્લું,
અધારી રાતે તુને કોણે બતાવીઉં ?

રોમ્ચો—એ, તારું ખુલ્લું શું ? પણ અગર એકવાર,
મારી આહળપટ હોય, પૃથ્વીને પેલે પાર,
તોળી કોઈ મુશ્કેલીથી ન ચતાં નાસીપાસ,
જઈ મલું જાલદી મધુર આહળપટની પાસ.

જીવનપટ—રોમ્ચો, તું જોય્ય કે મધરાતના કાળો પરદો,
મારાં મોહકાં ઉપર પડેલો છે. એ પરદો હેડલ તેં મને એકાંતમાં
અતરે બોલતાં સાંભળી, તેથી મારા એહરા ઉપર શરમીંદગીના
રાતો રંગ ફેટલો ફરી વલીઆય તે અધારાને લીધે તું જોઈ
શકનાર નથી. પણ હું જે એકાંતમાં બોલી તે જાણતીજ નથી,
એવું જાણાવવાનું હોલ ઘાલું તો તેમાં સરીઆમ ડગાઈછે. તેં
મારા વીચાર હલસે ભરાઈને સાંભળી લીધા, તેમ તારા વીચાર
મને ખુલ્લી રીતે જાણવા દે. હું તુંને એટલો સાદો સવાલ પુ-
છ્યું કે તું મારી ઉપર ખરી આહળપટ રાખેય ? તું જવાબ દેશે
કે હા, તો હીક તારા સખુન ઉપર હું શક લાવનાર નથી. પણ
તારો સખુન ખરો છે એવું સાબિત કરવાને તું કસમ લેશે ? તારા
બોલ બોટા પડ્યા તો ? વારંવાર સાંભલીએય કે આહળપટ બાંધ-
તી વેલા મરદો જે પેહલ વેહલાં બોટા કસમ લેય, તે પાછલથી
બોટા સાબિત થાયય. વાસતે મેહરબાન રોમ્ચો, જે તારી મ-
તલબ પાક આહળપટનીજ હોય, તો સત ધરમથી તે તું પાલશે
એવી ખાતરી આપ. તું એમના સમજતા કે સોહલાઈથી મેં
તુંને મારું અગર આપીઉં તેથી હું કંઈ હલકી અને ડગમગતી
હોઈશ. નહીં, હું એકવાર બોલી, ને મારી આહળપટ જાહેર
હીધો, તે વીશે આનાકાની કરી ભારી થઈ બેસવું એમાં ઉલટી
હલકાઈ છે. વાસતે એકીનથી માનજે આ સદગ્રહસ્થ, કે જે

હી શરમાઉ થવાનું. ખોટું હોલ ઘાલી કડાણ થઈ ઊંસેછે, તેઓના કરતાં વધારે વફાદાર જુલ્યટ સાબિત થશે.

રોમ્યો—મેહરબાન સ્ત્રી, સામા ચંદ્રમાના કસમ લઈને કેહ્યું કે હું મારા કોલમાં ખોટો પડનાર નથી.

જુલ્યટ—અરે નહીં, ચંદ્રના કસમ તો તું ખાતોજ ના, એ કસમે શું કામના? એતો એક માસમાં પોતાના ઘણાક રૂપ બદલો નાખેય; તેમ તારી મોહુબત અને સોહુબત બદલી નાખે ત્યારે?

રોમ્યો—ત્યારે તું કેહ તેના કસમ લેઉ.

જુલ્યટ—કસમથી શું થાયય, કસમ તું લેજ ના. પણ અગર તું લેવાજ ચાહતો હોયતો, તારા પોતાનાજ કસમ લે, એટલે બસ, હું તારી ઉપર પુર ભરસો રાખશ.

રોમ્યો—મારાં હૃદયમાં કસમથી * * * * *

જુલ્યટ—બસ બસ, કસમ તું ખીલકુલ લેજ ના, હું તારી પ્રીતીપર પુર ભરસે છું. પણ આજ રાતના ઉતાવળા બંદોબસ્તથી મને ખુશાલી ઊપજતો નથી; કારણ એ બંદોબસ્ત એટલો અચોતો, આકળો, અને ન ધારેલો બનીઓછે. કેહવત છે કે જે બહુ જલદી ગરમી લે, તે બહુ જલદી થંડું પણ થઈ રહે, તેમ આપણી મોહુબતની ગરમી રખે જરા વારમાં થડી થઈ જાય, તે વીશે મને લાંબો વીચાર ઉપજેય. હવે વાંડલા દીલદાર, રાત જાણ વડી ગઈય, તારે મકાન સીંધાર, ખોદા હોજે તારો મદદગાર. જે મોહુબતની કલી આજે કુટી તે ફરી આપણ બેગા મળીએ તેટલાં ઉગોને ખીલતું ફુલ થાય, અને પમરી નીકળે એવું હું જાગરથી ચાહુંય.

રોમ્યો—પણ હું શું સંતોષ પાયા વગર જાઉં?

જુલ્યટ—હવે તુને અસંતોષી થવાનું કંઈ કારણ રહેલું? તું માંગે તે આગમ્ય મેં મારે હૃદયું તુને સોંપ્યું, હવે વધારે ઊંલવાની જરૂર જાય તો ફરી કહી સંભણાઉ.

રોમ્યો—તારા વચન, હવે કદી ફરનાર તો નથી ની?

જુલ્યટ—જ્યાં ને જગરમાં જુલ્યટ છે નરમ,
 માળાને નહીં કદી રાખી ભેદ કે ભરમ.
 મોહ્યત ને સોહ્યતમાં છે સદા એક સાંત,
 બદી ને જુરાહથી છે મદદ એકાંત.

(એટલામાં અંદરથી સાહદ સાંભળી જુલ્યટ પાછલ જોઈ બોલે.)
 હું પાછી આઉંચ, તુને જરા ઝોટી થવું પડશે. (અંદર જતી રહે.)

રોમ્યો—આહા! પછોતી રાત, તું મને અતરે લાવી, આંખે
 પરીના માળાની મુલાકાત કરાવી, પણ એ સઘણું ફકટ રાતને
 સ્વપનો છે, એવું હું ધારું. હું જાગતો છેઉં કે ઉંઘાયજો ત
 મને માલમ પડતું નથી. (આંખ બોલે.) મેં જુલ્યટને જોઈ તે
 જુલ્યટ પોતેજ હતી કે કોઈ, અને સ્વપનામાં કે ખરેખર, તેની
 મને સમજ પડતી નથી. હું એટલાં સુધી જાણ્યો તે ખરેખર,
 કે સ્વપનામાં.

(એટલામાં જુલ્યટ પાછી દાખલ થાય.)

જુલ્યટ—ધારા રોમ્યો, ત્રણ વધારે ઝોલ કહી તુને છેલ્લી
 સલામ ઇચ્છું. અગર તારું જગર, પાક મોહ્યત અને નેક
 સંગત-ઉપરજ લાગેલું હોય, અગર તારા મનનો મુરાદ લગત
 કરવાનીજ હોય, તો કાલે હું તારી આગલ માઈ એક આદમી
 મોકલાઉં, તેની પાસ ચોકસ પેગામ મોકલાવજે, કે ડ્યારે, ડ્યાં
 અને કોણથી આપણા લગત થશે. નેકાને નેક ગાંઠ બાંધવાની
 પવીત્ર કીઆ કોણ બજ શે, તે સઘણું કેહવારજે, પછી માઈ
 ભવ અને ભવોશ તું ભલા ભરથારના પગ ઉપર મુકી જ્યાં
 કેહશે ત્યાં તારી સંગાત આવશ. અગર એક વાર તું પૃથ્વીને
 છેડે જવા માંગશે, ત્યાં પણ તારે છેડે બંધાઈ તારી પાછળ છેક
 સુધી ચાલશ.

(દાસી પાછી અંદરથી હાક મારે.)

આવી, આવી, હમણા આવી.—હું મારાં માણસને કાલે મોક-
 લાવશ, હાલતો હું જાઉંચ, અને જગરના દસ હજાર આશીર-
 વાદ તુને ચાહુંચ, ને છેલ્લી કરુંચ સલામ.

(જતી રહે.)

રોમ્યો—દસ હજાર આશીરવાદ નહીં, પણ દસ લાખ દસ-ગીરી તું મારા દીલપર દાખોને જોઇ.

(રોમ્યો આમને આસરે ચાલતો થાયછે;—જુલ્યટ પાછી બારીએ દેખાયછે.)

જુલ્યટ—(જુના આવળે) રોમ્યો, રોમ્યો, જરા ઉભો રેહ. જો હું એક ચલીઆની મીસાલે આ પીંજરામાં કબજ પડેલી નહીં હોતે તો તારાં જુઠાં પડવાથી હું એટલું મોઢું ગળું પાડતે કે આસમાનનો પરદો, તેમજ કાનનો પરદો મારી ચીચીઆરીથી ચીતી નાખીઆ વન્ના રેહતે નહીં, એટલું મને લાગેય.

રોમ્યો—જેમ તુંને મનમાં એટલું લાગેય, તેમજ તારા આંખે શબ્દો મને તીરની માફક વાગેય.

જુલ્યટ—હું તુને પુછતાં બુલી જોઈ કે કાલે મારો હલકારેક કુટલે વાગે મોકલાઉં ?

રોમ્યો—નવ વાગે.

જુલ્યટ—અરર ! સવારે નવ વાગવાને તો આખા ૨૦ કલાક નોઘએ ! હવે તું સીધાર, પ્યારા દીલદાર, ઘેર જઈને મીઠી ઉંઘ લે. ઝાદા રેહજો તારો નેઘેઆન. (જતી રહેછે.)

રોમ્યો—કુખ્યારાં દીલ સાથ ઉંઘને છે વેર,
ચીંતાતુરને ચવડાવે, નચીંતને આપે લેહર.
પ્રીતરવંતને ક્ષડાવે, નક્કરાપર રાખે મેહર,
પરજોલા પર પ્રીત રાખે, ને છંડાપર કાહડે કેહર.
હવે જુદા લોરેન્સને મલી વાત તેને કેહું,
લગન હમારાં લગાડવા, મદદ તેની લેઉં. (જતો રહેછે.)

અંક બીજો.

દેખાવ બીજો.

બુઢા લોરેન્સનું જુશુડું

(જેમાંથી તે હાથમાં કુલની ટોપલી લઈ બાહર આવેછે.)

લોરેન્સ—રાતને કરી નાજુદ, બામદાદ હસેય,

ઉગમણ તરફનાં વાદળાંપર સોનેરી રંગ ધસેય.

યા ખોલ ! ખુખી તારી હરદમ દીસેછે અપાર.
 ચંદ્રની ચોકી પૂરી થઈ, સેતારા થયા પચાર
 સુર્ય હવે સેતાખીથી નીકળી આવશે બાહર,
 મગનમંડલમાં ગગડતા આ ગોળા નીરાધાર,
 ગગડેચ પોતાના માર્ગમાં, નહીં અટકે લગાર.
 અજબ તેઓની ગતી, અજબ તેજ અને નુર,
 અજબ કરામત ને કારીગરીથી બનીઆ છે ભરપુર.
 ધરતીપરથી કરામત તારી દીસે ડગે ડગ,
 ખુખી, મતલબ, મેહર, દીસે જગે જગ.
 મટીયાંથી કીધો પેદા તે કાયા સુંદર,
 હેરતબરેલી રચણા રચી શરીરની અંદર.
 બતાવી ભાત બાતની વનસ્તીથી ધરતી કીધી જળવંત,
 જાત જાતના જમીન ઉપર પેદા કીધાં જીવજંત.
 વળી ઝાડો ઉપર જડીઆં કેહ્યાં ખુશનુમાં કુલ,
 યા ખુદાવંદ ! તારી કારીગરીનું કાણુ કરે મુન !
 (નીચો વલી નમેછે.)

(રોમ્યો દાખલ થાયછે.)

રોમ્યો—બુદા બેહસતીતો બંદગીમાં બેઠેલા છે. સાહેબ મેહ-
રબાન કાયર લોરેનસ.

(અજબોનીથી બુદો ફરીને નોાયછે)

લોરેન્સ—એ કાણુ રોમ્યો ! લાઇ દુવા બંદગી. સવારના
પોહરમાંજ મેં તારેજ હસતું મોહકું જોયું. પણ તારી આંખ
ક્રમ હજુર ઉંઘરેલી લાગેચ ? જો હું બુદતો નહીં હોઉતો તું આજ
આખી રાત સુતોજ નથી.

રોમ્યો—હા તારી અટકલ ખરી છે. હું આખી રાતનો ઉ-
જગો છું.

લોરેન્સ—વળી પેલી રોઝેલીનના બખમાં ખોહાર થયોતો શું ?

રોમ્યો—તે ચંડાલનો ચેહરોની કાણુ જોયાચ ?

લોરેન્સ—ત્યારે તુને બડીઆમદાદ જોઇ મને ઘાસતી લાગેચ
ક તારી ઉપર કંઈ ગજબ ગુન્ગરીઓ હોશે.

રોમ્યો—ગજબ તો નહીં, પણ અજબ એક અકસમાત બની
ગયાચ—તે એકે હું મારા દુશમનોની સાથે મોજ મળાડ મારતો

હતા તેવામાં એકાએક એક સુદ્ધીએ મારી ઉપર મોહ્યતનો તે-
જ તીર તાંકોને મારાં દીલને ઘાહેલ કીધું, જેનો ઉપર મે પેહલી
જગરની જુલ્યટી કમાન ખેંચી હતી. હવે, એ ખેંડ દુખ્યારાં
દીલને હુઝતો ઘાહ રૂઆવવાને તારી મદદની માગણી કરવા આ-
વ્યાય. તું જો તારો પવોત્ર ચુઠકો વખતસર ઘસી નહીં લગાડે
તો ખગખી થયા વના રેહનાર નથી.

લોરેન્સ—ભાઈ તું બકેય શું? મને બરોબર સમજાણ પડતી
નથી; વાસ્તે ખુલ્લી રીતે ખોલ, ને ભીતરનો બેદ એકદમ મારી
આગળ ખોલ.

શેખો—ખુલ્લી રીતે ક્રેડુલ્ય કે, લોઈ કેપ્યુરેટની સુંદર ઊંચી
જુલ્યટની સાથે મારી મોહ્યત બાઝીય. મારે દીલ જેમ તેણીની
ઉપર, તેમ તેણીનું જગર મારી ઉપરછે; વાસ્તે ખેંડના દીલ જે
મે હુબતધી જોડાયેલાંછે, તે નેકાના નેક ગાંડથી બાંધવાની તારીજ
ખોટીછે.—

આસ્તે રહીને દેહવશ, કેમ અને કોણથી થકું મારે કારજ,
પણ હાલતો તું લગન લગાડવાની સાંભળ મારી અરજ.

લોરેન્સ—(અભયનીમાં) યા જાદા! શેખો તું શું ખોલેય!

કોણ કોણ પર તારાં ખ્યાર દોડેય.!

શેઝેલીન ઉપર તું કેટલો રાખતોતો ખ્યાર!

જાન તેપર કુરઆન તું કરતોતો એકવાર.

આટલી તારમાં તે ખ્યાર સંધળો ગયો સુકાઈ!

એટલી તારમાં ખીજ ઉપર તું ગયો હરખાઈ!

જુઆનીઆમ્મિનો ખ્યાર રેહછે આંખની અંદર,

ખરી મોહ્યતની તેમને નથી દીલમાં કદ.

આરે શેઝેલીન ઉપર થોડો થતો નો બેજર!

તેના વીશે મારી આગળ તું રડતો તો જર જર.

તે આંશુની નીશાન તારા ગાજપરછે તાજ,

તેટલાં તું નપર યઈ ગયો ના જી.!

શેખો—હું શેઝેલીન ઉપર મોહ્યત રાખતોતો તથી તું
મને અટકો ડપકો આપેય?

લોરેન્સ—ડપકો નહી. લપકો જે તું મોહ્યતનો ભારી રાખ-
તાતો તે વીશે અભયખી ઉત્પન થાયય. તું રાત ને દીન તેણીની

પાછળ ખસ્તખોહાર, અને ઊંકરાય થઇ ફરતાતા, તેથી તુંને ઠપકો પાણુ ઘટેછે. તારું હેત ખરુંજ હોતે તેા આજે તારું દીલ ફની જતે ?

રોમ્થો—દાનાવ દોસ્ત, નાહક મને ઠપકો ના આપ. જે બન્યું તે બની ગયું, હવે તેા હાલની પાત કર ; હાલ હું જેને ચાહુંચ તે મને પાણુ આહેચ, તેમ પેલી રોઝેરીન મને દીલમાં ચાહતીતી નહીં.

લોરેન્સ—કારણ, તે ખરેખર દીલમાં સમજતીતી કે તારી મોહબત જે ખુશ તપી ગયલી હતી તે જલદીથી થંડી પડશે. પાણુ હવે આજે નવી તારી મોહબત પાર પાડવાને મને ખરેખરી ખુશાલી ઉપજેચ ; કારણ, એ ખાહને તમેા બન્ને દુશ્મનોના કુહાંબ વચે કંઈ વરશોના વરશ થયાં ચાલતો કીનો અને કંકાસ નાબુદ થશે, અને તેને બદલે સલાહ સંપજ અને સમાધાની સારી રીતે સચવાશે.

રોમ્થો—ત્યારે તેા મેહરબાન મીત્ર તારીફ કર, અને આજે ઉલટ ભરીઉં ઉછડું તું ખુશાલીથી ભર.

લોરેન્સ—માઈ, ઘણી ના કર ઘાઈ ; જરા ધીરજ પકડ , જે દોડે બહુ જલદી, તે ખચીત ખાચ થોકડ.

(જતા રહેછે.)

અંક બીજો

દેખાવ ત્રીનો.

એક મોહલો.

(બેનવોલ્લો અને મરકુશીયો દાખ્ખ થાયછે.)

મરકુશીયો—પેલો ભમાતું ભાઈ રોમ્થો ક્યાં હોશે, રાતે તે પોતાને ઘેર ગાતો વાર ?

બેનવોલ્લો—એના ખાપ મને મળ્યોતો, તે તેા ફેહતોતો કે રોમ્થો રાતે બીલકુલ ઘેર આવ્યોતોજ નહીં.

મરકુશયો—હા, પેલી સંગદીલ રોઝેલીન તને એટલો હિરાન કરેય કે ખચીત એનું મગજ ખસી જવાનું.

બ્રેનવોલયો—વળી તુને ખબર કે? બ્રુકા કોચુસેટના ભત્રીજા ટાઈબોલ્ટે રોમ્યોના બાપ ઉપર એક સખત કાગળ લખી મોકલ્યું.

મરકુશયો—ખરેખર !

બ્રેનવોલયો—અરે પણ તેમાં થયું શું? રોમ્યો તેનો જવાબ આપશે.

મરકુશયો—રોમ્યોજ હાલમાં ચસી રહેઓય; તે જવાબ ક્યાં આપવા જતાનો હોતો? જેના ભીતરમાં એક સર્ફદ સ્ત્રીની કાલી આંખો ભોકેલા ભાલા, જેની પોતાની આંખમાં ગજ ગજના ખાડા, જેના મગજમાં ધુમરી, અને કમર તો એવી ઢીલી કે આજેનાં ઉપર નાખે તેવો થઈ રહ્યોય. ત્યારે ટાઈબોલ્ટ જેવા તીરમારખાંડની સાંધે એ શું થઈ શકનાર હોતો.

બ્રેનવોલયો—ટાઈબોલ્ટ વીશે તું શું ધારેય ?

મરકુશયો—હું તો ધારું કે બરો પેહલવાન છે; શું એની બાહુદુરની વાત કેહું! નાખ પર જો માખ બેશે તો નાખજ કાપી નાખે; મોહડાં ઉપર જો મચ્છ ઉડે તો પીસતોલથીજ પાર કરે; ન વળી એ સમશેરબાહુદુરની ચાલાકીની શું વાત કેહઉં, કે સમશેરનો એકજ જો ફટકો મારે કેની, તો છાણના આબાદ બે ભાગ કરી નાખે.

(રોમ્યો આવતો દીસે છે.)

બ્રેનવોલયો—લે, નામદાર પોતેજ આવેય.

મરકુશયો—અરે હવે એની કંઈ વાત થાય? એની રોઝેલી નની આગળતો ગુલાબખી શરમાય, તે દીલદારની ખુશખો આગલતો મોઢરોખી લજવાય, તે માથુકના ચેહરાથી તો ચંપેલી પણ હરખાય.

રોમ્યો—કેમ ભાઈઓ કેહવી ખબર ?

મરકુશયો—બહુ સારી સાહેબ, ફંદો તો રાતના ખુબ રમી ગયા.

રોમ્યો—ભાઈઓ માફ કરજો હો, એક અગતના કામની રા. કાણને લીધે તમોને છોડી દેવાની ફરજ પડીતી.

મરકુશયો—રોકાણને લીધે નહીં, પેલોની મોહકાણને લીધે તું આંખ ચોરાવી સીધી ગયો, તે હમને બધું ખબર છે.
(દાસી આવે છે)

અરર આખે કોણ મંગળ મુરતી ! વકટ !

બેનવોલયો—લે ૧.

મરકુશયો—જાને નકરી ચેન !

બેનવોલયો—નહીં, ઉદરની બેન !

દાસી—ભલાં માણસો કંઈ શરમ છે ? કોણની મસકેરી કરોય ?

મરકુશયો—જે બોલેય તેની, આઈ તમારી નહીં, આ-
લ્યાં જાઓની.

દાસી—અરે બાવા, બુઢાં માણસની મસકેરી નહીં કરોયે. તમે કંઈ જીવાનને જીવાનજ રહી જવાના છેઓ ? વાર મેહરબાની કરીને કેહશો કે રોમ્યો ક્યાં મલશે ?

રોમ્યો—હા ; હું કેહું ; રોમ્યોના બાપનો એક પુરો દીકરો અહીં છે, કેમ ?

દાસી—બાપનો દીકરો જાહનમમાં જાયરે, મારે તો રોમ્યોનેજ પોતાને મલવુચ, કંઈ અગતનું કામ છે.

મરકુશયો—કંઈ જમવાનું તેડું બેડું કરવા આવ્યાં હોય તો મને દેહો, હુંજ રોમ્યો.

દાસી—જમવાનું તો નહીં, પણ જમનું તેડું કરવા આવીય.

બેનવોલયો—અરર, આંખે તો બરી સેહતાન ધાંખરી સા-
બેત થય

રોમ્યો—બસ, બસ, મસકેરી મુકી દેઓ. (દાસીને) અહીં આવ, તું મને ઓળખતી નથી, હું રોમ્યો, એ લોક તો અમથી મજાક કરેય.

દાસી—તો મેહરબાન, પેહલાંથીજ બોલતે તો અટકું થતે નહીં, ને મારો ઠેકડો આંખે ઠાલીઆઓ કરતે નહીં.

મરકુશયો—રોમ્યો હમે જઈએય, તું તારા બાપને દેર આવશે કે ?

રોમ્યો—હા તમે જાઓ હું તમારી પાછળ આંચો.

બેનવોલ્યો—હાંખરી બાઈ માફ કરજો હો.

મરકુશયો—બોખી દાસી કંઈ મનમાં ગાળ ના દેતી હો.

દાસી—બોખી છેઉં, પણ બેઉ જણને આખાને આખા ખાઈ જાઉં.

મરકુશયો—અરર, એતો કોઈ ડાકાણ નીકલી—ચાલ બાઈ બાઈ જશે.
(બેનવોલ્યો અને મરકુશયો જતા રહેછે.)

રોમ્યો—કેમ તું જુલ્યટ તરફની કેવી ખબર લાવી.

દાસી—ખબર તો શેઠજીને ફેલુઉં કે, આપરે લઈ કરીને, જોની બા, ખબર એવી લાવી કે મારી બાઈ જુલ્યટે તમારી ખબર પુછાવીય.

રોમ્યો—પણ જુલ્યટ પોતે કેમછે, અને શું ફેલવાડીઉંય તેનો કંઈ ગળ લાવીય.

દાસી—ગળ? હા; ગળતો ઘેર આગળછે, શું તમને માછલી પકડવાના શોખછે?

રોમ્યો—અરે તું શું બકેય? જુલ્યટ તરફના સમાચાર શું લાવીય?

દાસી—હું (કાન કરી) સવાચાર, અરે સવાચાર નહીં, હું તો બેજ ખબર લાવીય—એકતો એકે જુલ્યટ જાણવા માંગેય કે તમે કેમ છેઓ, અને બીજી એકે વકી ક્યારે રાખવી.

રોમ્યો—તારી બાઈને જઈને દીલોજનથી મારી દુવા બંદગી સાથે ફેલુને કે મેં સઘળી ગોઠવણ કરી ચુકીય.

દાસી—ડીકછે હું જઈને ફેલવશ. મેહેરબાન મુરખબી, આજે જુલ્યટ જેવું જહવેર કદાચજ મલી આવશે હો.

રોમ્યો—પણ તું જઈને ફેલશે શું? જો ફેલુને કે (જલદી જલદી) મારા વચન પ્રમાણે હું તૈયાર છેઉં, ગોઠવણ મેં કરી રાખીય, ચીંતા જનમાંથી ફાહડી નાખ, એક દમ તૈયાર થા, અને અગર મારા વીશે જે કંઈ તુંને શક હોય તે એક દમ તજ. બોલ શું ફેલશે?

દાસી—હું જઈને ફેલવશ કે જુલ્યટ રોમ્યો ફેલ્ય કે અગર,

તજ, લવંગ, જયફળ, એલચી, ને વળી ધીજીં શું ? ભલાં માણસ ચરચર પરપર એટલું બોલી ગીઆ કે હું યાદ તે શું રાખું મારું બેથર ? કંઈ અગર, તજ, એવું એવું બોલ્યો તે તો મને યાદ છે.

રોમ્યો—અરર, તું તો તરાપો કુબારશે, નહીં તો ઉઠની સુંડ કરી મુકશે—હું કેહુંય શું, ને તું બકેય શું ?

દાસી—સાહેબ તમેજ હવડે અગર તજ કરી નહીં બોલીઆ?

રોમ્યો—અરે જો, તું ધીરજથી ફરી સાંભલી લે. તું જઈને સમજવીને કેહજે કે આજ બપોરે કંઈબી હીકમત કરી ફાયર લોરેન્સના જુકડાંમાં આવજે, ત્યાં તે તરત આપણા લગત કરી આપશે, તેને મેં સમજવોચા, અને મેહુરબાનીની રાહ કબુલ કીધુંય. લે આજે તું લે. (પછમા કાહડીને આપેછે)

દાસી—અરે નહીં સાહેબ નહીં, કંઈ નહીં, કંઈ નહીં. (લેછે) બોદા તમુને સલામત રાખે, ને મારી રોજ પાકે.

રોમ્યો—ત વાર જોતી હોશે તું જ, હવે જલદી જજે અને તેણીને વાકેફ કરી દીલાસો દેજે.

દાસી—હાજ આજે હું ચાલી. (મોહડું ફરવીને)

બોદા તમારું કામ ઉતારે પાર,

નહીં તો રખે મારી ઉપર આવે ધાર.

(સીન બંધ થાયછે.)

અંક બીજો

દેખાવ ચોથો.

કેપ્યુલેટનો બાગ

જુલ્યટ દેખાયછે.

જુલ્યટ—શું થયું, હજુર નહીં આવી ! દાસી તારું ભણું થાયરે, તું ક્યાં દટાઈ ગેઈ ! અરધા કલાકમાં પાછી આવવાની હતી, ને હજુર નહીં આવી ! નવ વાગેતો ગઈય, વખતે રોમ્યો

મલીઓ નહીં હોશે ? નહીં નહીં, એનામાંજ ચાલવાનું કહીત ક્યાં છે. મોહુબતનો હલકારો એવો નહીં જોઈએ:—તેતો વીજલી કરતાં વેહલો, પવન કરતાં ચપળ, સુરજના કીરણ કરતાં તેજ, અને વીચારની ઝડક કરતાં દસહજારગણો ઝડક હોવો જોઈએ. હવે તો ખારનો સુમાર થયો, આખા ત્રણ કલાક વહી ગયા, પણ એ શું કરે બીચારી, એ જીવન હોતે તો દરાની માફક ગગડી આવતે, પણ ઘરકું હાડ, વખતે રસતામાં દમ ભરાડ આવેલો હોશે તો થાક ખાતી ખાતી આવશે. મેંજ પેહલાંથી ભુલ કીધી હવે એક ઘડો, એકેક સદી જેટલી લાંબી લાગેચ. અરે તારું ભલું થાયરે દાસી ! (દાસી દાખલ થાય છે)

હા હા, આવીતો ખરી ! (આગળ ધસી જાય છે.) કેમ હેતવંતી દાસી કેવો ખબર લાવો.

દાસી—અરરર કમરના ખાર કટકા, તારું ભલું થાયરે જીલ્લો.

જીલ્લો—ખારી દાસી, મેહરબાન, કંઈ નહીં, કંઈ નહીં, જરા થાક ખા, પણ જરા મને પેહલે કેડકે રોમ્બો તુને મળીઓ કે ?

દાસી—અરે બાઈ, જરા થોખ, હું થાકી ગઈયિ, મારો દમ નીકલી ગીઓ.

જીલ્લો—તું અકરા ના હું તને દમ આપું.

દાસી—કોણને દમ આપેચ ? શા વાસ્તે, મેં તારું કામ કીધું, ને મરતી, ને પડતી, ને ખરતી હું તારે ખાતર જઈ આવી, ત્યારે તું ઉગ્રી મને દમ આપેચ !

જીલ્લો—(પસવાડીને) નહીં નહીં, દાસી, હું તુને દમ નથી આપતી, તું જરા થાક ખા, ને કેહ કે તું સારી ખબર લાવો કે માડી, એટલું તો કેહ મને પેહલે. કેમ તારું મોહકું કેમ દલગીર દખાય ? રોમ્બો મળીઓ કે નહીં ?

દાસી—મળીઓ તો ખરો, અને કેહ્ય કે * * * * *

જીલ્લો તારી માથે ક્યાં છે ?

જીલ્લો—(ચોરડા) માથે ક્યાં વળી અંદર હોશે ! પણ મેહરબાની કરીને હું પુછું તેનો જવાબ જોલતી.

દાસી—હું જોલતી નથી તો મુગી જોડીચ ? જોલાતું નથી તો બી જોડીચ, ને તારીતો ખાતરમાંજ મલે નહીં.

જુલ્યટ—પણ તું મને સીધો જવાબ એકદમ પેહલે આપની.

દાસી—જેની, હું પેહલે ગેઈ, તેવાતો કોઈ ઝોરીઆ, ખાપ-રીઆ, ને કોલીઆ, કપલીઆ, એક દમ મારો ઠકોર કરવા મંડી ગયા.

જુલ્યટ—એતો હોય ; માઠીડાઓ તો મસકેરા હોય, પણ રોમ્બો શું ઝોલાઓ ?

દાસી—એ તો કંઈ તાપની કુમમાં કંઈ અગર, ને કંઈ તજ, ને લ-વંગ, એવું એવું ઝોલે કે મને તો પુરં પાધરં સમજણી નહીં પડે

જુલ્યટ—ત્યારે તો મોહકાત તું જવાબ પાધરે પાધરે લાવી કે ભાગું તુટું સાંભળીને આવતી રહી ?

દાસી—નહીં નહીં; જુલ્યટ ગભરા ના, ઝેસ. ઉતાવળ ના કર. રોમ્બો કેહ કે આને પાછલા પોડરના તું કંઈખી કરોને આવજે, પણ જુલ્યટ તેં નાસતો કીધો કે ?

જુલ્યટ—વચમાં નાસતાની ક્યાં વાત લાવેચ ? રોમ્બોની, વાત કેહની—મને ક્યાં ઝોલાવીચ ?

દાસી—તુને ફાયર લોરેન્સના જીંદગીમાં હલુસે ઝોલાવીચ, ત્યાં તે તુંને ખચીત મલયો અને પછી તમે બન્નેનું જોડું બ-તસે. હું હવે કેવી ખુશી થઈ ?

જુલ્યટ—નારં દાસી તારો મોઠો ઉપકાર માનુંચ, તું સદા મારી ઉપર મેહુરબાનછે, તું જે ખુશ ખમર લાવી તેના બદલો તુને આખા વગર રેહતાર નથી. (જતાં રહેછે)

અંક બીજો.

દેખાવ ય મો

લોરેન્સનું જુરફું

(લોરેન્સ અને રોમ્બો દેખાવછે.)

લોરેન્સ—બાદ પાડને પાર, આમ્મિ નેકીનું કાંમ,
નં નીકલનું કદી કાંઈ માફ પડીશ્યામ.

રોમચો—આમીન, આમીન થાઓ દુઆ તારી નેક ;
 પણ પરવા ન કરેં પડે પીડા હરેક ;
 નેકાના નેક ગાંઠથી જોડ જુલ્યટની સંગાત ;
 પરીત્ર દુઆથી તું મેત્રવ હમારા હાત.
 પછી ચાલે તેવી આકત આવી પડે મુજપર ;
 અગર મોહબતની જો દેખાડે ડરામણો ડર ;
 તોત્તી જીગરમા ન રાખું ચોંતા હું ભારી ;
 બસ, જુલ્યટને હું ફેહું એક વાર મારી.

લોરેન્સ—ભાઈ, મુરાદ તારી ભારો નેકછે, પણ આપણે જો-
 ઇચ્છેય કે જેઓ બહુ જીસસાથી મેલાપ ચા સંજોગ મેળવેચ, તેઓ
 જાજે વાર નીલતાં નથી ; જેમકે આતસ અને દારૂગોળો જેવા
 એક દમ પોતાનો મેલાપ જીસસાથી કરેચ, તેઓજ મોહબતની
 ચુંમીનો મોટે અનાજ નીકળી તેઓ ખાખ થઈ જાયછે. એ
 પરમાણુ ઈનસાનની મોહબતનો જીસસો સમજવો. વળી ખુશનુમાં
 કુલોના અંતઃકરણમાંથી નીકળતો મધુર રસ—જે મધ, જે ઉપર
 હજારો ભમતી માંખ કુરબાન થઈ ફરતી ફરેછે, તે પણ જાજી
 ચાખ્યા કીધું હોય તો. અકારે થઈ પડેછે, અને જડરા ગણી મંદ
 થાયછે. વાસેતે જીવાન મીત્ર, મારી સલાહ એજ માનવી, કે મો-
 હબતમાં સદા મધ્યમ રેહવું, કે જેથી તે કાયમ રેહ : પરણીઆ
 પેહલાં જીવાન જોકું મોટી ઉણટ અને ઉંદા ઉમેદ રાખેચ ખરી,
 પણ તેઓ તે ઠકાવી શકતાં નથી. (જુલ્યટ દેખાયજે.) હા હા લે,
 તારી ઉમેદ સામી આવેચ.

જુલ્યટ—જીઝારગી ભરેલા મેહરબાન દોસ્ત તારેં ઘડપણ
 સુખી રહેજે. (નમેકે)

લોરેન્સ—બેટી, તુંને જોઈને મને મોટી ખુશાલી ઉપજેચ,
 તારાં નેક કદમથી મારેં ગરીબરેં જીફકું પત્રોત્ર થયુંચ.

રોમચો—તારી મેહરબાનીનો ઉપકાર માનવાને હમો બન્નેની
 જખાંમાં તાકાત નથી.

લોરેન્સ—ઉપકાર મારો શાનો ? ઉપકાર તે સર્વમાયાળુ
 સાહેબનો માનો, કે જેણે તમો લાયકોવાળાં જોડાંને નેકાના નેક
 ગાંઠથી જોડવાને મને આજે તક બક્ષી.

જીવ્યટ—ખરું, પણ તારી મેહરબાની નહીં હોતે તો તે તક મેલવવાની તાકાત કોણ ધરાવતે ?

રોમ્યો—જીવ્યટ, તું ઊલેચે ત વરહકછે, આપણા બુઝારગ મીત્રની મેહરબાની નહીં હોતે તો આપણી ઉમેદ વર આવવાને મિઠી મુશકેલી પડતે. હવે આજના આપણા મેલાપથી જેટલી ખુશાલી મારાં હૈડાંમાં ઉપજ્ય, તેટલી તારાં જીગરમાં જગરત થાય તો તે ભેગી ખુશાલીના વોસ્તાર આખી પૃથ્વીને માપી શકે, એટલુંજ નહીં, પણ આકાશના ઘુંબચને પણ ઘેરી લેતાં વધી પડે, એમ હું માનું છું.

લોરેન્સ—ચાલો, હવે ઈશ્વરના માગી આશીરવાદ, તમે ધણી ધણી આણીના હાથ નેકાના નેક ગાંઠથી બાંધી, તમારું કામ પાર પાડી આપું.

(જતાં રહે છે.)

અંક ત્રીજો.

દેખાવ પેહલો

એક જાહેર જગો

(મરકુશયો અને બેનવોલ્યો આવે છે.)

બેનવોલ્યો—ભાઈ મરકુશયો, મેહરબાની કરી ચાલ, જલદી ઘેર જતા રહીએ, કારણ કે બ્યુવેટવાળાઓ બાહર ફરતા ફરે છે. તેથી ધાસતી લાગેય કે રખેને રસ્તે કાઢી મળી જાય તો ઝપાઝપો થઈ જાય. વળી તાપખી ખુબ પડેય, તેથી આપણને જોઈ તેઓ તું લોહી તપી ગયાથી તેઓ ઘેલા બનીઆ વના રેડનાર નથી.

મરકુશીયો—બેનવોલ્યો, તું તો ખરોજ પેહલવાન જાણાયો. જ્યારે મોહડાં ઉપર માખ લમે ત્યારે તેને એકદમ શમશેરથી જખેડ કરવા જાય, ને જ્યારે હરરતા દુશમનો સાંભે આવતા જ-

જાણ ત્યારે તો તું કેહશે કે તલવાર ઘસવાની છે, એવી જખરી કલા, ને મોહટી બાહદુરી.

બેનવોલયો—શું હું એમ કહું ?

મરકુશીયો—તો બોલું શું ! કોપ્યુલેટ તરફનાં કુતરાંઓ બાહાર નીકળીઆંચ તથી તો ઉલટું ખુશો થવું જોઈએ, કે એક બેન શેકાર કરીએ. તારી વાતતો ભાઈ ચોરજ છે. તારી દલેરીના દાખલા કહી સંભળાઉં ? તે દારે રસ્તે ચાલતાં એક બુઢો ડોસો ઠાંસીઓ તેને તે ઠાંસા મારીઆ—એક ગરીબ મજૂર લાકડાની ચીર પાડતો તો તેની ઉપર તું ચીરડાચો—થોડા દાહડા ઉપર એક મજૂર બોજો ઉતારી દમ ખાતોતો તેને તે દમ ખરાવીઓ—એક રાહધારી રસ્તાની ધાર ઉપર ચાલતો ગાલ ઘવડતો તો તેને તે ગાળ દોધી—એક મોચી વાંકો વળી સીવતો તો તેની તે બોચી પકડી—એક કુતરો ડારમાં સુતેલો હતો તેને તે નાહક ડાર કીધો—અરે એક બીચારો માંદો માણસ ઉલટી કરતો તો તેની ઉપર દયા કીધાને બદલે ઉલટી લાત મારી એવી તારી દલેરી ! તું કેહતો હજુર બીજા દાખલા આપું ?

બેનવોલયો—ભઈ મારીતો રીત એજ કે કોઈ મને નહીં મારે તો હું સારાં ગામને મારું.

મરકુશીયો—હા, હા, ત્યારે તો તું શમશેહર બાહદુર ખરો. (એવામાં ટાઇબોલ્ટ અને પીન્નઓ આવી લાગે છે.)

બેનવોલયો—અરર, જે બલાથી નાસવા માંગતાતા તેતો સાંજેજ આવી.

મરકુશીયો—અરે મરવા દેની, એવાંતો કુતરાં મારું ઘણાબી મલશે, એવાની દરકાર કોણ કરેય ?

ટાઇબોલ્ટ—(પોતાના સાથીઓને) તમે આસતે રહી મારી પાછળ આવો, હું છેરતી શોધુંચ. શેકો જરા વાત સાંભળશો ? હું કંઈ બે બોલ કેહવા માંગુચ.

મરકુશીયો—અમથી વાત ? નહીં નહીં, વાતની સાથ લાત ને બોલની સાથ ઢોલ હમે લેવા માંગીએચ.

ટાઇબોલ્ટ—એ વાત પણ થશે, જરા ધીરજ ધરો, જરા તક મલવી જોઈએ.

મરકુશીયો—હા, તક નહીં મહેતો કેઆમતમાંતો મલવાનીજ
ટાઇઓલ્ટ—મેં સાંભલીઉકે તમે તો રોમ્બોના નામીયા દા-
 સ્ત થાઓચ ; અને નાચ રંગમાં બહુ ફરેચ ?

મરકુશીયો—અરે નાચ રંગના તો હમે એવા ખેડાડી છ.
 હએ દે હમે આહીએ તેને હથેલી ઉપર નચાવીઓ. કેમ તમારી
 મરજી છે ? કેહતા હોવો તો તમુને પણ અહીંને અહીંજ ગજગજ
 ઉંચે નચાવીએ, ને કુદાવીએ અને વળી અહીંજ બીછાવીએ.

બેનવોલ્યો—અહીંતો બધા લોક આપણને જોચચ, નવરી
 જગોએ જઈ તકરાર કરીએ.

મરકુશીયો—તકરાર શું કરીએ ? એ લોકોના તાકા ઘડી કરીએ.

ટાઇઓલ્ટ—અરે જાની ભુજ ખાઉ ભડીઆરા.

મરકુશીયો—ભડીઆરાજ ખુબ તલ્લી શેકશે, ને ગરમ ગરમ
 સોટા જમાડશે તેઆરેજ તમારે પેટ ધરાશે, તે શીવાએ તમે
 સંતાશ પામનાર નથી.

(ઐટનામાં રોમ્બો આવેછે.)

ટાઇઓલ્ટ—બસ હવે, તમારી સાથ મને કંઈ કામ નથી; જેની
 ઉપર મારે કીનો લેવો હોતો તેજ શખસ, આચોચ રોમ્બો, હવે
 તું મારા સપાટામાં આચો (મુઠ્ઠી ખતાવેછે) તારે વાસ્તે હું ઐટલો
 ધીકાર અને કીનો રાખુંચ કે બસ તું મારી સાંએ મેદાન ઉ-
 તર, ચંડાલ !

રોમ્બો—ટાઇઓલ્ટ હું તારી સાથે જાજી જુદાઈ ધરાવતો
 નથી, અને તેથી હું તુને ધીકારીઆને બદલે ઉત્તરો ચાહુંચ, ચંડાલ હું
 નથી તાગ જેટલો, ને વળી મેં તુને કોઈ દાહડો પણ હેરાન કીધો નથી.

ટાઇઓલ્ટ—પોનીઆ, નરમ સખુનથી તું છટકી જવા માંગેચ,
 તે બનનાર નથી. બસ મારી સાંએ આવ, હું તને છોડનાર નથી.

રોમ્બો—હું કસમ લઈને કેહુંચ કે કેઈ દાહડેથી મેં તારા
 માંયાના બાકને પણ અપમાન આપીઉં નથી, તું જેટલો ધીકાર
 મારી ઉપર ધરાવેચ તેટલો ચાહ હું જગમાં તારા વોશે રાખુંચ,
 અને તેતું કંઈ કારણછે, જે તું આસને આસને પોતાની મેલે
 જાણશે, વાસેતે મેહુરમાન ટાઇઓલ્ટ તારો ગરમ મીનજ થંડો
 પાડ એવો હું વીનંતી કરુંચ.

મરકુશયો—વીનંતી કોણની, આંખે બેબુનીઆદ કુતરાં-
બોની ! અરે આ ટાઇબોલ્ટ તું શું ગમેડાંની માફક અરાહી આંખે
પોરયાને દમ ભરાવા આચોચ ? તું મારી સાંબે આવ.

ટાઇબોલ્ટ—તારી સાથ મને કંઈજ કામ નથી. તું શું માંગેય ?

મરકુશયો—એ બેબુનીઆદના બાદશાહ, હું તમારા માહેલા
એક જણનો જન લેવા માગુંચ. તમે બધાઓને ચમટીમાં ચોળ
નાખુ તેજ હું મરકુશયો ખરો.

ટાઇબોલ્ટ—મરકુશયો ! અરે આ મરકુટીઆં, તુને તાણ
ધણુંછે; તાણ જોઉ તાર કોઈતુ, ને જોઉ ચાલ આવ મારી સાંમંબે
(પોતાની તલવાર ખેંચે).

રોમિયો—અરે ભાઈઓ, તમેને ખબર નથી શાહે સાફ મના
કીધીય કે રસ્તામાં કોઈએ મારામારી કરવી નહીં ? એકવાર તો
સઘળાઓને માફ કરી જતા મેલ્યા; હવે સખત શીક્ષા થયા વના
રેહનાર નથી, વાસતે મારામારીનો વાત મુકી દેઓ.

મરકુશયો—બસ, હું કંઈ સમજનાર નથી.

(મરકુશયો અને ટાઇબોલ્ટ મારા મારી કરેછે તેમાં
મરકુશયોને જખમ દબ ટાઇબોલ્ટ નાસી જાયછે)

અરરર ! મને જખમ લાગે ! આ ખોદા મારો જન જન-
યચ, તમારા બેઉના કુટુંબના કંકાસ વચ્ચે મારો કુટુંબો થઈ
ગયો. અરે એ ક્યાં નાહો !

રોમિયો—ભાઈ મરકુશયો, જખમ શું ઘણુંજ જખરો લાગેય ?

મરકુશયો—જખમ કંઈ કુવા જેવડો ઉડો કે ભાગર જેવડો
પોહજો નથી, પણ હવે મારો આંકો આવી રહેયો, ભાઈ બેનવો-
લ્યો મેહરબાની કરી મને જલદી ઘેર લઈ જા.

(મરકુશયોને લઈને બેનવોલ્યો જતો રહેછ.)

રોમિયો—અરર અફસોસ ! મારો જની દોસ્ત, ને શાહનો ખિશી
હીંમતવાન મરકુશયો, મારે ખાતર જખમી થયો ! અરે આ ના-
પાક ટાઇબોલ્ટ, તું મારી જુલ્યટનો ખિશી નહીં હતેતા આજે
હું તારી સાથ નરમ નહીં રહેતે; પણ શું કરે, જુલ્યટને ખાતર
તુને મેં જતા મેલીઓચ, તેણીની મંદર મોહ્યતે મારાં કહણ

હેડાને પોચું પાડી નાખ્યું, તથો તારી સાંમએ હું નરમાસ
રાખી ઉભો રહ્યો.

(ખેનવોલયો પાછો આવેછે.)

ખેનવોલયો—રોમ્મો, રોમ્મો, અફ્ફોસ, બાહુર મરકુશયો
મરણ પામ્યો, તેનું તેજ રૂઢ આ કાની દુન્યાં તેજ આકાશ જઈ
પોંહતું.

રોમ્મો—આજ રોજનો માદો બનાવ પાછળથી મોટો ખરા-
બીની નીશાન બતાવેય, એમાં શક નહીં. ટાઇબોલ્ટ, તારાં પુરાં
કાંમનો બદલો હું આપ્યા વના રેહનાર નથી.

(ટાઇબોલ્ટ પાછો આવેછે.)

ખેનવોલયો—લે નામ દેતાને વાર પોતેજ પાછો આવેય.

રોમ્મો—(ચરસામાં)

ઓ નાપાક, નામરદ, નાતરસ નાદાન !

નાહક મારા મીત્રનો લીધો તે જન !

હવે મારી નરમાસ, તુને છેલી સજામ,

‘તાર’ પણ આકાશમાં કરી આપું કામ. (ટાઇબોલ્ટને.)

આપમાં આંણી ઝેર, દીલમાં દાબી કેદર,

બાહુર મરકુશયોનું લેઉં હવે વેર.

ટાઇબોલ્ટ ! મરકુશયો જોયેય તારી રાહ,

સોબન તારી સંગરવા રાખેય તે આહ.

તુને નહીંતો મને જવું પડશે તેની પાસ,

આપણે બેઠાંથી એકનો યંબો જોઈએ નાશ.

ટાઇબોલ્ટ—રોમ્મો હું જાણતોતોજ કે તું મરકુશયોની દા-
સ્તી છોડનાર નથી, તેને એકલા તું રેહવા દેનાર નથી, વાસતે
તારી ખાસ મરજીએ તો તુને પણ તેની સોડે પોંહ્યાડી આપું.

રોમ્મો—હવે જઈએ તું પોંહ્યેય કે હું.

(તેઓ બેઠ જણ મારામારી કરેછે, તેમાં ટાઇબોલ્ટ સજડ ધાહલ થાયછે.)

ખેનવોલયો—રોમ્મો નાસ, જીવ લેતો નાસ, ટાઇબોલ્ટ કાર
થઈ ગયો. મારામારી જોઈ લોકો દોડી આવશે, ને આપણે સપડાઈ
જઈશું—રજે શાહને ખબર થાય તેની ધાસતી લાગેય.

રોમ્મો—હા, ચાલ નાસોએ.

(જતા રહેછે.)

અંક ત્રીજો.

દેખાવ બીજો.

ફેબ્રુલેટના ઘરનો એક ઝોરડો

(જુલ્યટ એકલી ખેંડલી દેખાયછે.)

જુલ્યટ—ઓ, આસમાનના બીલોરી રસ્તામાં દોડતા તેજ ઘોડાઓ, દોડે જલદી, કુંદા સીતાબીથી, ચારે પગે, અને દીવસને આથમ તરફ પોતાને ઘર પુગાડો, રળીઆમણી રાતને એકદમ ઘસડી લાવો. ક્યારે રાત આવે! ક્યારે પ્યારા રોમ્યોને લાવે! ક્યારે તે આવી લાગે ઝેમાલમ, અને મારી તણાઈ રહેલી આંખને તાહડક આપે! આવ વાહલી રાત, વેહલી આવ, હવે જાજે વીલમ ના લગાડ તું—કાળી કામળ ઓઢી, સીતાબીથી આવી પુગ, કે તારા અંધારા ઓઢા તજે આશરો લઈ મારો રોમ્યો મને આવી મળે.

(દાસી દેખાયછે. હાથમાં દોરડાં બધને.)

અરે દાસીજ આવી પુગી; જોઈએ કેહવી ખબર લાવેચ! વળી હાથમાં શું લેતી આવેચ? કેમ વાહલી દાસી કેહવી ખબર લાવેચ, તારા હાથમાં એ શું? કંઈ રોમ્યોએ તુંને લાવવા કહ્યુંતું?

(દાસી દોરડાં ફેંકી દેછે અને પ્રસાદ પડેછે.)

દાસી—ખરાબ, ખરાબ, ખાતું ખરાબ, નખોદ, સત્યાનાશ! અરરર બહુ ખોટું! નખોદ, થાયરે તારે, એ શું કીધું.

જુલ્યટ—કેમ શું છે, દાસી કંઈ કેહશે? તારા હાથ શાના મસલેચ?

દાસી—મોહકાણ, મોહકાણ, જબરો મોહકાણ.

જુલ્યટ—શું છે શું, શાની મોહકાણ, કંઈ કેહશે?

દાસી—બાઈ પેલો મરી ગયો, જીવાન જોત, કેહવો ખુબસુરત! તે ખરાબી કીધીરે રોમ્યો, પ્યારા જનની ખરાબી કીધી, ખોદા તારે શું ભલું કરશે.

જુલ્યટ—અરે ખોદા! એટલીવારમાં રોમ્યોને શું થયું? અરે મારા તસીબ, તું નાહક મારી અદેખાઈ કાગ કરેચ? દાસી,

મેહરબાન દાસી, થું થયું, જે હાય તે કહેની, થું રોમ્બોએ આપઘાત કીધો ?

દાસી—આપઘાત નહીં, પણ ઘાત કીધો. મરી ગયો તે બીચારો મેં પોતે આવો મોટો જખમ તેના દીલપર મેં દીધો. અરર ટાઇઓલ્ટ, તારે કમોહતતું મોહત ! ખોદા તુંને સારી જગો બખશે. રોમ્બો રોમ્બો તુંને એ છાજતું નહીં.

જીલ્લપટ—અરે એ તોફાન થું બનયું, તે બરોબર કહેની ! મરી કાણ ગયું—રોમ્બો કે ટાઇઓલ્ટ ?

દાસી—બાઈ, જીલ્લપટ, એક જણ મરી ગયો, ને બીજો ચાલ્યો ગયો. ટાઇઓલ્ટ મરી ગયો, ને રોમ્બો ચાલ્યો ગયો. રોમ્બોએ ટાઇઓલ્ટને મારી નાખ્યો તેથી રોમ્બો તરોપાર ગયો.

જીલ્લપટ—હા, હા, આ ખોદા, અરર રોમ્બોએ ટાઇઓલ્ટને મારી નાખ્યો ! અરે વાહલા પીત્રાઈ તું બેહસ્ત પુગો ! અફ્ફોસ વાહલા રોમ્બો ! તેં આ થું મોહકાણ કીધી ! એ પ્રમાણે એટલી વારમાં તું એવો જનુની જહવેર, ફીતુરી ફેસતો, દીલપસંદ દેવ, ખુબસુરત ખુની, શોભઈતો વેરી જણાચો ! એ પ્રમાણે રોમ્બો, તું કબુતરનાં પીછાંમાં કાગ, ગેટાના વેસમાં વાદા મોહબતના મીઠા નાગ માલમ પડ્યો !

દાસી—જીલ્લપટ, હજુર તુંને શોખવાનું છે, તેં પુરેપુરું બેયું તથી, કે મરદો મકરબાજ, કામસર મીઠા, ગરજ સરી એટલે કડવા જેહર, દયાનતમાં બદ, વચનમાં ખોટા, એક બારગી ભુતપર ભરસો રાખેલો ભલો, પણ મરદપર રાખેલો માઠો, અફ્ફોસ, અફ્ફોસ ! અરે રોમ્બો ! નફ્ટ, નકટા, બેખુનીઆદ, બેશરમ !

જીલ્લપટ—બબરદાર ! તારી જબાંમાં નીકળશે પાકું ! શા વાસતે વાહલા રોમ્બોને બોલેચ માફું ! એ નર કંઈ નફ્ટાઈ ભરેલો તથી. પણ ખરાં માન અને મોહબતને લાયક છે. હુંબી કહેવી મુરખ કે ગુસ્સામાં એને અપમાન ભરેલા શબ્દો બોલી.

દાસી—જીલ્લપટ, આ નાદાન, તુંને એટલું તથી ભાન, કે જેણે તારા પીત્રાઈને લીધો જાન, તેને વીશે તુંને ભલું બોલવું ઘટે ?

જીલ્લપટ—ત્યારે થું હું મારા ભરથારને ભુંડું બોલું ? એમ

મને ઘટે ! હા, મારા સરદાર અને સાહેબ, હું તારી તરણ કલાકની ઘણીઆણી ચુકથી તારા નામને અપમાન આપી ચુકો; તે આપ્યું તે કંઈ નહીં આપ્યું થવાનું હતું ! પણ શાવાસને, ઓ લુચ્યા મારા પીત્રાઈને તેં ઠાર કીધો હશે ? નહીં ; નહીં ; બરોબર, નહીં તો લુચ્યા પીત્રાઈએ મારા ભરથારને ઠાર કીધો હતો. ઓ મારા બોદા ! મારા ખાવંદને તેં બચાવ્યો, તારો ફેટલો આભાર ! સી-તંમના સરોવરમાંથી આંખને રસતે નીકળતી ખારી નદીઓ, તમે પોતપોતાને ડામે પાછી જાઓ, (પોતાની આંખ નુએએ.) તમારા દીલાસાની મને કંઈ જરૂર નથી, મારો ભરથાર બનર્યો, એજ જોટો દીલાસોછે. પણ એક બોલ તું બોલી તે બહુ ધાસતી ભરેલો અને દીલ ફાડે તેવોછે—તે બોલ દસ હજાર ટાઇબોલ્ટના ખુન કરતાં વધારે ખેદકારકછે.

દાસી—એવો તો બોલ હું કંઈ બોલીજ નથી.

જુલ્યટ—તું બોલી કે રોમ્મોને તરીપાર કીધો ! તરીપાર ! ઓ ! ત્યારે તો મારાં દુખનો કંઈ પાર નહીં, પછી હું એને ક્યાં જોઉં ! તરીપાર એ વીચારજ મને જોટા વમળમાં નાખેચ; તું એક બારગી એમ ફેડકે ટાઇબોલ્ટ મુએ, મારાં સર્વ સગાંવાહલાં ગુમ થયાં, દુનીઆ સઘલી કુબી ગઈ, પણ તરીપાર રોમ્મો થાય એ વાત મારાથી નહીં સોંખી શકાય. અગર એમજ હોય કે રોમ્મોને ખચીત તરીપાર કાહડવાનોજ હોય, તો બેહતરકે મારી હસતી મારે હોયે હું ખતમ કરી ચીંતાનો નીવડો લાઉં. દાસી હમણા મારો આપ અને મારો માય ક્યાંછે ?

દાસી તેઓ તો ટાઇબોલ્ટની માહેતમમાં ગુંથાયલાંછે. તુંબી ત્યાં જવાની હોયતો ચાલ આપણે જઈએ.

જુલ્યટ—શું તેઓ તેનો જખમ પોતાનાં આસુથી ઘોવા ગયાય ? જ્યારે તેઓનાં આસુ સુકાશે, ત્યારે રોમ્મોના તરીપાર થવા વીશે મારા આંખના ઝરા તાજ થશે.

દાસી—જુલ્યટ તું ઘભરા ના, હું ખબર કાહડું કે રોમ્મો હાલ ક્યાંછે, તેની મુલાકાત તુંને દીલાસો આપશે. હું ખાતરીથી કેહુંચ કે તે હાલ કાયર લોરેન્સના ચુકડામાં હશે. તું કેહતો ત્યાં જઈને તેને મળી આવું, અને તારી છેલ્લી બેટ લેવા આવવાને કહી આવું.

જીવ્યટ—હા; મેહરબાન દાસી તું જઈ આવ, અને આ વીટી લેતી જા, એ મારા સરદાર અને હૈડાંના હારને આપજે અને કેહજે કે કંઈબી 'કરીને તું આજ રાતે મને મળયા વગર રહેતો ના, કેહજે કે કંઈબી કરીને આવજે—એક માંખ થઈનેબી મને મળી જજે, તુને પાંખ આપશે ખોદા.

અંક ત્રીજો

દ્રખાવ ત્રીજો

ફરાયર લોરેન્સનું ઝુંડું.

લોરેન્સ અને રોમ્યો દાખલ થાયછે.

લોરેન્સ—આવ, અહીંઆ આવ, ઓ ભયંકર આદમી, મુસી-ખત તારી ઉપર મોહીત પડીય, અને સર્વ જાતનાં સંકટ તારે છેડે બંધાઈ તારી સાથ ચાલવા માંગેય.

રોમ્યો—પણ શાહે મારી ઉપર શીક્ષાના હુકમ કેઈ જાતનો મારીઆ તેતા મેહરબાની કરી મને પેહેલે જણાવ; તારાં મોહ ઉપર દલગીરી એટલી બધી કેમ જણાયય?

લોરેન્સ—એટા, મારી દલગીરીનું કારણ તું પોતેજ છે. શાહે તારી ઉપર જે શીક્ષાના હુકમ કીધોય તે તુને કહી સંભળાઉં તે સંભળ.

રોમ્યો—જેમ નસીબના લેખ સદા સખત તેમ શાહોના હુકમનામા શીક્ષામાં બહુ સખત હોયછે, તેતા હું અસલથીજ જાણુય, અને તેમજ મારી ઉપર થયું હશે.

લોરેન્સ—તહીં તહીં, શાહે તારી ઉપર રહેમ કરી હલકામાં હલકી સજનો હુકમ કીધોય, તે ચાહતે તો તુને એકદમ ગરદન મરાવતે, પણ તારી જીવાની ઉપર નજર કરી તેણે તુંને ફકટ તરીપાર કાઢકવાને હુકમ આપ્યો છે.

રોમ્યો—(ચાંકીને) હા! હા! ભલા દાસ્ત તરીપાર કરી ના કેહ! એટલી સખત શીક્ષા! ઓ મારા ખોદા! એમ કેહ કે મને મારી

નાખવાનો હુકમ થયોય, કારણ તરીપાર રેહવામાં જે અપાર સંકટો સેવવાં પડે તેનો હજારો ભાગ પણ મોંહતમાં મળે નહીં. વાસતે મેહરબાની કરી તરીપાર એ શબ્દ બોલતોજ ના.

લોરેન્સ—ત્યારે બીજા બોલોમાં બોલું? તુને દશનીકાળ કરવાનો હુકમ થયોય.

રોમ્યો—જેહર, અને વીખ, જેમ એકનું એક, તેમ તરીપાર અને દશનીકાળ બેઉ તેનું તેજ. દશનીકાલ થયા કરતાં માણનીકાળ થવું હું વધારે પસંદ કરું, કારણ તેથી જીવગીની સઘળી જાનલ નો નીકાલ થાયય.

લોરેન્સ—અરે ભલા માણસ, ફક્ત તુને વીરોના શેહરમાંથીજ ખાતલ કરવાનો હુકમ થયોય; વીરોના શીવાય બીજા સઘળાં શેહરો, જેમાં વળી કેટલાંક હજારો દરજે સરસ, તેઓ તારે માટે ખુલાંછે.

રોમ્યો—નહીં નહીં. વીરોના શીવાય બીજું શેહર નહીં ધારું,

વીરોના શીવાય બીજું સર્વ છે આકારું.

પૃથ્વી પર વીરોનાજ પ્રોય શેહર મારું,

વીરોનાની બાહર સર્વ છે દોજખ ને આંધારું.

માટે વીરોના શેહર છોડી જવું તરીપાર,

તો મેહસત છોડી દોજખમાં જવું છે યાર.

સોનાના કોઇતાંથી તું કાપેય મારું ધર,

પછી ખરખર તું હસે છે મારાં કુખની ઉપર.

લોરેન્સ—ઓ ટુંકી અકલ ! ઓ નાદાન બુદ્ધી ! મારું માફું સમજવાની નથી તુંને શુદ્ધી. તુંને શાહે મોટી રેહમદીલીથી હલકામાં હલકી સજા કીધીય.

રોમ્યો—નહીં, નહીં, ભારીમાં ભારી, સખતમાં સખત, નીરદયમાં નીરદય ; જ્યાં પ્યારી જુલિયટ નહીં ત્યાં મારું જીવતર છે રદ. જુલિયટને છોડી વેગળું જઈ રહેવું, એ જેહાનને છોડી પેલે જેહાન જઈ રહેવા બરોખર છે. અતરે વીરોના શેહરમાં નજીવાં જેવાં પ્રાણી, જેવાં કે ઉંદર, બીલાડાં, ને કુતરાં પણ છુટાં રહી બેઠેસતના આ-શીરવાદ ભાગવે, અને રોમ્યો જેવો પરગામ રખડે, ત્યારે રોમ્યોનું જીવતર રદ નહું? ઓ પવીત્ર ખુદીના મરદ, વીચાર કર, કે એક

માખ પાણુ છુટાપાણુ ભાગવી જ્યારે ચાહે ત્યારે જીવ્યંતનાં ખી-
લતા ચેહરા ઉપર ઝોસી દ, અને જીવ્યંતના દીલદાર દારત, અને
સાચો સાથી તણીના ચેહરે જીવાને ખીટંગાઈ રહે, એ કેમ અને ?
એ દુખ કહેવું ! તે ઉપર વીચાર કરે તો દેશનીકાળ એ શબ્દ તું
ફરી કાઢેજ નહીં.

લોરેન્સ—રોમ્બો, સંકટ સોસવાને ફીલસુફી તુને શીખવું,
ધીરજ અને ધર્મ એ જોઉં જાદુઈ જીતસો તારી સાથે સાચવવાને
થુકતી તુને બતાઉં, તો ચાહે તેવાં સંકટ આવી પડે તારી ઉપર,
તોખી તું સંતાશી રહેશે, અને પોતાને તું વીસરી જશે.

રોમ્બો—આગ લગાડ તારી ફીલસુફી પર, અગર ફીલસુફી જે
જીવ્યંત બનાવી નહીં શકે તો; જાહનમમાં નાખ તારી ફીલસુફી
અગર ફીલસુફી એક શાહનો હુકમ ફરવી નહીં શકે તો.

લોરેન્સ—છટ, છટ, ઘેલાઓના કાન સદા કુટેલા હોયછે.

રોમ્બો—નહીં, નહીં, બુઢાઓની આંખ સદા જાંહખી રહેછે,
કે જેથો જીવાનીઆઓની ઉપર જરાખી દયાથી જોતાજ નથી.
અગર આ વખત તું જે રોમ્બો હોય, અને જીવ્યંત સાથ નેકા
કીધાને ફકટ એકજ કાલાક થયો હોય, તેટલામાં એક ટાઇમિલટના
અકસમાત ખુનથી તુને દેશનીકાળ કાહડવાનો હુકમ મળ્યો
હોય, તો તુંતો માયેના બાલેબાલ પીખી નાખે, કપાલ કટી
કટકા કરે, અને મારી માફક નીચે પડી કબર ખોદાવવા જમી-
નનો માપ લે. (રોમ્બો નીચે પુટી પડે—કોઈ બારણું ઢોકેછે.)

લોરેન્સ—હડ, રોમ્બો, હડીને ભરાઈ જા, કોઈ બારણું
ઢોકેય.

રોમ્બો—આવવા દ ને આવે તેને, મરવા હુંતો તૈયાર છું
તો પરવા કોણની કરંચ હવે. (બારણું પાછું ઢોકાયછે.)

લોરેન્સ—એ કોણછે ? સખુર સખુર.

(દાસીનો અવાજ અંદરથી નીકળેછે.)

દાસી—મેહરબાન, જરા બારણું ઉઘાડો હું જીવ્યંત તરફથી
આવીય.

(લોરેન્સ બારણું ઉઘાડેછે, દાસી આવેછે.)

પુર પવીત્રાઈના સાહેબ, મારી બાઈના સરદાર રોમ્બો ક્યાં છે ?

લોરેન્સ—પેલો, ભોંયપર પોતાના આશુના ઘોંતમાં ગરકાવ
ધકલો પડેલો જોય.

દાસી—અરર, એમનું મારી બાઈ પણ એજ પ્રમાણે ઉંધ
મરતક પડેલી છે.

લોરેન્સ—અફશોસ, દુખ દાયક દેખાવ! અફશોસ ઊંચ બતાવ!
(દાસી રોમ્બોની આગળ જાય છે.)

દાસી—સાહેબ ઉઠો, ખોદા સોરં કરશે, ઉઠી ઉભા થાઓ,
ને હોંમત થશે, એ પ્રમાણે નાહોંમત થઈ નામરદ ના બને—
જુલ્યેટને ખાતર ઉઠો, અને તોણીની ઉપર વીચાર કરો.

રોમ્બો—એ કોણ દાસી ?

દાસી—હા, સાહેબ હુંજ, તમો જાણોય કે મરતુ તો સર્વને
છે, મોંહત વના કોઈનો છુટકો છે ?

રોમ્બો—પણ જુલ્યેટ કેમ છે, તે શું કરેય, તોણીની કેહવી,
ખબર ? આંખે માઠા બતાવથી તે મારી ઉપર ભારી કફા થયલી
હશે, પોતાના ખેશીના ખુનીથી તે મનમાં ભારે ખેદ પામતી
હશે. અને મારી ઉપરથી મધુર મોહબત કહવી કરી ઉતારી પાડી હશે.

દાસી—સાહેબ, નહીં, એમ નથી, તે કંઈમી ખોલતી નથી,
કે ચાલતી નથી. પણ દમ બાંધી રહ્યાજ કરેય. જરાવાર પો-
તાના બીજાના ઉપર પડેય, પછી જરા વારમાં ચોંકીને ચમકી
ઉડેય ; પછી ટાઇખોલ્ટ કરી પોકાર મારેય, વળી જરા વારમાં
રોમ્બો રોમ્બો કરી ખુમ પાડેય, અને પાછી બીજાના ઉપર પડેય.

રોમ્બો—જે મીસાલે રોમ્બોની તલવારનો ઝટકો ટાઇખોલ્ટને
લાગો, તે મીસાલે રોમ્બોના નામથી જુલ્યેટના દીલમાં દુખદાયક
ઝટકો લાગતો હશે. અરે પ્યારા પીરમરદ તું મને કેહ કે રોમ્બોનું
નામ કીઆ ભાગને કેહવાઈ શકાય, કે તે ભાગને તરત આંખે
મારી સમશેરથી તતકાજ તારાજ કરી નાખું. (તલવાર ખેંચે છે.)

લોરેન્સ—ખબરદાર ! મેઆન કર તારી તલવાર ! તું ઈનસાન
છે કે કોણ ! તારી સોકલ કહી આપેય કે હા, તારાં આંશું ઉલટું
તારું ખાયળાપણું બતાવેય, અને આંખે ખેંચેલું કોઈતું તારો
હુલસાઈ બતાવેય. ખીજું કંઈજ નહીં—હુંતો તુને નરમ મીજબનો

સમજતો હતો, પણ તું તો કોઈ આકળો જીત સામેત થયો, (પીકપર હાથ ફેરવી.) જો, ટાઇમોલટને તે મારી નાખ્યો, ને તું જો પોતાને મારી નાખે તો તારી સાથ જુલ્યટનું પણ મરણ થયા વના રેહજ નહીં, કારણ તે તારા વના જીવનાર નથી. તેણીનો બધો જીવ તારામાં જ છે. એ પરમાણું તું એકલાનો ગરદન ઉપર તરણ જાણના જનનેા ખોળે રેહશે તેના કંઈ વીચાર કીધો? વાસતે ઉઠ, હીંમત પકડ, ખાલી તારા જીવને, જમીનને, તથા જમાનાને કદુઆ દેતો બંધ પડ, અને યુગો યુગો રાતો રાત તારી વાહલી જુલ્યટને જઈ મલ. પણ જો, સરકારના સીપાઇઓ તુને પકડવા સવારે બાહર પડે તેની આગમજ તું વીરોના છોડી માન્યુઆ શેહર જઈ પોં-હચ-ત્યાં તું જઈ રેહજે, તારે વાસતે અતરેની સર્વ ખબર અં-તર વખતે વખતે હું પોંહચાડતા રેહવશ-તેટલામાં ખોદાનું ચાહડું હોશે તો, હું, મારા કેટલાક મીત્રો, અને બીજાઓ શાહની હજીર જઈ તારી તરફથી માફી માંગવાની મેંદનત કરશું, અને કંઈબી કરી તુને છોડવી અત્રે પાછો આણશું. દાસી તું જો, રોમ્બો આવા પોંહચે તે આગમજ તું જઈ જુલ્યટને ખબર કર, તેણીને મારી દુવા બંદગી આપવાને ચુકતીના.

દાસી—સાહેબ, તમારી બધી દાનાઈને શીખામણ સાંભલવા ઉભી રેહઉ તો ખચીત ખાવાનું પણ વોસરી જાઉ. પણ ટકોરો નહીં હો-તે તો બા આપણને જોઈએ, નહીં તો હડકાં ચાલે નહીં. તે તો મારી ઘડપણની લાકડી.

રોમ્બો—દાસી, તું મેહરબાની કરી જલદી જા.

દાસી—આએ ચાલી સાહેબ, પણ જુલ્યટે આએ વીટી તમને આપવા કહી હતી, તે લેઓ.

(વીટી આવી જતી રેહછે.)

રોમ્બો—આહા ! આએ વીટી મારી ઉપર વીતેલું સઘણું વીસરાવીદે છે અને મારાં કુખી દીલને દીલાસો આપે છે.

(જતાં રેહછે.)

અંક ત્રીજો.

દેખાવ યાથો.

કેપ્યુલેટના ઘરમાંનો એક ઓરડો

કેપ્યુલેટ લેડી—કેપ્યુલેટ—તથા પારીસ.

કેપ્યુલેટ—ભાઈ, કાંઈખી રૂડી વાતમાં યુરી ખલલ પડ્યા વના રેહતીજ નથી. મારા ભત્રીજા ઠાઠખોલટનું દુખદાયક મરણ નીપજી નહીં હતે તો આજે તો બધું નક્કી થઈ ગયું હતે, અને મારી ખેટીએ કબુલ પણ કીધું હતે. પણ ચોખ, ધોરાં કામ સાહેબના, આજે તો રાત ઘણી ગઈચ, તેથી કાંઈ વાતચીત બનનાર નથી, વળી કાલ પરમ થઈ રેહશે.

પારીસ—બરોબર છે સાહેબ, ગમીને પ્રસંગે શાદી વીશે વીચાર કરવો એ વાજખી નથી—વાસતે હાલતો હું રજા લેઉંચ, પણ સાહેબ જુલશો ના, અને તેણીની આગળ મારી સીફારસ કરવાને ચુકશો ના.

લેડી કેપ્યુલેટ—કાલે એ વાત હમે તેણીની આગળ છેડયું, અને પછી સમજવીને કબુલ કરાવીયું એવી આશા છે.

કેપ્યુલેટ—ભાઈ પારીસ, તમે નર્ચીત રહો, મારી ખેટીના લગનનું સાદું તમારી સાથે ઈઆહોમ ખચીત કરશ હું ધારૂંચ કે મારો સખુન તે બાહલ રાખ્યા વના રેહશે નહીં—તે માનશે નહીં તોખી કાંઈખી કરીને મનાવયું—તમેખી (પોતાની ધણીઆનીને) પારીસ વીશે તેણીની આગળ વાત કરી જ્ઞેજ્ઞે, અને એ બાહુકુર ખેટો પોતાના જીગરમાં તેણીને વીશે ફટલો પાક મોહબત રાખેચ તે બાખે વાકેફ કરજ્ઞે, અને પછી બુધવારને ઘાહડે. . . આજે શો વાર થયો?

લેડી કેપ્યુલેટ—આજે તો શામવાર થયો.

કેપ્યુલેટ—ત્યારે બુધવારતો ઘણોજ નજદીક આયો. બેસ-પતવાર ઉપર વીચાર રાખીએ. તમે તેણીને કાઢી જણાવજ્ઞે કે

તે દીને આંખે બાહુદુર ઉમરાવ સાથે તેણીના લગન થનાર છે. (પારીસ તરફ જોઈને) આંખે તાકીદ તમને પસંદ છે કનો ? આપણાથી તે વેળા કંઈ ધામધુમ થનાર નથી—કારણ મારા ભત્રીજા ટાઇબોલ્ટના યુવરાજને જાણ દીવસ થયા નથી, તેથી એક અરધા ડજન અતલગના મીનો શીવાય વધારે કોઈને આપણું નોતરનાર નથી—કેમ આંખે બ્રેસપતવારનો ડરાવ તમેને ઠીક પડશે કે ?

પારીસ—જેમ તમારા વીચારમાં ઠીક આવે તેમ ખરું—પણ હું ચાહું છું કે બ્રેસપતવાર કાલેજ પડે તો ઘણું સારું.

કેથુલેટ—તમે સીધારશે હવે ? બ્રેસપતવાર નક્કી કરીએ છે. (પોતાની ધણીઆનીને) આંખે ડરાવ વીશે જુલ્યટને સમજાવોને ખબર કરજો, અને બ્રેસપતવારને દીને તેણીના તોફા કરવાનો ડરાવ થયો છે, તે વીશે તેણીને તથ્યાર કરજો.

(જતા રહે છે.)

અંક ત્રીજો

દેખાવ થ એ

જુલ્યટનો ઝોરડો.

(રોમ્બો અને જુલ્યટ.)

જુલ્યટ—અરે, હજુરનો પોહર ફાટવાને ઘણો વખત જોઈએ, વાહલા તું અત્યારથી કાંય જવા માંગેય ? હમણા જે અવાજ આપણે સાંભળ્યો તે મેનાનો નહીં પણ બુલબુલનો હતો.

રોમ્બો—નહીં, પ્યારી તું ચુકેય, એ અવાજ બુલબુલનો નહીં, પણ મેનાનોજ હતો. વળી બામદાદની બીજી નીસાની ઉપર જે પેલાં અદેખાં વાહલાં ઉગમણ તરફથી પોતાનો આતશીઆ ચેહરો બતાવી એમ કેહવા માંગેય કે બુલ્લી રાત હવે લથડી ગઈ અને તેનો આંકો આંચો, અને હવે જરા વારમાં જુવાન દીવસ જે એક પગે પેલા પાહડના મથાલા ઉપર ઉભો થઈ રહ્યોય, તે ના-અતો કુદતો નીચે ઉતરી આવશે.

જુલ્યટ—(ઉપર જોઇ) પેલું અજવાલું દોઢ પુછડયા તારાતું છે, જે તુને માન્યુઆ જતી વેળા રસતામાં અજવાલું આપવાને મ-સાલથી તરીકે તારી નોકરીમાં હાજર થયોય, વાસતે જરા થોખ, શા વાસતે એટલો ઉતાવલો થાયય ?

રોમ્યો—ત્યારે લે, હું એસુ, અને તારી નજર આગલ મો-હતના પંખમાં ફસું. અગર તું પેલું અજવાલું સુરજના ઉગવાની નીશાન નથી માનતી તો હું પણ તે નાકબુલ કરી ચાંદની રોશની કરી માનું—તેમજ પેલું પક્ષી જે આકાશમાં હમણાં ઓલીઉં તે મેના નહીં, એન તું કેહ તો માનું, તો હવે બસ ? તું મને રાખવા ચાહેય તો હું જવા માંગતોજ નથી—મોહત આવ, તારી ફરકાર કરતો નથી—જુલ્યટની મરજી એવી છે કે તારી બેઠ હું લેઉં—ખોલ હવે. જીગરની જોત, તું કેહય તેમ દીવસ નથી પડ્યો, આપણે નોરાંતે વાત કરીએ.

જુલ્યટ—નહીં, નહીં, રોમ્યો તાકીદ કર. અને તું જલદી સીધાર, અજવાળું આસતે આસતે વધતું જાયય, અને પેલો અવાજ બેશક મેનાનોજ સાંજેત થાયય. તું હવે જલદી સીધાર, નહીં તો તારી ઉપર આવી પડશે ધાર.

રોમ્યો—જેમ પોહર ફાટતું જાયય, તેમ જીગર પણ ફાટતું જાયય.

(દાસી આવેય)

દાસી—બાઈ, જુલ્યટ, સંભાલજે, જેવું સવાર પડ્યું તેવીજ તારી માએ તારી આગલ આવનાર છે.

જુલ્યટ—હવે જાતી જવાહેર, વાહલા મોત્ર, પયારા ભરથાર, મારા જીગરના આશીરવાદ લઈ તું સીધાર, ખોદા તારો નેગેબાન હોજો. અરે, હવે આપણે ફરી કયારે મલશું ?

રોમ્યો—ખોદાતું ચાહવું હોતો તો ચંદ્રોજમાં આપણે ભેગાં થઈશું—હવે (દાસી કરી) આ જીગરમાં તુંને ચાંપી કડંચ તુને છેલ્લી સલામ—ખોદા બક્ષે તુને સુખ ને આરામ.

(રોમ્યો ખારોમ્મીની નીચે ઉતરેય)

જુલ્યટ—અરે બધું સુખ, ને બધું આગમ, તું દર કલાકે સમાચાર પોંડ્યાડતો નહીં રેહશે તો હું નહીં ધારતી કે જુલ્યટ તું મગજ ઠેકાણે રહે.

રોમ્યો—વાહલી, જાણજે કે દર પલે પોંડ્યાડતો રેહવશ પે-ગામ, અગર હું જઈને રેહવશ કોઈ પણ ગામ.

જુલ્યટ—અરે, મારા દીલમાં દરેક પલ દરેક સદી જેટલી લાંબી લાગશે. ઓ મારાં નસીબ, તેં શી રીતનો મને દગો દીધો! મારા વાહલા ભરધારને એકદમ છુટો કીધો! હવે ઓદા માલમ હું રોમ્યોના દીદાર ક્યારે દેખી શકસ!

રોમ્યો—જુલ્યટ, હવે છેલી સલામ, પણ સત કરી જાણજે કે મારી દુવા બંદગી અને મોહબતનો પેગામ તારી ઉપર મોકલી આ કરવાની કંઈબી તક જવા દેવશ નહીં.

જુલ્યટ—પણ તું ધારેય આપણ ફરી પછાં મળશું?

રોમ્યો—એસક. તું તારા મતમાં તે વીશે કંઈ પણ અદેશો રાખતી ના—આખે આપણી ઉપર પડતું દુખ જ્યારે દર્દ થશે, ત્યારે સુખની વેળા તે યાદ આવશે, અને મીઠી યાદદાસથી વાતચોત કરવાને તે કામ આવશે—છેલી સલામ આપતાં ઈશ્તિય કે જુલ્યટ ઓદા રેહજો તારા સદા નેગેબાન. (જતો રહેછે)

જુલ્યટ—નસીબ, ઓ કમનસીબ, તું સદા ડામોડોલા નાપાયદાર અને ગેરઉસ્તવાર ગણાયય, ત્યારે જે સદા ઉસ્તવાર અને પુર વફાદાર તેનો પીછો કાંપ પકડેય! તે તારે લાયકનો નથી, તેને તું છોડો દે, અને મારી આંખ આગલ રેહવા દે.

(એટલામાં લેડી કેચુલેટ દાખલ થાયછે.)

લેડી કેચુલેટ—કેમ ખેટી જુલ્યટ તારી કેવી ખબર?

જુલ્યટ—મને કંઈ ચેન પડતું નથી.

લેડી કેચુલેટ—એવી તે તું કેહવી નાદાન છોકરી કે મરનાર પીત્રાઈ વીશે હજુર રડયાજ કરય! તું શું તેને ઘેરમાંથી આ-શુંના ઘેતથી ધેવતી હતી? અને એમ કીધાથી તે શું કંઈ પાછો જવતો થનાર હતો? વાસતે સમજુ થા, અને શોગ છોડી દે—મુઆં પાછલ અતી શોગ રાખ્યાથી અકલની ફુતાઈ માલમ પડે,

પણ સેજ અને માફકસર રાખીઆથી મનની મોટાઈ અને દાનાઈ જણાય.

જીવ્યટ—તોખી એટલી મોટી ખુટ અને એટલા મોટા ધા- તથી રડ્યા વના રેહવાઈ શકાતું નથી.

લેડી કેપ્યુલેટ—છોકરી તું ફકટ એ ઘાતને રડેચ, પણ એનું ઘાટકીપણે ખુન કરનાર ઘણી હજુર જીવતો છે તે વીશે તો મન માં કંઈ ખ્યાલ કરતી નથી.

જીવ્યટ—તે કોણ વાર ?

લેડી કેપ્યુલેટ—તે પેલો નાપેકાર રોચો.

જીવ્યટ—ખરેખર, તે અને નાપેકાર વચ્ચે કેટલા ગાઉનો ત ફાવત ! મારું જો ચાલતું હોય તો તેને આંખે જો હાથની વચ્ચે આંપોને કચડી નાખું.

લેડી કેપ્યુલેટ—પણ દીકરી જેમ ટાઈઆઈટ ઉપર મટોકું વળીઊં, તેમ રોચોના નામ ઉપરખી મટોકું વાળી હું તુને કંઈ ખુશ ખબર કેહવા માગુંચ, જે તારો સઘલો ગમ એકગમ નખા, વી દેશે.

જીવ્યટ—તે કંઈ એવી ખુશ ખબર વાર ?

લેડી કેપ્યુલેટ—જીવ્યટ, તારો બાપ ખરેખર ઘણો દરકાર વાળોછે—તારી ઊઘસી ઊઘરી મુકવાની મક્કસદથી તારે માટે એક ખુશી ખુશાલીના દીવસ સોધી કાઢડયોછે, જે વીશે તારી ધારણામાં કે મારાં ધ્યાનમાં કંઈ ખ્યાલ હતો નહીં.

જીવ્યટ—મારે વાસતે ખુશાલીના દીવસ તે કયો વાર ?

લેડી કેપ્યુલેટ—તે એકે આવતે બ્રેસપતવારે તારાં લગણુ થનાર છે, પેલો બાહુદુર ઊમરાવજીદો પારીસ તુને સેંટ પીટરના દેવલમાં લઈ જઈ પોતાની વાહલી માથુક બનાવનાર છે, અને તું પણ તેને પોતાના હૈડાંને હાર કરી ગણુશે, એવી આશા છે. કેમ એ જોઠ- વણી તુને પસંદ પડેચ કે નહીં ?

જીવ્યટ—બીલકુલ નહીં. સેંટ પીટરના પોતાના કસમ લઈ કેહઉંચ કે તે મને પોતાની કરો શકનાર નથી, હું તેની માથુક કદીજ થનાર નથી, તેની સાથે મારા નેકા થઈ શકનારજ નથી.

એમ હું કંઈક લઈ કેહઉંચ, વાસતે તમે મારા બાપને ઊલાસક કહો કે હું અત્યારથી પરણનાર નથી, અગર હું ને લગન વીશે વીચાર કરું તો કોઈ સાથે મહીં પણ પેલાજ રામચો સાથ.

લેડી કેપ્ચુલેટ—તારા બાપને તું પોતેજ કેહ, તે સાંભળ આવેચ, પછી તે તારી નાદાનીને કંઈ અકલ આપશે.

(કેપ્ચુલેટ અને દાસી આવેછે.)

કેપ્ચુલેટ—જેમ સુરજ અસ્ત પામેચ, ત્યારે વાદળ ચહડી આવેચ, તેમ મારા ભત્રીજાની હસ્તી અસ્ત પામવાથી આવે દીલમાં દરામણી દલગીરી ચહડી આવેચ. કેમ વાહલી ઝેટો હજુર તું રડવાજ કરવાની કે? આંખમાંથી વેહતાં ખારાં પાણીની ભરતીમાં તારું બદન એક નાના નાવની મીસાલે નાહક જેહકા ખાયચ, તેમાં વળી હાય અને ડચકાંના પવનથી તે ઉછલી, અફાઈ એકદમ ગરક થઈ જવાની ધાસતીમાંછે તે વીશે કંઈ વીચાર કીધો? કેમ (પોતાનો ધણીઆણો તરફ જોઇને) તમેએ પેલી ખુશ ખબર અને આપણી ગોડવાણ જીવ્યટને કહી જણાવી?

લેડી કેપ્ચુલેટ—મેં તો એને સમજાવી કહ્યું પણ એતો કંઈ સમજતી નથી, એ તમારી નેકમુરાદને કેહવો આભાર માનેચ તે જીવ્ય.

કેપ્ચુલેટ—ખરેખર! એવી આપણી મેક મુરાદથી તો જીવ્યટને મનમાં મગરૂબ થવું નેહ્યે, કે આપણે એના સુખ દુખનો સંદાનો સાથી, એક મુરો નર, અને લાયકીવાલો વર એને વાસતે પસંદ કીધો.

જીવ્યટ—તમારી પસંદગીને મટિ હું મગરૂબ થતી નથી, પણ તમારી મેહુરબાનીને માટે તમારો મોટો ઉપકાર માનુંચ, જેને હું ચાહું નહીં, તેને તમે મારે થકી મેલવો તેમાં મગરૂબ થવા જોજ કંઈજ નથી, એ વાત તો તમે હાલ મારું કરજો.

કેપ્ચુલેટ—(ગુસ્સામાં) બેચકુર, ખોંટશીલી, દુકતી નાદાન!

માબાપના સખુનને એવું આપેચ માન!

અત્યારથી માબાપ તરફ બનો બેશરમાનો

પોતાનાજ ડહાપણ ઉપર રાખેચ ગુમાન!

બસ, પારીસ સાથે નેકા થવા જોઇએ ઝટપટ,

ખબરદાર જો તે કીધી એ કામમાં ખટપટ!

લેડી-કેપ્યુલેટ—છટ, છટ, છટ, તું એમ ઘેલી કુંમ બની ગઈય ?

જીવ્યટ—(ચુકલપર બેસી) મેહરબાન ખીતા, હું પગે પડી માગી લેઉંય કે મારા ઘોડા ઓઝો સાંભળો.

કેપ્યુલેટ—બીલકુંલ નહીં, બસ તારું ડાહપણ ડાટી મુક, તારું શાણપણ સાંતી મુક, તારા વિચાર વાપર નાખ, તારા ઢંગ ઢાંકી રાખ, તું જનમીજ નહીં હોતે તો ખેહુતર, ને જનમી તો તારૂં પાળણુંજ તારી કબર થઈ હોતે તો ઠીક. આજે વખતે મને એટલો ગુસ્સો આવેય કે તુંને શું કરું ?

દાસી—મેહરબાન શેઠ જરા થંડા પડે, એટલાબધા આકળા ના થાઓ. તમને વાકું ટીકું ઊંલણું ઘટારત નથી.

કેપ્યુલેટ—ખેવકુર ખુઠી નીકળ અહીંથી, તું અને એ ઊંડ જાણુ જાહનમમાં જઈને પડે.

દાસી—(મોહકું ફરવીને.) મોહકાણુ તારેતો, ઢાંખરા તો ખુબ તાણુપર આવી ગયાય. જીવ્યટને તો જીવતે વરે પુનરવીવા કરવા પડવાના.

લેડી-કેપ્યુલેટ—તમે ઘણાજ ગરમ થઈ ગયાય, જરા થંડા પડો, જીવ્યટ પોતેજ પોતાના વીચાર ફરવી ખુશાલીભરેલો ન વાખ આપશે.

કેપ્યુલેટ—તું આજે થોડી અકુશાસની વાત કે ને એક પુરાં બરયાંતું ભટું ચાહી, તેને લાયકીવાળો માટો મેળવી આપવાને ને મેહનત કીધી તે ઉપર મટોકું વળયું ? ને ઉમેદખાંત્રી, તે છુટી પડી ? શું પારીસ મોટાં કુંજને નથી ? શું તે લાયકોવાળો નથી ? શું તે જીવાન શોભઈતા નથી ? ત્યારે તુને વાંધો શાનો ? બસ, તું ચાહી તેવો વાંધો લે, પણ મારી આગળ તે ચાલનાર નથી, તું મારે સંખુન બાહલ નહીં રાખે તો, તુંને મારા ઘરમાં પણ રેહવા દેનાર નથી. ગમે ત્યાં રખડી રવડાને અટવાઈ જા, પણ હું આડી નજરે જોનાર નથી.

(જતો રહે.)

જીવ્યટ—ઓ ઈશ્વર ! સર્વના ભીતરનો બેદ જાણનાર, મારા આ બાપ તો નહીં પણ તુંબી નહીં, મારા દીલનો દલગીરી માપી,

મારી ઉપર દયા કરતો? મેહુરખાન માતા, નમનતાઇથી હું માગી લેઉંચકે મારી ઉપર એટલા કફા થઇ મને એકદમ ઘસાડી નાખવા માગિચ તે ઉપર કંઈ દયા કરો ; અને આંખે ઠરવેલાં લગન એક માસ, નહીંતો એક અઠવાડીયુંબી મુલતવી રાખો. પછી નહીં તો જુલ્યટને પરણાવવાની તૈયારી કરતાં તેને ટાઇખોલટની સોડે ડફ-ણાવવાની તૈયારી કરવી પડશે.

લેડી-કેપ્યુલેટ—બસ બસ, તું મારી સાથ વાતજ ના કર, તારો ખુશી પડે તેમ કર, હવે હું કંઈ તારી સાથ વધારે વાતચીત કરવા આહતી નથી. (નયજ.)

જુલ્યટ—ઓ ખાદા ! ઓ દાસી, કેહ હવે, એનો અટકાવ કેમ થાય ! મારો ભરથાર જમીન ઉપર અને જીવતો હૃદયઆતંકે, તે છતાં હું હવે તેને બુઝી જાઉં, છોડી દેઉં, અને પારીસ સાથ પરજી, એમ આંખે જમીન ઉપર તો કદી ખનનાર નથી—ખોલ હવે, તું સલાહ કેહવી આપેચ ? હુંતો લાચાર અને નીરાશ થઈ ખેડીચ, દયા અને દીલાસો તું જે હવે આપે તે ખરો.

દાસી—જુલ્યટ, જો, હવે એવે સમય મારું મત ખરેખરું પુછે તો હુંતો તુને એવીજ ભલામણ કરેચ કે, તું એમજ સમજ કે રોચો સાથ તું પરાણીજ નથી. તેને દેશનીકાળ કાહડચો એટલે તેનો તે તારો આપોઆપ નીકાળ થયો. હું નહીં ધારતી કે કયામત શીવાય તારો ને તેનો મેલાપ થઈ શકે. ત્યારે તું પારીસને કબુલ કર, એખી જાને નરો વોટીપરનો હીરોછે. એની સાથ સરખાવતાં રોચો તો ખરેખર ખપતો, ફાટેલ, ને લુચ્ચો સાખેત થશે. રોચો જીવતોછે, પણ જ્યારે તે સદા દુર રખડે, ત્યારે તે નહીંજ હોવા સરખો જાણવો—તુને હવે તે શાખપનો ? તે જીવતોછે પણ જીવતા જીવત જાણે મુએલોછે.

જુલ્યટ—શું આ સલાહ તું તારાં ખરાં દીલથી આપેચ ?

દાસી—મારાં દીલોજનથી—હું તને કદીખી ખોટી સલાહ આપુચ ?

જુલ્યટ—હીક ત્યારે, તારી સલાહ મારા ધ્યાનમાં ઉતરી ; જા, તું જલદી જઈને મારાં માંખે અને ખાપને કેહકે હું તમારો સખુન રાખવાને તૈયારજી, અને તમારી મરજીની સાંમે હું જે ખોલી

તેથી પસતાવો અને પાપની માફી મેળવવા ક્રાયર લોરેન્સને ત્યાં જઈ આવો.

દાસી—વા, જુલ્યટ તારી અફલ ઉપર આફરીન ફરચ કહેવો ફાડપણથી દરીઆકત કરી, જલદી તારો વિચાર ફરવી દીધો અને મારી સલાહ માની ! (જાય છે)

જુલ્યટ—બુઢી ડાકણ, કુટની, ઘાટકી, બલા ;
 બેવશ બનાવવા કહેવી શીખવે મને કલા !
 બલા રોમ્યોને બુઢી જવા કરે બલામણ,
 વચન તોડી નાખવા આપે શીખામણ.
 પાપી એવું કરમ પોતે કદી હું કરું !
 તે કરતાં બેહતર વગર મોહતે જઈ નરું.
 જે જખાંથી રોમ્યોની વખાણ કરતી એકવાર,
 તે જખાંથી હવે ફરેજી તેનો તીરસકાર !
 આ છત્તર ! ઇલાજ હવે પાસે નથી કોઈ,
 મા બાપની મેહરબાની બીલકુલ મેં ખોઈ,
 હવે જુઠા લોરેન્સ કણ જઈ માયું તેની પાસી,
 નહીં તો મોહતને મળવા કરી મુકું તૈયારી.

અંક ચોથો

દેખાવ પેહલો

ફરાયર લોરેન્સનું જીંદગી.

લોરેન્સ અને પારીસ.

લોરેન્સ—આએ આવતે બ્રેસપતવારે ! એ દાહડો તો ઘણોજ નજદીક આવો.

પારીસ—હા, મારા સસરા કુચુકેટની મરજી એમછે. ત્યારે હું શાવાસતે ઢીલ કરું.

લોરેન્સ—તમે ખોલીઆ કે તે જીવાન સીના મનમાં શું છે તે વીશે તમોને તો કંઈજ ખબર નથી, ત્યારે તમે તેણીની સાથ પરણવાને તે શા આધાર ઉપરથી તૈયાર થયાય ? એ તો પરણવાની ઘણીજ નવાઈ જેવી રીત; મને તો બોલકૂલ પસંદ પડતી નથી.

પારીસ—અસલ કારણ એમ છે, કે તેણીના પીત્રાઈના મરણથી તે ભારે શોકમાં છે, હજી તો તેણીની આંખમાંથી આંસુ સુકાયાં નથી, એ ઉપરથી મેં પરસપરની મોઢવત વાંશે જાણ વાતચીત ચલાવી નથી—ગમીમાં તો શાહી રામરાનીની વાત કોઈને ગમતી નથી, એમ સરવે કોઈ જાણે છે. હવે, સાહેબ, તેણીનો બાપ વાજબી રીતે એમ વિચારેય કે જાણ દલગીરીથી ખરાબી ઉપજ્યા વના રેહનાર નથી, તેથી તેણીનો ગમ વીસરાવી દેવાની મક્કસદથી હુમારાં લગન ઇઆહોમ જેમ બને તેમ જલદી કરવાનો ઠરાવ કીધો છે.

લોરેન્સ—(મોહકું ફરતી) ખોદા માલમ કેમ પાટલો ફાવશે! જુઓ તે સ્ત્રી પોતેજ સાંભી આવેચ.

(જુલ્યટ દાખલ થાય છે)

પારીસ—વાહ, મારી વાહલી સ્ત્રી અને ઘણીઆણી અચ્છી આપણી મુલાકાત થઈ.

જુલ્યટ—સાહેબ, હું તમારી ઘણીઆણી થાઉં, ત્યારે વાહલી ઘણીઆણી કરી કેહજો.

પારીસ—વાહલો, આવતા બ્રેસપતવારે તું મારીજ છે, બ્રેસપ તવાર ક્યાં દુર રહેઓ.

જુલ્યટ—બ્રેસપત આવે ત્યારે વાત, ત્યારેજ મળશે આપણા હાત. કેમ મેહરબાન (લોરેન્સને) તમોને ફરસુદ છે?

લોરેન્સ—બેટો, તારી ખીદમતમાં અને તે ખાવંદની ભકતીમાં મારી ફરસુદ સદા એક પગે છે.

પારીસ—જુલ્યટ, તું લોરેન્સ આગલ પાપનો પપતાવો કરવા આવીય નહીં? ત્યારે તું જે મારા ઉપર હેત રાખેય તે વાતબી એની આગલ માનવાને જીલતી ના.

જુલ્યટ—તે વીશે તમારે યાદ આપવાની કંઈ જરૂર નથી.

લોરેન્સ—જુલ્યટ, બંદગી અને તોજેશ તું કરવા આવીય તો તેમાં ઢીલ થવી નહીં જોઈએ, તે સખબથી આપણને છુટા પડવું પડેય, માફ કરજો હો (પારીસને)

પારીસ—અગેબર, બંદગીમાં કંઈ ખલલ થવી ન જોઈએ, એ તમે બરહક બોલ્યા, હું રજા લેઉંય, જુલ્યટ, બ્રેસપતની ખામ-

કાદે હું તારી બેઠ લેવા આવી જવશઃ, અને પછી આપણે દેવળમાં જઈશું—તેટલાં યોદ્ધા તારો નેત્રેયાન હોજો. (જતો રહે છે) .

જુલ્યટ—બારણું મજબૂત બંધ કર, નેક પીરમરદ, અને હું ને દુઃખદાયક કાહણી કેહુંચ તે તું સમજી ધીલાજ બતાવ તરત.

લોરેન્સ—તું કેહુ તેનો આગમન તારું દુઃખ અને તેનો કાહણી હું સમજી ગયાચ. એ વાત સાંભળી મારી અકલની આગડી ખીસી ગઈચ; પણ ખેટી એમાં તારું કે મારું કંઈ ચાલનાર નથી; તુને તાણે થવુંજ પડશે; બ્રેસપતવારનો ભુડો દીવશ તારે બાહુલ રા. ખવો પડશે, અને આંખે ઉમરાવ પારીસ સાથ તારા નેકા થવા નેઈશે, ખીજે ધીલાજ નથી.

જુલ્યટ—નહીં, નહીં, નહીં, નેક સાધુ, તું શું મને આડી સલાહ આપેચ? તારી પુરાણી અજમાસથી તદખીર કંઈ તરત બતાવ, તારા હાહપણના જ્વેરથી દવા કંઈ દુઃખની એકદમ આપ, કે નેથી હું ફસેલી ખંચી જાઉં; તું નહીં મદદ આ ઘડી આપે તો એની મદદતો શેવટ મને છેજ. (એક નાહનું ખંજર કાહડી બતાવે છે) ને ઘડી માગશ તે ઘડી એતો મારો છુટક કરનાર છે.

લોરેન્સ—સખુર, જુલ્યટ, સખુરી પકડ, અને મારી વાત સાંભળ

જુલ્યટ—સખુરી શું બળીચ, હવડે વખત નથી, ને ઘડી જાયચ તે મને મારી કબર આગલ ધસેડતી જાયચ, મારો એક પગ તો જાણે કચરમાં નાખેજોજો. ત્યારે સખુરી શાની? તું નેક સાંધુની મદદથી, મારું અને વાહલા રોચ્યોનું દીલ નેકાના નેક ગાંઠથી બંધાયું તે હવે છુટે, અને ખીજની સાથ ખંચાય, એ કદી બનવાનું હતું? હવે એ ગુચવાડનો ચુકાદો કોણ કરે! તું નહી તો આંખે મારો લવાદ (ખંજર બતાવી) છાતીમાં પેવશ થઈ તરત ચુકાદો કરી આપશે.

લોરેન્સ—(જરાવાર ગંભીરતામાં વિચાર કરે છે.)

જુલ્યટ, થોભ, ઉપાય મને આવેચ એક નજર,

પણ કરતાં વલી લાગેચ મને મોટો પ્રકર.

હીંમત તુજમાં હોવી જોઈએ મોટી,

હીંમત જો તે હારી, તો વાત થાયચ આટી.

જીલ્લયટ—હીમત તું કેહ તેવી હીમત ને મુર,
 ખતાવવાને જરાખી કરે નહીં કસુર.
 તું કેહતો સાંખા કીલાપરથી કુદી નીચે પડું,
 તું કેહતો વાધ વર સાથ જંગલ જઇ લડું.
 તું કેહ તો મધરાતે મસાણે જઇ ખેસું,
 તું કેહ તો જેહરી સરપના દરમાં જઈ પેસું.
 તું કેહ તો તાજી કપર તોડી તે મધે જાઉ.
 મુરદાનું કપાળુ ઝોઢી તે મધે હું મંતાઉ
 જે વાત સાંભળી જાત્રા થતા મારા ખાલ,
 તે વાત બજાવવા નથી ડરતી હું હાલ.
 બીજુ તું સાહે ને કરવા છેઉ તૈયાર,
 બોકટમાં બોકટ બજાવવા લગાડું ન વાર,
 પણ પારીસ સાથ પરણવું એ કદી ન થાય,
 મારા વશદાર ધણીને દગો નહીં દેવાય.

લોરેન્સ—જીલ્લયટ, સખુર, સઘલી ચીંતાને કર તું દુર, ખુ
 શાલ તું આજ ઘેર જા, પારીસ સાથ પરણવાને ખુશો થા; અને
 કપુત્ર કર, કાલે ખુદવારછે, કાલ રાતે તું તારા મુવાના ઝોરડામાં
 એકલીજ રેહજે; તારી દાસીને કે કોઈ બીજાંને ત્યાં મુવા દેતીનાં
 પછી ખોદાનું નામ લઈ, હું જે આપુંચ તે પી જાજે, કુભી રેહ
 હું તે લઈ આઉં. (લોરેન્સ આંદર જાયછે.)

જીલ્લયટ—ખોદા, તુને, મુજ દુખીઆરોના દીલની દવા કર-
 નારને મુખી રાખે. (લોરેન્સ પાછો આવેછે.)

લોરેન્સ—તે આજે સોસી રાતના સુતી વેળા એ મધેની દવા
 પી જાજે; એની અસર જરા વારમાં સર્વ તારી રોગરગમાં ફરી
 વળશે; પછી તું ખેલોશ થઈ થંડગાર થઈ જશે; તારી નાર આત્મ-
 તી બંધ પડશે, દમ પણ ચાલતો અટકી પડશે, તારી આંખ
 વીચાઈ જશે, તારા હોઠ અને ગળ ફીકાફક પડી જશે. જીંદગી
 ના સવે નીંહો નાખુદ થશે, અને કોઈ પણ તુને જીવતી ગણશે
 નહીં—પછી જેવી બામદાદ પડશે, અને ઉલટ ભરીઓ વરરાજા પા-
 રીસ તારી ભેટ લેવા આવશે, ત્યારે તુંને મુએલી જશે તેથી મોટો
 શોર મચી રેહશે. અને તુંને આપણાં દશના રવઈઆ, પ્રમાણે

હંચા પોશાકમાં લપેટી જ્યાં તારા વડવાઓની કબર છે ત્યાં બોય-
રામાં તુને ગાડશે. એવી હાલતમાં, જુલ્યટ; તુને આખા ૪૨ કલાક
કાહડવા પડશે. તેટલામાં હું તરત રોમ્ચોને ખબર પોંદુચાડશું. કે
તમે બનનેના મેલાપ ખાતર એવી તદ્દ્યોર મેં કીધીય, તેથી તે
માનચુઆ છવ લેતા છુપા વેશમાં આવશે. ત્યારે હમે એકજણ
તુને કબરમાંથી કાહડશું. અને પછી, તારા ધણી સાથે માનચુઆ
તું જતી રહેજે એ પ્રમાણે તું કરે તો તારો છુટક થાય, પણ કરતી
વેળા છાતી અને હીંમત નોંધએ.

જુલ્યટ—નેક મારા બચાવનાર મને આપ, જલદી આપ;
હીંમત બાળે મને વધારે ના પુછ.

લોરેન્સ આ કામ પુર સંભાળ અને મોટી હીંમતથી કરજે
એટલે તું પાર પડશે. જા હવે તું સીધાર, ખોદા તારો નેજ્યાન
હોજો, હું તેટલાં એક મારા સાક્ર મીત્ર સાથે રોમ્ચો ઉપર આ
ગોઠવણની ચેતવણી તું કાગજ તરત લખી મોકલાઉંચ.

જુલ્યટ—મોહ્યત મને કહવત આપશે, અને તે કહવતથી
મને મદદ મળશે. મોટા ઉપકાર સાથે તારી હું રજા લેઉંચ.

(જતી રહેછે.)

અંક ચોઠો

દેખાવ બીજો

કેપ્યુલેટના ઘરનો એક ચોરડો

કેપ્યુલેટ, લેડી-કેપ્યુલેટ, દાસી અને ચાકર.

કેપ્યુલેટ—અહીંઆં આવ. (ચાકરને) લે; આથે મેં નામ લ-
ખ્યાંય તે પ્રમાણે મેજબાનોને તેડું કરી આવજે.

ચાકર—વારું સાહેબ. (ચાલતો થાયછે)

કેપ્યુલેટ—કાલને વાસતે ૨૦ ચપરખંદા ચાકરો શોધી લાવજે,
જેઓ મેજબાનોની મેનીજ અછી રીતે કરી શકે તેવા.

ચાકર—હા, સાહેબ, ચાકરો તો એવા લાઉ ચપરખંદા કે

સઘલા મેજબાનોની ચાકરી સારી પજે કરે તેવા, ને સંધું સાફ મુકતો એવું કરે કે જરા કંઈ ઘેરમાં રેહવા નહીં દે.

કેપ્યુલેટ—એટલે !

ચાકર—એટલે સાહેબ કચરો, કચરો જરા રેહવા નહીં દે.

કેપ્યુલેટ—તું જ હવે જલદી તલાશ કર.

ચાકર—તલાશ કરે તેની આગમજ એક ગલાસ ચહડાઉંતો કામ કરવાનું બરોબર સુજ મડે. (ચાકર જાય છે.)

કેપ્યુલેટ—કાલને વાસતે આપણને ઘણીજ જરૂર શાની છે? જીવ્યટ આવી કે? એ ક્યાં લોરેન્સને ત્યાં બંદગી કરવા ગેઈચ કે?

દાસી—હા સાહેબ, ત્યાંજ ગેઈચ. (એટલામાં જીવ્યટ આવે છે.) લેઓ, એજ આવી, જીવ્યટ હવે એના મોહડાં ઉપર લોહી વાણી કેહવું આયુંચ.

કેપ્યુલેટ—કેમ ફાટેલ છોકરી, ક્યાંથી આવી? તારું મગજ હવે ઠંકાણે આયું કે?

જીવ્યટ—મેહરબાન પીતા, મારી હટોલાઈને લીધે હું મનમાં બહુ પસતાઈ, તેથી ખુદા લોરેન્સને ત્યાં જઈ બંદગી કરી તે સાહેબની માફી માંગી આવી. તે સાધુએ મને ખુબ ડપકો દીધો, કારણ તમારી મરજીની સાંખે હું થઈ; હવે તમો નેક પીતાને પગે પડી માગી લેઉંચ કે મારો તકસીર માફ કરો, ઝોદાબી માફ કરેને તમોબી માફ કરો, હવે પછી તમારી મરજી બાહલ રાખવાને સુકશ નહીં.

કેપ્યુલેટ—ત્યારે ચાલ, પેલા ઉમરાવજીદાને તેડું મોકલ; ને તેને એ વાત કેહ હું તો કાલે ખચીત તમારાં લગણુ કરનાર છું.

જીવ્યટ—હું લોરેન્સનાં મકાનમાં ગઈ હતી ત્યાં તે નામવરની મુલાકાત થઈ હતી, અને મેં તેને ખુલાશો કરીને મારો વિચાર તેને કહી જણાવ્યો હતો—પણ વાતચીતમાં જેમ ધીજે તેમ તેની સાથે અંદાજથી મેં વાત કીધી હતી, તે મારે જણાવવું જોઈએ.

કેપ્યુલેટ—બરોબર, તે તો તે ઠોક કીધું, એમાં હું કંઈ તુને ડપકો આપતો નથી.

જીવ્યટ—દાસી; મેહરબાની કરી ચાલ, કાલને વાસતે કપડાં અને સણગારની સઘળી તૈયારી કરીએ.

લેડી-ફ્રેન્ચુલેટ—ઝટલી ઉતાવળ શું છે? કાલે થઈ રહશે.

ફ્રેન્ચુલેટ—નહીં, નહીં, જુલ્યુટ ફેડુચ ત ખરેખર છે, અગાઉથી તૈયારી કીધેલી સારી છે, કાલે દેવળમાં જતી વેળા બધું કરવા જવા નાં હતાં? (જુલ્યુટ અને દાસી જતાં રહ્યાં.)

લેડી-ફ્રેન્ચુલેટ—હવે રાતખી પડવા આવીય, પણ આપણે ખાનાને વાસતે આગમજથો ગોઠવાણ કીધી નથી, તેથી કાલે આપણને દોડાદોડ કરવી પડશે.

ફ્રેન્ચુલેટ—છટ, છટ, તેની કંઈ ચીંતા નહીં. રાતો રાત આપણે તૈયારી કરી મુકશું. ખાનાને લગતી ગોઠવાણ તો હું સારી રાત જાગીને કરશ, પણ જાઓ, અને જુલ્યુટનો સોલેસણગાર તૈયાર કરાવો, હું હમણા જાઉં એ પેલા વરરાજની બેઠ લેવા, અને તેને પણ આવતી કાલની તૈયારીની તાકીદ કરાઉં, આજે મારું હૈકું ખુશાલીથી છક થઈ ગયું. કારણ આ ફ્રાટલ છોકરી આપો આપ નરમ થઈ ઠેકાણે આવી. (જતાં રહ્યાં.)

અંક ચોથો.

દેખાવ ત્રીજો.

જુલ્યુટનો ઓરડો.

જુલ્યુટ અને દાસી

જુલ્યુટ—હા, એ પોશાક ઘણાજ ઉંચો અને શાલઘતો છે, એમાં શક નહીં. દાસી, આજે મને મારા ઓરડામાં એકલી સુવા દે, હું જોદાના આશીરવાદ માંગવાને બંદગી કરનાર છું, કારણ તું જાણેય કે હું કેટલો વાર હુટીલી અને એમદબ બનીતી.

(લેડી-ફ્રેન્ચુલેટ આવે છે.)

લેડી-ફ્રેન્ચુલેટ—કેમ જુલ્યુટ, તે સમગ્રી તૈયારી કીધી? તુંને કંઈ હવે મારી મદદની જરૂર છે?

જુલ્યુટ—નહીં મેહરબાન માતા, કાલને વાસતે મેં બધું નક્કી કરી રાખ્યું, પણ મેહરબાની કરી આજની રાત દાસીને તમારા

ઝીરડામાં સુવા દેજો, તમને જરૂર પડે તો અરધી રાતે કામ આવે, એનું તમને ઘણું કામ પડ્યા વના રેહનાર નથી.

લેડી-કેપ્યુલેટ—હા, ત્યારે તો ઘણુંજ સારું, ચાલ દાસી આજની રાત મારી આગળ રેહ.

(લેડી-કેપ્યુલેટ અને દાસી જતાં રેહછે.)

જુલ્યટ—દુન્યાં ! હા, દુન્યાં ! તુને કરેંચ હવે છેલી સલામ. ઝોદા માલમ હું ફરી સુરજનું અજવાળું જોઈ શકશ કે નહીં—અત્યારથીજ મારી નેસીમાં ધુજરી આવેચ—ચાલ, આવ સીસી, તું શીશી ખુબી રાખતી હશે તે ઝોદાને ખબર ! પણ કદાચ આ દવાની અસર નહીં થઈ તો ! શું હું સવારે પારીસ સાથે પરણવાની કે ? નહીં, નહીં, એમ કંઈ બનનાર નથી. આએ તેના અટકાવ કરશે. (ખંજર ખતાવેછે) પણ એમાં બુઢા લોરેન્સે કદાચ મને પાર કરી નાખવાની મતલબથી કંઈ જોર ડોહવીને ભરખું હોશે ત્યારે ! વખતે તે એમ ધારતો હશે કે મારાં લગન એકવાર તેની મારફતે થયાં તે છતાં ફરી લગન થાયતો તેને પોતાને પણ હીણું લાગે, તે અટકાવવાની નેમથી મને ઠાર કરી નાખવા ચાહતો હશે ત્યારે ! અરે ઝોદા મારું શું થશે ! પણ નહીં, હું નહીં ધારતી કે તે એવો પાક દાનાવ મરદ થઈ એવું પાપી કરમ કરે. નહીં, એમ કંઈ બનનાર નથી, મારી પક્કી ખાતરીછે. અથવા બીજો એમ વિચાર આવેચ કે હું જગરત થઈ તે છતાં રોમ્યો મારી મદદે આવી નહીં પુગે તો અંધારી ને ગધાતી કબરમાં હું તો ગુંગાઈ તરફીને મરી જવશ, યા કદાચ જીવતી રહી તોખી કબર મધેનો ઠરામણો સંઘલો દેખાવ જોઈ મારું મગજ ખરી ગયા વના રેહનાર નથી, અને હું ધાસતીથી એકદમ ચીચીયાહી પાડશ તો લોક સમજશે કે કબરમાં ભુત છેડાયાચ, તેથી દાડાદોડ ને મોટો ગભરાત મચી રેહશે. હવે જે બનવાનું હશે તે બનશે, પીધા વગર તો ચાલે નહીં, તકદીરમાં જે લખ્યું હશે તે બનયા વના રેહવાનું નથી. (તમાચીરે તરફ જોઈને) મા બાપો, તમારાં બચ્ચાંને જખરદસતીથી તેઓની મરજ નહીં હોય તેવે ઠંકાણે પરણાવવામાં જપણું દેઓ તો શેવટે મારા જેવો ખરાબી તેઓ ઉપર નીપજવા-

ની, પાતો તે જોકું કબેશ અને કુંસંપમાં દાહડા કાહડવાનું; પણ હવે જાજી બોલવાનો વખત નથી. રોમ્મો, રોમ્મો, તારે ખાતર-
(પીઈ જાયછે અને બોહાણા ઉપર પડેછે)

અંક ચોથો.

દેખાવ ચોથો.

કેપ્યુલેટનો હાલ.

(લોર્ડ અને લેડી-કેપ્યુલેટ બેઠેલાં જણાયછે.)

(દાસી આવેછે રડતી રડતી)

દાસી—અરર કંમબખી, કંમબખતી!!

લેડી-કેપ્યુલેટ—શું છે શું?

દાસી—જુલ્યટ ઉઠતી નથી, બોલાઈય તો બોલતી નથી, ન થંડગાર થઈને બીહાણાપર પડેલીછે; આંખ ઉગાડીને જતી નથી. સાંભલતીબી નથી, એતો સવારે ઘણી સકારી ઉડવાની હતી, તથા વાર જોઈ જોઈને હું એના ચોરડામાં ઉડારવા ગઈ, પણ એતો મુઠ્ઠું થઈને પડેલી છે!

કેપ્યુલેટ—અરે ખોદા અફશોસ! એ તું શું બકેય!

લેડી-કેપ્યુલેટ—દાસી, તું શું અત્યારથીજ દેવાની બની કે? એવી શું વાની કાહડેય!

દાસી—અરે મેહરબાન દુઃખપર ડાહમ કાંય પાડોય, જલદી આવીને જુઓનો જુલ્યટ મલે નહીં. ઓ જુલ્યટ! છટ, છટ. ઓ મારી લાડકી બેઠી, મેં તુને નાનપણથી પાલીતી!

કેપ્યુલેટ—(પોતાની ધણીઆણીને) તમે જાઓ જલદી. જુઓ શું છે! હું આયો તમારી પછવાડે.

(લેડી-કેપ્યુલેટ અને દાસી જતાં રેહ્ય અને ચાકર ધાંધલમાં આવેછે)

ચાકર—સાદુબ, પચીસ વાણી ટેબલ ઉપર બરોબર બીરાજશે નહીં, બે ચાર નવી જાતની મીઠાઈ વધારવી જોઈએ.

કેપ્યુલેટ—બહી તારી મીઠાઈ ને બહીઉ સઉ નાખી દે

ભરતીમાં, બધું મારે મનથી જાહનમમાં ગયું. તું ઉઝા રેહજે હું
આહથ. (પ્રસીઆ અંદર જાય)

આકર—એ આજે છે શું? અત્યારથીજ શેઠના તો મીઠાજ
ગયો, હજુર તો સવારનું પોહરછે, ત્યારે રાતના ખાનાની ઉપર
તો શેઠ આકળા ભૂત થઈ જવાના. એકપુરી પોરીના લગન કરતાં
સહ એટલાં ગભરાયાંય તો એ ચાર પોરીઆંબોનાં માથાં ઘોવાં પડતે
તો પેહલું તો શેઠનુંજ માથુંજ ફરી જતે.

(એટલામાં ફાયર લોરન્સ આવી લાગેચ)

લોરેન્સ—ક્યાં ગયા શેઠ, દેવળમાં જવાની તૈયારી કીધી?

આકર—અરે શેઠનું આજે ઠંકાણું ક્યાંછે? તેવણ તો અત્યા
રથીજ અકળાઈ ગયા.

લોરેન્સ—ભલાં માણસે લગનને અવસરેતો એમજ હોય.

(એટલામાં કેપ્ટુલેટ તથા લેડી—કેપ્ટુલેટ આવે.)

કેપ્ટુલેટ—હા, હા, કેહવો માહો બનાવ! કેહવો નાપેકાર દીવસ!

લોરેન્સ—કેમ સાહેબ, શું છે? જુલ્યુટ દેવળમાં જવાને તૈયારછેકે?

કેપ્ટુલેટ—દેવળમાં જવાને તો તૈયારછે, પણ ત્યાંથી પાછો
ફરવાનો નથી. (પાર્સિસ આવે.)

હા, એટા, આજે તારા નેકાને નેક દીવસ. ને ગેઈ રાતે
નાપેકાર ડુતારો જમ, વાહલી જુલ્યુટને ખેચી ગયો, એકદમ.
ત્યાં તણીનું ખાલી ખાખું પડેલુંછે, જો. યો વાતો જોઈ! મારા
પ્રહાપાના વખતમાં તું મને એકદમ છોડી દઈ જતી રહી! તું હ-
વડે ક્યાં હોશો તારું નેક દીદાર હવે હું ક્યાં જ્વેશ!

પાર્સિસ—અફશોસ! કેહવો ઉત્તર ભરીઓ, હું આજે આચો!
કેહવી ખુશાલીને શાહદી રામશનીની મેં વકી રાખીતી! તેના
બદલામાં આજે કેહવો ઉત્તરો અને અર્ચંતો ખેદ! કેહવો ઉડો
ઘાહ! કેહવી નાસોપાસ! સ્વપનામાં પણ સાંભલીતી નાં!

કેપ્ટુલેટ—ઓ આજના દોજખી દીવસ! ઓ માહપુરા માસ!
ઓ વેરી વરસ! ઓ જેહરી જમાના! મુજ પુઠાને ઘાત આપવાને
તમે સર્વ સંગાત મળ્યાચ! અફશોસ! અફશોસ! મારું એક પુરું
બચ્ચું! શાહદીરામશનીને વાસતે કરી રાખેલી સઘળી તૈયારી હવે

મોહત અને મોહતમની તૈયારીમાં કામે લગાડવી પડશે ! એ કેહવો ગજબ ?

લોરેન્સ—બસ, બસ, બસ, સાહેબ, આપણી મોહતમથી તે મુ એલી કંઈ જીવતી થનાર હતી ? તકદીરના લેખ કાંઈ તદ્દખીરથી મટનાર નથી, વાસતે નેક જીએરગ શેઠ, હવે તે સાહેબનું નામ દઈ, સ-જુરી પકડો, અને નસીબને તાજે થાઓ. ચાલો ઉઠો, તે હુકતાળા કે જે સદાજ રોડે બજાવેકે, તેની ભકતી કરી વાળાંના ગંભીર અ વાજ સાથે તેણીની લાસને દફલાવવાની ક્રીયા કરીએ.

(મોહતમનું ગાયબુ ગાયકે ને અંદર બાયકે, પછી કમરરતાન તરફ લાસ બંધને સધનાએ વાગ્ગનો ગભીર આગજ સાથે દફલાવા જતા દીસેએ)

અંક પાંચમો

દખાવ પેહલો

માનચુઆ શેહરનો એક મોહલો.

(રોમ્મો દખાવ થાયકે)

રોમ્મો—આહા ! કેહવો ખુશનુમાં સ્વપનો ! જો તે ખરોજ હોય તો ખચીત કંઈ ખુશ ખખર આવી પોંહચવી જોઈએ— મને સ્વપનો એવો આવ્યો કે મારી વાહલી જુલ્યટ મને આવીને મલો; તે વખતે જોયય તો મને મુએલો પડેલો દીઠો, પછી તે-ણીએ મને દાખીને મારા ચેડરા ઉપર ચુંભીઓ લીધો, કે જેથી મને તરત ગરમી આવી, અને જરા વારમાં હું જીવતો થયો. પછી તેણીએ મને એક ઊંચા તખત ઉપર ચઢાવી મને એક શાહ બનાવી દીધો. મોહબત ! જો મંકર મોહબત ! તારો જોજો અને સ્વપનો જોટલો ખુશાલી ભરેલોછે, ત્યારે તું પોતે કેટલી ખુશાલી રાખતી હશે ! (ચાકર આવેકે.) ઊલથાઝર ! ઊલ કેડવો ખખર વીરોના શેહરથી લાવેચ ! બુદા લોરેન્સનું કંઈ કાગજ લાવ્યોચ ? મારો બાપ સારી પએછે ? મારી જુલ્યટની કેહવી ખખર ? તે સારી પેઠે હોય તો બસ, જાણે મારા મનસે સઉ કોઈ સુખી છે. વાસતે ઊલ, જલદી જુલ્યટના સમાચાર કેહ.

ચાકર—સમાચાર, સાહેબ થું ફેડું, મારાથી જોલાઈ શકાતું નથી. જુલ્યટ સુતીચ, મંડર ઉઘમાં સુતીચ, તેણીનું તન મઠી માં, દેવળના ચોકમાં પડ્યુંચ, અને તેણીનો જીવ સ્વર્ગમાં જઈ પુગોચ. સાહેબ (માથું કુટી) મેં પોતે, આંખે, નજરે જુલ્યટની કબર ઉપર મીનાગે જોયો. જે જોઈ હું ફેકે ફેક રડ્યો. જે કબરસ્તાનમાં તેણીના ખેશીઓ દતાયલાછે, તેમાંજ તેણીને પણ સુવારીચ; આ સમાચાર, ફેડતાં સાહેબ મારી છાતીમાં છરી લાગેચ, મારાં મગજમાં ઘુમરી આવેચ, મારી રંગે રંગમાં ધુનરી ચહડેચ.

રોમ્યો—ખરેખર ! તું ખરેખર ફેડ્ય ? ભુલતો તો નથી નો ?

ચાકર—તહીં રે સાહેબ, કસમ લઈ ફેડઉંચકે જુલ્યટની કબર હું પો ! આ આંખે જોઈ આચોચ.

રોમ્યો—અરે, હાય, હાય, ઓ જોલા ! આ દેહવો ગજબ !
એટલી વારમાં મોકો બનીયો, બનાવ એવો અજબ !
ઓ કરમ દુખ્વારો ! ભરમ તારો ભુડો સાંતી છુપો મારાથી,
અંચોયોલીયો, મોહબતનો મોહરદાર મારો સાથી !
હવે બલી જીંદગી મારી, બહો દેશ, ખેશ, સંસાર !
સર્વ આશ થઈ નાશ, ખરી આદેશ થઈ જોહાર !
હવે વેક, વશદાર નોકર, નથી મોહવો જરા વખત ;
વેળા જેમ વીતશે તેમ, સોગથી પડશે બહુ મખત,
જા, લઈ આવ, મારે વાસતે ખડીઓ કલમ ;
જો, સાંભજજે, કેહતો ના કદી ટોધને ભરમ.
વળી તૈયાર કર, બાડેનો એક ઘોડો તેજી તરત,
સેતાગીયા વીરના ચેહરની લઈ શકું મરત.
બનધું, તે બનધું, નથી કરવો વિચાર કે વાત,
કુચ કરી જાઉં ચૂપ ચૂપ રાતો રાત (ચાકર ગયા પછે)
ચોમ ! જુલ્યટ જગ ચોમ ! દોડતો આવેચ તારો દીનદાર,
કમરવાચ થઈ, જોડે તારો સુવા બનયોજે તૈયાર.
પણ ઉભાય એક કરવો તાઈએ મુજને તતકાળ,
અને ક્યે રેહજે બુદ્ધો એક ગાંધી કંગાળ,
તે રૂસા ખાતર પોંદ્યાડશે ખચીત મારી દાદ,
જોખમ, ડોકી ખાણ્યું, પોકારી મારું સાદ.
પૈસાની નો પીગલી ઝટ આપે થોડું ઝેર,
આ અભાગ્યા બાયગ ઉપર લેઉં મારું વેર.
(ખાણ્યું ટોકે.)

ગાંધી—(અંદરથી સાદ આપેછે.) એ કોણ, બારણું ઠોકેય ?

રોમ્યો—અરે ઉગાડ ઉગાડ, કંઈ વાતની ચોકસી સારું તુંને જરા મલબુત.

ગાંધી—અરે નિકળ, આગલ જા, ચોકસીની દુકાન એ નથી.

રોમ્યો—અરે ભાઈ, જરા પેહલે બારણું ઉગાડ, કંઈ તુંને કાયદો થાય તેમ કરવા આપોય, તારી જરી બુદ્ધિઓના ઉડાવ કરવા આપોય.

ગાંધી—(બારણું ઉગાડેછે) એ ઉડાવગીર કોણ ભાઈ તું ? કેમ શું માગેય ? સવાર નાશી ગઈતી ?

રોમ્યો—(તેના હાથ પકડી બાજુએ લઈ જાયછે.) જો અહીં આવ. હું એક ઘણાજ અગતના કામસર અત્રે આપોય, ને એવું આહુત્ય કે તેમાં તું મને ચારી આપશે.

ગાંધી—શું ચારી ? લોહડાની જોઈએય કે લાકડાની ? મારી પાસે એક હતી ખરી, પણ લાંબી ફેટલા ફુટ જોઈએય ?

રોમ્યો—અરે નહીં, મદદ, મદદ તારી માગુય, મારાં દુઃખને વીશે.

ગાંધી—હા, તો ભલા મનીષ બોલની કપારનો, તુંને ક્યાં દુખેય, એકજ આગરીએ પાર થાય.

રોમ્યો—હું ધારેય કે તારી આગરી ઠકાણે નથી.

ગાંધી—મારી આગરી ? મજબુત ચોહતાકુંતો મગદુર શું કે ઠકાણેથી ખશે, પણ જરા આગ બળશે તો.

રોમ્યો—મને તો કોઈ જગ્યાએ ટકટકીઓ મળેય.

ગાંધી—તકીઓ ભાઈ તારી પાસે ફાલતુ હેય તો એક આપજે, માથા તળે મુકવાતું કંઈ નથી, તેથી આનો તકીઓ કરેય (જોડા બતાવેછે) હું પણ એમ ના સમજતો કે એ તકીઓ ખરાબ, રૂના તકીઓ કરતાં બહુ ગુણગારો—રે છે તે ગરમ, ને આમડું છે થંડું.

રોમ્યો—(સમજીને) લે, આ ૪૦ ગીનીછે, તે તું લે, ન મને એક દ્રામ ઝેર આપ. તે એવું આપ કે તરત તેનો અસર પીનાર ઘણી ઉપર લાગુ પડે, અને છાંદગીથી કાયર થયલું ઘનસાન તે પીતાંને વાર જમીનદોસ્ત થઈ જાય.

ગાંધી—હા એવું ઝેર મારી પાસે છે, પણ નારે બાપા, મા-
રાથી તે અપાય નહીં.

રોમ્યો—કેમ વારં?

ગાંધી—આ શેહરના એવા કાયદા છે કે ઝેર ને કોઈ વ્યક્તાં
માલમ પડ્યું તો સરકાર તેને ફાંસી દીધા વગર રેહુ નહીં—ત્યારે
હું શું તારે લીધે મારો જીવન ખોડું!

રોમ્યો—અરે ખોદા! તું બુલ્બુ ખપ્પ થઈ, મંરવાથી એટલે
બીહુચ! વળી તારે વાસતે મોજમાજડુ તે કેઈ એવી સાંતી રા-
ખીય કે તું તે ભોગવવાની આશા રાખેય! બુખ મરો તારાં મોહ
ઉપર ગોવાહી આપેય, કંગાલોયત તારાં ચીડડાં મધેથી ચીમાઈ
જેચય, ગજગજના ગોખા તારા ગાલમાં ને ઉંડા ઉંડા ખોહ
તારી આંખમાં દેખાયય, તો હવે તું જીવી જીવીને કેટલું જીવનાર
હોતો? જો તારો દગલોજ, કંઈ ગાપચાંને ગાબડાંનીતો ગંત્રોજ નહીં.

ગાંધી—અરે એતો ખામખા હવા જવા આવવાના માર્ગો
રાખેલા છે, ભલાં માણુ તું શું સમજે—જેમ હવા ઇનસાનના શરીર
મધે વધારે પેવસ થાય તેમ સુખાકારીને તંદરેસ્તી વધે—જો,
(હાથ ધાલી.) આએ રક્ત દાબી પાંસણીમાં પવન જાય, જો,
આએ વાટે કંમરમાં, આએ વાટે બરડામાં, આએ વાટે શુઠાશમાં
ને છેક છેડે પગમાં, હવા ફરી વલી તંદરેસ્તીને સુખાકારી આપેય—જો,
પગ બંધાયત રાખું તો માંચે એકદમ ગરમીના પોલાદ ચહડી
આવેઆ વગર રેહુ નહીં; ને સારી તંદરેસ્તી મળે નહીં.

રોમ્યો—હા, હા, તંદરેસ્તી તો એવી સારી દીસેય કે આજ
કાલ તાકો ઘડી કરી નાખશે તેની મને ધાસ્તી લાગેય, ને વળી
તંદરેસ્તીની વાત કરેય.

ગાંધી—ભલાં માણસ, તું શું મને મારીબારી નાખવા આપોય કેમ?

રોમ્યો—હું તુને શીખવવા આવ્યોય કે આએ જંજાલ ભરેલી
જંદગી જેમ જલદી છોડી જઇએ તેમાં સુખ અને શોભા છે—તું
મંરવાથી બીહુચ, પણ તારો એક પગ ઘેરમાં ને બીજો પગ ઘે-
રમાં આવો પુગાય, તેના કંઈ વીચાર, કરી લાંબુ જીવવાનાં ફાંફાં
છોડી દે, ને મુજ ગરજવતની અરજ સાંભલા, આએ પૈસા લે, ને
મને પેલું ઝેર આપ.

ગાંધી—લાવ, જોઈએ, પૈધસાતો કાઢડ.

રોમ્યો—લે, લે આ સોનું, લઈ રાખ તારે ઘેર,
ઇતસાનના જ્વનનું ઝતકનું ઝેર. (પૈસા આપેછે.)

(જુલો કેલીમાંથી સોનાના સીકા કાઢડેછે, તેને જોઈ હરખાયછે,
પ્રાટી કરેછે, ચુંમી લેછે, અને આંખમાં ચાંપેછે, પછી પોતાના ચોરડા-
માં જઈ આવી એક તાની સીસીમાં ઝેર લાવી આપેછે.)

ગાંધી—લે, મારી ગરીબાઈને લીધે આપુંચ હો, મારી ખુશીથી
આપતો નથી. એ તું ખુબ હીલવાને પી જજે, અને જો તુને
વીસ માણસનું જોર હશે, તોખી જરા વારમાં લાંબો કરી નાખશે.

રોમ્યો—(સીસી હાથમાં ઉંચી ધરાવે) આએ ઝેર ! આહા !
એ કંઈ ઝેર નથી. ખરું જોઈએ તો મેં તુને આપ્યું ત ઝેરછે.
આએ ઝેર ત ઝેરને નહીં પાંડયે. એ પીલાં ઝેરે, દુનીઆમાં જેટલી
ખરાબી અને બધી બજબીછે તેનો હજારમો ભાગ આએ ચીજે
કીધી નથી, કે જે ચીજ આ શેહરમાં વેચવાની મનાઈછે. વાસતે,
જાણજે, આ છુડા, કે તેં મને નહીં, પણ મેં તુને ઝેર આપ્યુંચ—
હવે આવ (સીસીને ફેરવે) તું ઝેર નહીં, પણ મારાં અમરત ;
જુલ્યટની કબર આગલ તારો ઉપયોગ કરે. (રોમ્યો જતો રહેછે.)

ગાંધી—પાહુરે દાનાવ જુવાન ! તારા જેવાં બીજાં થોડાંક ગરાક
મને મલી જાયતો તણકો ! મારાતો છેડા ફરફાર થઈ જાય ! ઘેર
ખેડાં ઝેર લઈને સોનું આપી ગયો ! મારા તો માબાપ આવી
મલ્યાં ; હું તો જુવાન બની ગયો. સવારે ખુબ સેરવો ખેરવો
પીઈને ટટાર બની જઈ. હવે એ ખુશાલી ખાતર, પોમીઆસને
ખોલાવાને તેની સાથે એક ગીત ગાઉ—(પોમીઆસને હાકમારેછે.)
(ખુશી થતો યતો ચાલી જાયછે.)

અંક પાંચમો

દેખાવ બીજો

લોરેન્સનું જુશુડું.—લોરેન્સ અને જોન.

જોન—(ખારણું કોંકેછે.) લોરેન્સ, લોરેન્સ ખારણું ઉગાડ.

લોરેન્સ—એ કોણ જોન કે ? (ખારણું ઉગાડી બાહર આવે.)

કેમ ભાઈ, માનયુઆ શેહરથી કોહવા સમાચાર લાચો? રોમ્ચોને નળીઆ! પેલી ચીઠ્ઠી આપી? તેના હાથનો કંઈ પાછો જવાબ લાચો હાય તો મને આપ.

જોન—અરે ભઈ, હું એકલો હતો તેથી આપણા પંથના એક ગરીબ સાધુનો સાથ મને મળ્યાથી હોમોએ સાથે જવાનો ઠરાવ કીધો. પણ કુચ કીધા આગમજ તે જ્યાં એક ગરીબ દરદીને જોવા ગયો હતો ત્યાં હું પણ ગયો, ને પછી સાથે બેઠજણ જેવા ઘેરની બાહર નીકલોએચ, તેવાજ સરકારના સીપાઈઓએ પકડીને હોમોને કેદ કીધા. કારણ એવું જણાવવામાં આવ્યું કે જે ઘરમાં હોમો ગયા હતા, ત્યાં ઉડતો રોગ ચાલતો હતો, અને એવાં મકાનમાં જે કોઈ દરદીની આગળ જાય તેને વીસ કલાક વેર એક અલાધા ઓરડામાં રાખ્યા વગર શેહરમાં હાખલ થવાનો બંદીછે.

લોરેન્સ—ત્યારે પેલું કાગજ!!

જોન—એ અડચણને લીધે હું તો માનયુઆ જતો રહી ગયો. તેમજ કાગજબી રહી ગયું. જો તું કહેતો હોએ તો હવે જાઉં-- આ રહ્યું કાગજ. (બતાવેછે)

લોરેન્સ—(હાથ પગ પછાડી) અરરર કંમખખતી! ખાનું ખરાબ! સત્યાનાશ! હવે ગયલું શા કામનું--મોહકાન થઈ ગઈ હશે! રોમ્ચોએ ખરાબી કરી નાખી હશે! હવે થયું તે થયું. તું જલદી જા ને મારે વાસતે એક પરાઈ લાવી આપ! મને ઘણું જ જરૂરનું કામ છે.

જોન—ઠીકછે લઈ આવું. (જતા રહેછે.)

લોરેન્સ—હવે વખત થયો, જીલ્લેટને જગાડવી જોઈએ, પણ ઉઠશે ત્યારે રોમ્ચોને આ ગોઠવણની ખબર કબુલાત મુજબ નહીં પાડી, એવું જોઈ તે મારી ઉપર આસમાન ગગડાવી નાખશે. ત્યારે મને બહુ ખરાબ લાગશે, કે કબુલાત પ્રમાણે મેં મારું કામ નહીં બજાવ્યું ને મેં વીસવાસંઘાત કીધો. પણ જોઈએ, ફરોથી લખી રોમ્ચો ઉપર એક સંઘેસો મોકલાઉં, અને તે પોતે આવો લાગે તેટલાં જીલ્લેટને કબરમાંથી ઉઠાડીને મારો જીંદગીમાં લઈ આવું--તે બીચારી મુરદાઓની લાસની સંગાત પોતેબી જીવતા જીવત મુરદું બની રહી હશે. (જાયછે)

અંક પાંચમો.

દેખાવ ત્રીજો

એક કબરસ્તાન

(જેમાં કેમ્બ્રિજ વાળાઓની કબરો. અને જુલ્યટની કબર ઉપર બાંધેલા એક સુંદર મીનારો દોસેન્ડ, — પારીસ અને તેના ચાકરો કુલો અને મસાલ બધા દાખલ થાય છે.)

પારીસ—(પોતાના ચાકરને) અહીં આવ, તારી મસાલ મને આપ, ને તું જઈને દૂર ઉભો રેહ. કંઈ નહીં, મસાલ બુજવો નાખ; તે તું પેલા સરોવરના ઝાડના ઓથામાં ચીમાઈ ખેસ, અને દૂરથી જેવું કોઈ આવતું જાણાય તેવોજ સીસોડી વજડોને મને ચેતવાણી આપજે, લાવ આ કુલની ટોપલી મને આપ.

ચાકર—સાહેબ, અંધારી રાતે કબરસ્તાનમાં એકલો ચીમાઈ ખેસવાને મને બીહીક લાગેચ, પણ તમારો એવોજ હુકમ છે તે હીમત કરી જઉંચ. (જતો રહે છે.)

પારીસ—(જુલ્યટની કબરની સાંધે ઉભો રહીને.) મધુર ગુલાબી કલો, તારું પવિત્ર બીજાનું આ કુલોથી વધાઉં, મધુર કબર, તારાં પેરામાં પ્યારી જુલ્યટનાં હાડ આરામ પામેલાં છે, તેઓને આ છગરના હેતથી, આ કુલોની ભેટથી અરપણ કરું છું. ઓ જુલ્યટ ! અરંધી ઘડી ખાતર તું મારી સાથ જોડાતી અઠકી મોંહુતના ક્ષાદામાં પડી ! ઓ તું ફરેસતાઓના ઊંડસતી મકાનમાં જઈ બેઠેલી જુલ્યટ, આ ભેટ મારી તું બાહલ રાખજે, અને પ્યારા પારીસની મોહબતની ઇધાની તરીકે આ મધુર પમરાઈ તું પામજે ! ઓ મીઠી માશુક, આ કબરમાંથી કાન ધરી મારા શબ્દો તું સુનજે. (સીસોડો વાગે છે) કોઈ આવતું હશે, પેલાએ સીસોડી વજડી ! અજબ અત્યારે એટલી રાત્રે અહીં કોઈ આવતું હશે ! એ કોણ નાપાક પોતાના પાપી કદમથી આ પવિત્ર જગોને અપવિત્ર કરવા આવતું હશે ! વળી મસાલની ધમક સાથે કોઈ ધસીઉંજ આવેચ !

(રોચો અને ચાકર મસાલ અને કોવાડી સાથે દાખલ થાય છે.)

રોમ્યો—લાવ, આ કોવાડી અને પરાઈ મને આપ, ને લે આ કાગળ, સવારના પોહરમાં જઈને મારા બાપને તું આપજે, લાવ આ બતીબી મને આપ, ને જા; આ જગોથી તું કુંચ કરી જા, જો ઉભો રહ્યોય તો ખરાબી થશે. મને જે કરતાં જોયોય અને સોંભળ્યોય તે તારા પેટમાંજ રાખજે, હું અત્રે આવીને શું કરવા માગુંચ તે તું જાણેય? મારી મતલબ એવી છે કે મારી માથુક જે એમાં ઠઠાયલી છે તેનું મોહકું છેલીવાર જોઈ લેઈ, અને મોહાળ તની ઇધાની તરીકે લગનની વેળા મેં જે વીધી તોણીને આપી હતી, તે તોણીને આંગવેથી કાઢી લેઈ. પણ તું જા હવે; તારું ઉભું રહેવાનું કાંમ નથી—અગર તું મારી મરજી ઉપરાંત કેથે ચીમાઈ ને ઉભો રહેશે તો ખોદાના કસમ લઈને કેઈંચ કે આએજ કબ-સ્તાનમાં તારાં હાડકાં વેરાઈ જશે, અને જુબી કબરનો તું બોગ થઈ પડશે.

ચાકર—તમારા હુકમને તાજે થઈ હું જતો રહેઉંચ. તમારા કામમાં હું કંઈ ખલલ કરનાર નથી.

રોમ્યો—જા, મારા વફાદાર નોકર જા, તું સુખી ને સલામત રહેજે.

ચાકર—(ચાલતો થાય છે) ગમે તે બને હું તો રોમ્યોની મેહરબાની ખાતર એને છોડનાર નથી, એટલામાં કેથે ચીમાઈ એસું એના બોલવા ઉપરથી મને એવો શક અને વેડમ આવેચ. (જતો રહે છે)

રોમ્યો—(ગુલ્યટની કબર સાંજુ જોઈને)

એ તું કપટી કબર, મોહતતા ગર્વીષ્ટ ગર્ભસ્થાન !

નાથ નમોદ ને એદ ખરાબીના મહેલાં મકાન !

પૃથ્વીની મધુરમાં મધુર પેદ્યાયને આઈ થઈ મસ્ત,

વળી ખીજ એક બુકને ગળવા લાંબાવ તારો દસ્ત.

પેટું તારૂં ભરાયલું, જો હોય ઉરપુર ને ચોકાર,

તોખો મોહ તારૂં વકાશી માંહે રોમ્યોને કર પસાર.

(કબરનું બારણું તોડવા જાય છે)

પારીસ—અર ! એ કોણ ? પેલો રોમ્યો ! એજ મગરૂબ દેશની કાળ કાહડેલો પોરીઆ, જેણે મારી માથુક જુલ્યટના પીત્રાઈને કાર કીધો, અને તેના ગમમાં તે ખીચારી મરણ પામી, એ વળી તકદે તાજે આ ઠંકાણે અરધી રાતે આ મુએલાંઆને હીંજુ લગાડવા

આચોચ; હવે એને છોડવો નથી. (રોમ્યોના આંગળી પર ધસીઓ જાય છે)
સખુર ઓ ચંડાલ, મોહત પછી પાણુ વેર લેવાઈ શકાતું હશે?
તું તરીપાર થયલા ગુનેગારને પકડવો જોઈએ. બોલ તું મારી સાથ
આલેચ કે નહીં, હું તુને જીવતો જવા દેનાર નથી.

રોમ્યો—હું જીવતો રેહવા માંગતાજ નથી, અને તેથીજ અ-
હીયાં આચોચ. ભલા જવાન, જા, એક જીવ પર આવેલા જીવડાને
નાહિકે ના છેડ. મને છોડ, ને તું દાડ, આહીંથી ઝટ જતો રેહ. આ
નીચે આસપાસ દટાયલાં ઉપર નજર કર, અને ધાસતીનો માર્યો
અહીંથી? ધસીઓ ચાલી જા. હું વીનંતી કરી કેહુંચ કે મારો પીતો
ઉકલાવી મારી ખાંદ ઉપર જે એક ખુનનો બોજો છે, તે બેવડો
થવા ના દે. વાસતે જા, જલદી જતો રેહ, અને ઘેર જઈ એમજ
માનજે કે એક ઘેલા માણસની દયાએ તુંને ઘેર સહીસલામત મોકલેચાચ.

પારીસ—ફટલ, પોરીઆ, પાપી, તારી સેઘળી સખુનદરાજને
હું ધીકારુંચ, અને તું અપરાધીને હું છોડનાર નથી; હું કંઈબી
સમજનાર નથી.

રોમ્યો—તું સમજનાર નથી તો આએ તુંને તરત સમજવશે
(તેઓ માગમારી કરે છે)

પારીસનો આકર—અરર, એ બેઉ જાણ મારામરી કરેચ, હું
જઈને ચોકીદારને બોલાવી લાઉં.
(જતો રેહ છે)
(પારીસ ધ્રાવજ થઈ નીચે પડે છે)

પારીસ—ઓ બોદા ! હું મારચો જાઉંચ ! ઓ ભલા માણસ,
તુંજમાં જો દયા હોયતો મારો વાહલી જુલ્યટ જોડે મને નાખજે.
(મરણ પામે છે)

રોમ્યો—જુલ્યટ જોડે ! હા, હા, અરેખર જુલ્યટ જોડે !
નોતમ્મિ જરા અજવાળું તો પાડું એને મોહડે!
(બીજી મોહડું જોય છે.)

હે ! હે ! ગરીબ ખીચારો પારીસ ! મરકુથોનો મગો !
નયો મેં કીધો તારો ઉપર કંઈ પણ દગો;
મમજરી તને કહ્યું, પણ સમજ્યો નહીં લગાર,
માન આપી કહ્યું, પણ માન્યું નહીં પલવાર,
તાણુ કરી તણાઈ ગયો, ખર લેતાં બોહાર થયો,
ધસડતાં પોતે ધસડાઈ ગયો, મારતાં પોતે મરણ ગયો.

અરે ! પણ જુલ્યટ વીથિ એટલું તને લાગું શાથી !
 જુલ્યટ મોહરદાર મારી, વજાદાર મારો શાથી !
 પણ હા, જોઈ અત્રે એને, હવે આવેચ મને વિચાર,
 જુલ્યટ સાથ પરણવા એ હતો ઉમેદવાર,
 કહ્યું હતું મારા આકરે, એજ રીતે એકવાર,
 મેં તેના બોલ ઉપર જરા ન રાખ્યો આધાર,
 પણ સામેલી પોતેજ આવી પારીસે બેથક,
 નેકા કરવા જુલ્યટ સાથ ધરાવતો હતો હક.
 પણ શું એમ બનતે ? પરણે જુલ્યટ તેનો સાથ ?
 કદી નહીં, તે વજાદાર આપતે પોતીકો હાથ.
 જમીન અને આસમાન સાથે મળી કરતે જુલમ,
 માખાપ, સગાંવાહલાં સર્વ ગુજારતે સીતમ,
 પણ જુલ્યટ હીલતે નહીં—ઉભી રહેતે ઉસ્તવાર.
 હૈયાં મધે હેતનો, ખરો રાખતી હતી અંગાર !
 હવે જુલ્યટ, શું કેહ્ય, જરા બોલેચ નોકલી બાહર !
 જોવાને તેવો હશે મોહપર ખુબસુરતીનો બાહાર !
 ચંડાલ મોંહત કદાચ પડ્યું છે તું જ પર મોહીત,
 ખીજતી ખુબસુરતીપર તે રાખ્યું હશે પ્રીત.
 તે છોડનાર નથી છુટી પોતાના પાસામાંથી પલવા,
 તે રાક્ષસ પોતે બન્યો છે તું તાજુક નારીનો ચાર !
 હવે વેળા વીતેચ વ્યર્થ, શા મોટે કરેં દોલ,
 તૈયાર થાઉં અત્રે સુવા, કાણ કરી દીન.
 હવે આંખો, જોઈ લેમ્મો છેલ્લું, હાથ હલી લેમ્મો છેલ્લા,
 હવે હોટ ભણી લેમ્મો બડતી, વાહલી જુલ્યટ વીથિ વેહલા.
 (સીસી કાહરું છે.)

હવે આવ વરુ કડવી તું, છે તુંજ છેલ્લો ભોમ્મો,
 માગે છેલ્લી મદદ તારી, રવડતો રડતો રોમ્મો.

(પીએચ)

બુઠા ગાંધી, બોલવું તારું સામેત થાયચ ખરેખર.

દવા તારી સમતકારી રંગે રંગમાં કરેચ અસર.

(પડીને મરણ પમે છે.)

(જરા વારમાં કબરસ્તાનને ખીજે છેડેથી લોરેન્સ એક શનસ અને
 જોદવાના હથીઆર લઇને આવે છે.)

લોરેન્સ—કપર ઓળગતાં ઓળંગતાં, અને ઠોકડાતાં ઠોકડાતાં હું તો થાકી લુપ્ત થઈ ગયો. અરે, પણ પેલું કોણ ? અરધી રાત્રે અહીંકોણ ! એ કોણરે ભઈ તું ?

(રોમ્યોના ચાકર બેલથાઝરનું મોહકું શનમની રાશનીથી નોંધે)

બેલથાઝર—એતો હું છેહીં, જેને તમે સારી રીતે ઓળખો ચ અને ચાહોચ તેનો ચાકર.

લોરેન્સ—કોણનો રોમ્યોનો ! ભલામાણસ, જલદી કહેની ! પણ રોમ્યો ક્યાં છે ? (પ્રુળ આતુરતાથી)

બેલથાઝર—જુલ્યો પેલી બલતી મસાલ ત્યાં પેલો કપરની આગળ ખેઠેલો છે.

લોરેન્સ—ચાલ, આપણે એની આગળ જઈએ; તું અહીં શું કરેચ ?

બેલથાઝર—નહીં સાહેબ, મારાથી બીલકુલ અવાય નહીં, એણે મને જતો રેહવાનો હુકમ કીધો; તોબી હું અત્રે ભરાઈ ખેઠાચ— એ જો મને જોયતો એકદમ ઠાર કીધા વના રેહ નહીં.

લોરેન્સ—ત્યારે હું જાઉં, મનેબી ધાસતી લાગેચ કે ભલાં માણસે રખેને કંઈ માઠા બનાવ બનાવી દીધો હોય !

(આગળ જાયછે; રોમ્યોને પડેલો જાયછે)

લોરેન્સ—રોમ્યો !! અરર ફીકો ફૂક થંડગાર !! ન આએ કોણ ? લોહીથી ગરકાવ ? પારીસ ! અરે તોઆ ! તોઆ ! આએ અંધારી રાત્રે કેહવો અફરોસ ભરેલો બનાવ ! પણ જુલ્યટને તો જાઉં. (અંદર જાયછે) ચા ખોદા, એતો, હોલેચ, આંખ ઉગાડેચ.

(જુલ્યટનો હાથ પકડી કપરની બાહર લાવેછે)

જુલ્યટ—ખોલ, મારા બંચાવનાર, જલદી કહે, મારો સરદાર, મારો ભરથાર, મારો રોમ્યો ક્યાં છે !

લોરેન્સ—બાઈ, ધીરજ ધર, હું તુને બધું કેહુંચ, પણ પેહલાં તું અહીંથી ચાલ, અગરજે આપણે વધારે વાત કરશું તો સંપ હાઈ જઈશું.

જુલ્યટ—નહીં, હું આ જગોએથી ખસનાર નથી, પેહલે મને કેહ કે મારો રોમ્યો કેમ અને ક્યાં છે ?

લોરેન્સ—બાઈ, મેં તો મારી બનતી કાશેસથી રોમ્યો ઊપર પેગામ મોકલાવીઓ, પણ માઠાં ભાયગે ન ધારેલી અડચણ આડી નડ્યાથી તે પેગામ વખતસર જઈ ન પોહુચ્યાથી મારો મેહનત અને ગોઠવણ સઘળી બરબાદ ગઈ.

જુલ્યટ—ત્યારે પછી ?

લોરેન્સ—ત્યારે માઠા બનાવ બન્યો (માઠું કુટાંને) અફશોસ ! તેણે તુને ખરેખર મરણ પામેલી સમજી તારી ઊપર મારણ કાઢી નાખ્યો. જો પેલો પડેલો છે—એ અને પારીસ ઊઊ. હવે, જુલ્યટ ઊલવાનો વખત નથી, તું ચાલ મારો સાથ આવ, હું તારો રસતા કરી આપું, અને તુને છુપી રીતે પવીત્ર નેગણોના મડમાં રાખું, જ્યાં તારી બાકીની છંદગી એકાંત અને શાંતપણે બીજા મેહનતપણીઓની સાથે ગુજરશે. જો મારી વાત સાંભળી ચાલતી થા, આંખે જગોએ ગડબડ સાંભળીને ચોકોદારે દાડી આવશે, ને આપણ બન્નેને પકડશે અને ધાસ્તોમાં નાખશે.

જુલ્યટ—હું તો અહીંથી જીવતી જનાર નથી.

લોરેન્સ—જો તકરાર કરવાનો વખત નથી, તું ચાલ નહીં તે !
હું ચાલ્યો. (ધાસતોમાં જતો રહે છે)

જુલ્યટ—તું જા, બેલાશક. અરે આંખે શું ! સીસી થાની ? એજ રોમ્યોએ ખાલી કીધી હશે ! (સીસી ઊપાડીને જોય છે) અરે ભલાં માણસ બધું પીઈ ગયો ? જરાબી નહીં રેહવા દીધું ? એક ટીપુબો નહીં ? તારા હોટને ચુમી, તે ઊપર જરાબી જેહુર લાગેલું હશે તે ચુમી લેઊં. (ચુમી લે છે) તારા હોટ જેવાને તેવા ગરમ જાણાય છે, તે શાવાસતે એમ કીધું વાહલા ભરથાર !!

(અંદરથી બુમો આવે છે, ચાલો ચાલો)

અરર ચોકીયાનો આવતા હશે ! મને તાકીદ કરવી જોઈએ. (રોમ્યોની કંમરે જ બંજર છે તે મેયાંનમાંથી બાહર કાઢી લે છે) આંખે, મારી દાદ લેશે ; અને મને ઠંકાણે પાડશે. એ! સુખ્યારાં બંજર ! દુખ્યારી જુલ્યટની છાતીમાં તારું મેઆન કર.

અપ્રશોસ, અપ્રશોસ, અપ્રશોસ મદ હજાર !

જલજો આ છંદગી, બલજો મંસાર !

જેનો માહાત્મ્ય ખાતર આગપર ખેંચો રંગ !
 મરણ મોટા બહાવ્યો મુસીબતનો ગંગ !
 જે નરની પ્રાંતનો રાખતો ઐત્તરો પેચાશ !
 તે મારે ખાતર કમોહતે પામ્યો પાતે નાશ !
 હવે જીવવું તેની પાછળ, કદી એમ થાય !
 હવે જુલ્યટથી એકલું આ જહાન મધે રેહવાય !
 આહા ! માખાપો, આ દુખ્યારો દાખલો જોઈ.
 પુત્રી પરણાવવામાં, કદી જાસતી ન કરશો કોઈ.
 જ્યાં નહીં મરણ ને માહાત્મ્ય, ત્યાં કો આપો લગન,
 પડશે તે નારી ઊપર મારી ગાશક વગન.
 રોમ્બો, રોમ્બો, ખરા ખાવંદ પકાદાર !
 મળશું આપણ બન્ને બાગેચેહસને દવાર !

(ખંજર મારી પડી બપછે.)

(એક ચોકીદાર પારીસના ચાકરની સાથે આવી જાય છે.)

ચોકીદાર—ખેલ, તેઓ ક્યાં મરાતા હતા !

ચાકર—પેલી ગમ, આવો બતાઉ. (આગળ બપછે.)

ચોકીદાર—આ જગો બધી લોહીથી ભીજીઈ ગઈય. અરર
 આએ કોણ ? એ તો રોમ્બો ? અહીં ક્યાંથી આવ્યો ! ને આએ ?
 જુલ્યટ ! જુલ્યટના મરણને તો આજે છે દાહડાખી થઈ ગયા.
 ને એના શરીરમાંથી તાજું લોહી ક્યાંથી નીકળે છે ! આએ કંઈ
 જખરો ભેદ ભરેલો બનાવ ! (ઐત્તરનાં એક ખીન્નો ચોકીદાર આવે છે.)
 જાતો, જઈને જલદી નામદાર શાહને આએ ખીનાથી વાફે કર;
 જતી વેળા માનદેગ અને કુખ્યુલેટવાળાઓનેખી ખખર કરતો જશે.
 (એક ત્રીજો ચોકીદાર રોમ્બોના ચાકરને પકડી લાવે છે.)

ત્રીજો ચોકીદાર—આએ રોમ્બોનો ચાકર, એને કખરરતાનના
 એક ખુણામાં સંતાયેલો પકડ્યો.

બીજો ચોકીદાર—ખખરદાર, સંભાલી મજબૂત પકડજે છો.
 ઠતો ના.

(વલી એક ચોકીદાર ખદા લોરેન્સને પકડી લાવે છે.)

ચોકીદાર—આએ બુદ્ધા આંખોમાંથી આંશું પાડતો હાથમાં
 કોવાડી પાવરો લઈને નાહસતાં પકડાયોય.

વહો ચોડીદાર—હા હા, એ પણ એ કામમાં સામેળ હશે એસાડ એનેથી.

(એટકામાં શાહ તથા તેના માણસો આવી લાગેછે.)

શાહ—આજે બડી બામદારે બુમાબુમ શાની પડી? ને એ બુનરજીને માડો બનાવ કોણથી બન્યો! સવારના પોહરમાં મને ઉંઘમાંથી ઉડયું પડ્યું.

(કેપ્યુલેટ અને લેડી-કેપ્યુલેટ આવેછે.)

કેપ્યુલેટ—લોકોની બુમાબુમ અને દોડદોડ ચાલી રહીય, તેનું કારણ સમજ પડતું નથી.

લેડી-કેપ્યુલેટ—કોઈ બોલેય કે રોમ્યો, કોઈ કહેય કે જુલિયટ, વળી કોઈ પારીસનું પણ નામ બોલેય, ને સઘળાઓ જુલિયટની કબર તરફ દોડતા જાયય.

(ચાલતાં ચાલતાં શાહનો આગળ આવી લાગેછે.)

શાહ—એ બનાવ શાથી બનીઓ તેની બોળ કીધી?

કેપ્યુલેટ—અરે જોદા! આએ તો આપણી જુલિયટ! જોયું એના બદનમાંથી તાવું લોહી વેહછે! આએ ખંજરથી એણે જખમ કીધા હશે, એનું મેઆન રોમ્યોની કમરે છે!!

(મોનટેગ આવેછે.)

શાહ—મોનટેગ, આવ જોતારા છોકરાના કેહવા પુરા હાલ થયા.

મોનટેગ—નામવર શાહ, પુરા હાલતો પુરા થયા મારા કે રોમ્યોના દશનીકાલ થવાથી મારી ઓરત ગંભમાં એટલી ગીરફતાર થઈ, કે તે ગંભમાં ગઈ રાત્રે તે મરણ પાંમી, એટલી ખરાબી છતાં વળી વધારે ખરાબી મારી ઉપર બાકી રહીય.

શાહ—જો પેલું કોણ? ત્યાં જો ખબર પડશે.

મોનટેગ—(માથું કુટીને) અરે અફશોસ! સદ હજાર અફશોસ! જેને જણ હતું તે રહી ગયો, ને તેને બદલે તું નોજુઆન બેટો આવ્યો ગયો! બપુનું માફ જીવતર.

શાહ—બસ, બસ, જે મુજો તો માથું ફાડયાથી જીવતો થનાર નથી. પણ હવે એ કમકમાટ ભરેલી કનનું કારણ શોધવા દેઓ; જોઈએ શક કોણ કોણ ઉપર જાયય, લાવ તેઓને અહીંમાં.

(જુદા લોકો-સને લાગેછે)

સોરેન્સ—(સર નીચું નમાવી) નામવર શાહ, ખરેખરે કંઈકેય ન શ્યાણેય નું. મને આપી કષ્ટ ન. આ બનાવમાં મિટી છે તારો બાપ, પણ પાપનો મારો હાથ તારી જવાનો કાચ.

શાહ—ત્યારે તું ખરેખર જેવી જાણતો હોય તે કહી દે કે જનુલ્યટોને પકડીને સજાએ પોંડ્યાડીએ.

સોરેન્સ—સાહેબ, રોમ્યો અને જનુલ્યટ વચ્ચે બાબતી મીઠા તેઓ જોકે દુશ્મનોનાં ફરજદ હતાં તેઓ દોલમાં પાક મોહબત પરસપર રાખતાં હતાં—તે મોહબત એટલીતો વધી ગઈ કે તેઓ મારી પાસે છુપી રીતે પોતાનાં લગન કરાવવા આપ્યાં; તેઓની દરખાસ્ત પેહલે મને વાંધા જોગ લાગી, પણ લાંબો વિચાર કરતાં મને લાગું કે એ લગન લાગાથી મોટો ફાયદો થવાનો—તે એ કે મોન્ટેગ અને કેમ્બ્રેલેટનાં કુટુંબો વચ્ચે જે ઝગડો ને કંકાસ ચાલ્યો જાય છે તે મટી જવાનો, અને મુલેહ થવાની. એ વિચારથી મેં તેઓના લગન કરી આપ્યાં, પણ લાંબો વખત ગયો નહીં, એટલા માં જનુલ્યટનાં માથાપે પારીસ સાથે તોળીના નેકા કરવાનો ખંદો બસત કીધો, જે જનુલ્યટ પાસે જખરદસ્તીથી બાહુલ રખાવ્યો. જનુલ્યટ બીચારો એ પ્રમાણે ફસી પડ્યાથી આપઘાત કરવાની તૈયારી પર હતી, તેવામાં મારો સલાહ લેવાઆવી. મેં તોળીને બંધાવવાની ચુકતી કીધી, અને એક જાતની દવા આપી કે જેની અસરથી તે એ દીવશ બેસુધ પડી રેહ, અને ત્રીજે દીને હુશ્યાર થાએ—પરીણામ તેથી એ નીકળે કે જનુલ્યટના બીજવર થતાં લગન અટકે અને તે પોતાના ઘાણીને જઈને મળે. પણ માઠાં ભાયગે તે તદખીરની ખખર રોમ્યોને વખતસર ન પુગાથી તે તોળીને મરાણ પામેલી સમજી આપઘાત કરી મરાણ પામ્યો. પછી જ્યારે જનુલ્યટ જાગરત થઈ ત્યારે પોતાના ભરથારને સુએલો જોઈ, પોતે પણ ખંજર બોકી મરાણ પાંમી. મેં તોળીને ઘાણીથી સમજાવો પણ સમજી નહોં. પછી તારા ચોકીદારોની ધાસતીથી તારી જતાં હું પકડાયો, અને હવરાં તારી હજીર ઊભોય. તું ચાહેતો અને ગરદન મરાયે, પણ નામવર શાહ, જુનાઈ મેં કંઈ પણ કીધો નથી.

શાહુ—ખરેખર, આ બુદ્ધો જે વાત કેહ્યું તે ખરીજી હશે, મારા ધ્યાનમાં બરોબર હોતરેચ. ત્યારે જીઓ તમે, માનદેગ અને કેપ્તુલેટ, તમારા પોતાના કંકાસથી તમારાં નોનુવાન ગુલાબી ફરજાં મારયાં ગયાં એમ સાંભેત થાયછે.

કેપ્તુલેટ—અરે ભાઈ માનદેગ, લાવ તારો હાથ મને આપા બળી આપણી અદાવત, તે બળ્યું આપણું જીવતર.

(માનદેગના હાથ લેછે)

માનદેગ—સંધર્ણ તો બળ્યું, પણ જીલ્લેટની મંકુર યાદગારી કાયમ રાખવા હું તેણીની કબર ઉપર એક સોનાનો મીનારો બંધાવશ.

શાહુ—હવે તમે સમજ્યા ! તમારાં બચ્ચાઓના જાન ગયો ત્યારે તમે ઠેકાણે આવ્યા ! કંકાશે કોણને ફાયદો કીધેચ ! હવે મોટો નીતીસાર આ બનાવ ઉપરથી એ સમજવો કે પાક વફાદારીથી જીવ્યાં નર નારી જોડાવા ચાહતા હોય, તેઓના લગનમાં માબાપો તરફથી આપ મતલબ અને આપણુદી વપરાવી ન જોઈએ, (તમાસગીરો તરફ) જેવી વફાદારી આજ લગી મારા સાંભળવામાં કદી આવી ન હતી તેવી ખરી વફાદારી તવારીખના પાના ઊંપર તાજ રાખવા જોગ રોચ્યો અને જીલ્લેટ બતાવી તે તમેએ આજ રાત્રે જોઈ.

પરેડા પડેછે.

રોમચો અને જુલયેટના ખેલમાં ગવાતાં ગાયલોઃ

પ્રુદાની ઈઆદ

“કરોમ તું ખાવીંદ બખ્શેશનો” — એ રાહ ઉપર.

ખાવીંદ એરદ ખુખીનો,
રે બરી તાજુખીનો — ટેક

તુછે ઘણી કુલ પૃથ્વીનો,
રે ખુલંદ શકતીનો; — ટેક

અખંડ અંત તુજ કરનીનો,
રે અદભૂત કીંસ્તીનો; — ટેક

વિચાર શું દોડે માનવીનો,
રે તારી પ્રીતમુશીનો; — ટેક

શેકસપીઅર કલળના નાકીઓ.
ચાહે આસરો તુંજ નખીનો; — ટેક

કેપ્યુલેટ ટોલીવાલાઓનું ગાયણ

ભાવણી

(“ગુલ ચમનમાં ખીછું છુપા બરા જોડેની હવે”, એ રાહપર

જો મલે માનંદેગ ટોલી ટોલી વારાવો રે.

આપણુ કેપ્યુલેટનું બળ આજ બતાવો. — ટેક.

એ રેજ પેજ ગાય સોવો છેરતી સોધો રે,

એના હાડકાં પાંસરાં કરો દોડરાં હીંડો. — ટેક.

દાસ્ત સેમસન આજે કરો મારશર, ચંડાલને હણવો રે,

લેધ શાતા લાકડી મારો મારો — ચાર આવો. — ટેક.

માર એગરી આજ કરો કંઈખી શવો રે.

એ કુતરાઓને ખુખ દપેના પેરાવો. — ટેક.

જુવો જુવો મારો પેલા આવેચ દુકાલીઆ ચોરો રે,

એનો કરો કુકુંબો કરો ચાર હવે દોડો. — ટેક.

મોનદેખ ટોલીવાલાઓનું આચલું

લાવણી

(“મારે જાવું હેર તેહેરાને”ની રાહ)

આસો મારો પેલાયોને સોધવા—સોધો કહાડી આજ ખુબ ડોકાવા,
જીવો આવેચ—દેવો એને આવવા—ભરી પેત આજ ખુબ ધીસવા.—ટેક.

જીલ.

એ પોરીયા માંડ ઝટ નાહસવા,

કોણ રાખેચ તમારી પરવા.

કાંચ માંગેચ અમસયો મરવા,

હવે નાહસેચ કેમ શું કરવા.

માંડો પગલું આગલ ભરજી—નહી દેવા એ લોકને શકતા.—ટેક.

ગજલ.

જમનનો અરાખો યથે આજ ભારી—રાંધવીચ પચાસેક વાની રે.

મારા જોવાને મેનીજ સે પીચ—દીસેચ બરા દેહકાંનીરે.

ધભરાત અકરાતમાં ભુલાઇ જવાથે—જો જવથ રાતે રોકાઇ રે,

ચડાઉ તકારો નાખું આ બેવરો—નાખ જાએચ બહુ સુકાઇ રે.

ખાઇ લેઉ પી લેઉ નાચી મેઉ કુદી લેઉ—મારી છે આજ દીવારી રે,

શઃ જોઇએ તો મરે પોતે—જોઇએ જાએ જાહનમ ખારી રે.

ગજલ.

કરો ધાએલ ગમ ખારીએ—વીની ગયો દીવદારો એ—ટેક.

મોહખત લગમડી કારી એ—સોની ગયો ગીરજતારી એ—ટેક.

હુતી ગયો જીગર જાની એ—તું વન મંડું અંધકારો એ—ટેક.

મોહખત તુજની છે ખારી એ—આસા મીઠી છે મારોએ—ટેક.

ગજલ.

અશસોસરે આ નશીયો બરગસતે યાએઓ,—ટેક.

આ પીધા વન ઉપા ન રહેા રહેા—ટેક.

કોણ જાણે એમો—શું બધું હથે,

મોહનનો પેગામ હથે આયો આપો.—અશસોસ.

એ રોખો તુંજ ખાતર—આ ખમુંહું પીડા,

ખાદા રાખજે તુંજ સાયો સાયો—અશસોસ.

“ મધુ મંદુક ભાગ ની રાહ ”
 થઇ ગુમ થઇરે જીવ્યત મારી રે,
 લગાડી મર્યને કલેજે જખમ કરી રે.
 ખૂખીવંત નેક નાર થઇ આંતે ભશમ,
 માહેતમ માહેતમ શાપી ગઇ મુજને માહેતમ.
 ચાલો રે દરનાવી કીરીઆ કરીએ,
 ખુદાની હજીર એનું તન આપણુ ધરીએ.

“ Auld Lang Syne.”

આલ્ડ લાંગ સેન—રાહા અગ્રેજી.

જો દુખે પેત તો છોડવી તરત પોતડી એકદમ,
 જો દુખે ઘાંત તો મારવા તરત બોચી ઉપર દાહમ—ટેક.
 ખાસતર મારવાં છાતી ઉપર ખીસી હોએ જો ગાંધ,
 રે શઘઅર ઉપર જરો ભરાવવી એટલે થાએ નીરાંત—ટેક.
 ચુકા ઉપર જમાલખોતો ને તાપ પર પાવી ભાંગ,
 કે ખાટલો સેવે પરીઆ પરીઆ નહીંતો ભાએ મચાન—ટેક.
 જો દુખે આંખ તો મરચાના પાતાયી કરવી સાફ,
 રે કોજારા પર આપવા બે ચાર થોડાના જોલાખ—ટેક.
 એવીજે આએ જડી ખુટીની દવાની અસર,
 કે જડ બેખયો કાહડી નાએ જનમગીજ કમર—ટેક.

છેલો સલામ*

(એક ઇંગ્રેજી રાહપર)

રે દીલ ખુશ આજે મરથોછે
 આ રચનાનો ખુબ બહાર,
 શુભ રચના છીએ ઉમેદવાર,
 નહીં ચાહતા થવા જરદાર
 ઝરદાનનેજ રકત વાર
 આવશે એ તીથે તીચાર—ટેક

યુગરોએ ખુશાલીમાં ગત આજની યુવનાર,
 ચાનક ને નીતીનો સાર
 નો દીધાચ અંહો વીરનાર
 ખીન મરજી પરનાંવી નાર
 નહી કરવી તેને ખુવાર—ટેક.

હમ મીસકીનોની મહેનતનો તમ દેખ્યોએ ચીતાર,
 હીમત ધરી પડવા બાહાર,
 પ્રકત તે રખનેજ આધાર,
 તે પ્રભૂનો માનેચ પાર,
 સેક્ષમ્પર નાઠક કાર.

